Regionrådsberedningen

SKRIVELSE
2022-02-16

RS 2021-1035

Regionstyrelsen

Yttrande över Uppdaterad översiktsplan Värmdö 2035

Föredragande regionråd: Gustav Hemming

Ärendebeskrivning

Region Stockholm har beretts möjlighet att yttra sig över granskningsförslaget av Värmdö kommuns förslag till uppdaterad översiktsplan. Region Stockholm har tidigare yttrat sig i samrådet (RS 2021-0465).

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholm yttrande till Värmdö kommun över Uppdaterad översiktsplan Värmdö 2035.

2. Paragrafen justeras omedelbart.

Regionrådsberedningens motivering

Regionrådsberedningen instämmer med regiondirektörens tjänsteutlåtande och är överlag tillfredsställda med hur kommunen behandlat Region Stockholms tidigare synpunkter. Det är viktigt att Värmdö kommun i det fortsatta arbetet har en nära dialog med Region Stockholm rörande Björkviks brygga, Gällnös roll som kärnö och Brunn kopplat till kollektivtrafikförsörjning. I övrigt vill Regionrådsberedningen understryka att man gärna är med och stöttar kommunernas ambitioner att öka antalet bostäder på kärnöarna i skärgården.

Beslutsunderlag

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande
2. Uppdaterad översiktsplan Värmdö 2035 - samrådshandling

Irene Svenonius

Gustav Hemming

Regionledningskontoret
Helena Näsström

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2022-02-02

RS 2021-1035

Regionstyrelsen

Yttrande över Uppdaterad översiktsplan Värmdö 2035

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholm yttrande till Värmdö kommun över Uppdaterad översiktsplan Värmdö 2035.

1. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Region Stockholm har beretts möjlighet att yttra sig över granskningsförslaget av Värmdö kommuns förslag till uppdaterad översiktsplan. Region Stockholm har tidigare yttrat sig i samrådet (RS 2021-0465).

I förslaget till uppdaterad översiktsplan har tidshorisonten förlängts från tidigare 2030 till 2035, och översiktsplanen har i delar uppdaterats för att inkludera och ta hänsyn till ny lagstiftning och nya styrdokument. Centralt i översiktsplanen är att kommunens grönområden värnas, att flerbostadshus och allmän samhällsservice koncentreras till kommunens centrumområden med kollektivnära lägen och att småhuskaraktären bevaras. Sedan samrådet har förslaget reviderats utifrån inkomna synpunkter från flera remissinstanser. Ändringar och kompletteringar har gjorts inom flera områden, bland annat inom hänvisning till mål och styrdokument, klimatpåverkan samt mark- och vattenanvändning.

Ärendet har stämts av med trafikförvaltningen, kulturförvaltningen samt hälso- och sjukvårdsförvaltningen varvid trafikförvaltningen inkommit med underhandssynpunkter.
Värmdö kommun har bemött Region Stockholms synpunkter sedan samrådet men Region Stockholm önskar fortsatt några förtydliganden. I redogörelsen för planens koppling till RUFS 2050 saknas en beskrivning av

hur kommunens översiktsplan och mål förhåller sig och bidrar till de regionala målen.

Region Stockholm noterar att Värmdö kommun utvecklat resonemang om avsteg från RUFS 2050 gällande Brunn, Gällnö och Björkvik men saknar en beskrivning av vilka konsekvenserna kan vara om dessa platser inte kan utvecklas enligt kommunens vision. Intentionerna som Värmdö ser för utveckling i Brunn och Gällnö är tydliga. Däremot är inte intentionerna lika tydliga för Björkvik som kommunen anser ska utredas som replipunkt. Region Stockholm har gärna en fortsatt dialog med kommunen om utvecklingen av Brunn kopplat till kollektivtrafikförsörjning samt Gällnö och Björkvik som kärnö respektive replipunkt.

Bakgrund
Värmdö kommun har genom remiss bjudit in Region Stockholm att yttra sig under granskningen av förslag till uppdaterad översiktsplan för kommunen. Region Stockholm har tidigare yttrat sig i samrådet (RS 2021-0465). Ärendet har internremitterats till trafikförvaltningen, kulturförvaltningen samt hälso- och sjukvårdsförvaltningen varvid trafikförvaltningen inkommit med underhandssynpunkter.

Översiktsplanen anger inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. I förslaget har tidshorisonten förlängts från tidigare 2030 till 2035, och översiktsplanen har i delar uppdaterats för att inkludera och ta hänsyn till ny lagstiftning och nya styrdokument. Några viktiga mål-sättningar i översiktsplanen är att kommunens grönområden värnas, att flerbostadshus och allmän samhällsservice koncentreras till kommunens centrumområden med kollektivnära lägen och att småhuskaraktären bevaras. Framkomligheten på kommunens vägar är ytterligare en viktig förutsättning för ett välfungerande samhälle. Förslaget utgår från en utbyggnadsstrategi och kompletteras med följande utvecklingsprinciper:

- Bygg centrumnära vid goda kollektivtrafiklägen
- Förstärka kopplingar och skapa helhet
- Utveckla ett samhälle i framkant
- Värna den lokala platsidentiteten

Utbyggnadsstrategin samt -principerna illustreras även med hjälp av en mark- och vattenanvändningskarta.

Sedan samrådet har förslaget reviderats utifrån inkomna synpunkter från flera remissinstanser. Ändringar och kompletteringar har gjorts inom flera områden, bland annat inom hänvisning till mål och styrdokument, klimatpåverkan samt mark- och vattenanvändning.

Region Stockholms yttrande
Region Stockholm anser fortsatt att Värmdö kommuns förslag till ny översiktsplan i flera avseenden ligger i linje med RUFS 2050 och ser generellt positivt på de ändringar som gjorts sedan samrådet. Värmdö har svarat på Region Stockholm synpunkter på ett överlag tillfredställande sätt, men i några frågor ser Region Stockholm att ytterligare förtydliganden vore fördelaktigt.

I samrådsskedet hade Region Stockholm synpunkter på att Värmdö kommun i förslaget till ny översiktsplan gjorde flera avsteg från bebyggelsestrukturen i RUFS 2050. I det bearbetade förslaget som nu är på remiss har avstegen från RUFS 2050 förtydligats, men Region Stockholm saknar fortfarande en beskrivning av vilka konsekvenser avstegen kan medföra. Bebyggelsestrukturen och förhållningssätten till de olika bebyggelsekategorierna, enligt RUFS 2050, används bland annat som underlag för prioritering av kollektivtrafik. Se ytterligare kommentarer gällande Brunn, Björkvik och Gustavsberg nedan.

Det är bra att granskningsförslaget har kompletterats avseende befolkningsutvecklingen, som ligger ungefär i linje med bas-scenariot i RUFS 2050. Region Stockholm håller på att ta fram nya befolkningsframskrivningar som kan vara till användning i fortsatt arbete, till exempel vid kommande framtagande av planeringsstrategi.

Det är positivt att planen hänvisar till Region Stockholms landsbygds- och skärgårdsstrategi och att den uppges ha väglett planen Region Stockholm ser att översiktsplanen saknar livsmedels-perspektivet och beskrivning av gröna näringar. Vägledning kring detta finns i Stockholms läns livsmedelsstrategi.

Region Stockholm noterar att Värmdö kommun fortsatt avsätter mark för eventuella behov av en framtida helikopterbas. Sedan samrådsskedet har Region Stockholm beslutat om att förlägga en ny helikopterbas för ambulanshelikopter till Österåkers kommun. Värmdö kommun ser att det kan finnas ett framtida behov av en helikopterbas för den södra skärgården. Ur ett långsiktigt och strategiskt markanvändningsperspektiv är det positivt att kommunen är villig att avsätta mark för ett eventuellt kommande behov.

Brunn
Det är positivt att kommunen i planhandlingen har förtydligat på vilket sätt Brunn kan uppfylla förhållningssätten för primärt bebyggelseläge enligt RUFS 2050, samt hur resenärsunderlaget kan stärkas för att kollektivtrafiken ska kunna utvecklas. Det vore önskvärt att befolkningsutvecklingen

beskrivs tydligare för Brunn i förhållande till de bebyggelseplaner som finns, för att tydligare påvisa utvecklingen. Pågående utbyggnad och planläggning anses inte tillräckliga för att förstärka centrumet i den utsträckning som är önskvärt enligt kommunen. De skriver däremot att Brunn på mycket lång sikt (efter 2035) kan förtätas i redan bebyggda områden för att centrumet ska kunna fungera som ett kommundels-centrum. Detta tänker kommunen sig också är någonting som kan stärka underlaget för kollektivtrafiken och att utökad turtäthet på kort sik) samt stombusstrafik på lång sikt blir aktuellt. Region Stockholm är av uppfattningen att de utvecklingsplaner som finns för Brunn motiverar att Brunn pekas ut som primärt bebyggelseläge i RUFS 2050.

Björkvik
Region Stockholm kan utläsa från översiktsplanen att Björkviks brygga bör utgöra replipunkt för Värmdö kommuns södra skärgård. Region Stockholm håller med om att detta bör utredas framöver men saknar utvecklade resonemang från kommunen kring varför Björkvik förespråkas. Idag trafikerar bastrafik till kärnön Nämdö och den södra skärgården från Stavsnäs vinterhamn.

Gällnö
Region Stockholm noterar att Gällnö fortsatt inte pekas ut som en kommunal kärnö i översiktsplanen, vilket nu motiveras i planen med att kriterierna inte uppfylls. Region Stockholm har gärna en fortsatt dialog med Värmdö om kärnöar och replipunkter inom ramarna för kommande revidering av den regionala utvecklingsplanen.

Gustavsberg
Region Stockholm välkomnar utvecklade beskrivningar om hur kommunens stråk mellan Gustavsberg centrum och Värmdöleden avses utvecklas. Den exploatering och förtätning som planeras innebär högre belastning på vägnätet och det är viktigt att kollektivtrafik samt gång och cykel prioriteras vad gäller utrymme och framkomlighet. Det beskrivs hur Skärgårdsvägen och Gustavsbergs allé ska utvecklas. Dessa är två viktiga stråk för kollektivtrafiken och för Värmdös invånare, och trafikeras bland annat av stomlinje som ställer krav på hög framkomlighet. Längs dessa stråk har framkomlighetsåtgärder för kollektivtrafiken utretts och planeras att delvis genomföras.

Spårreservat
Region Stockholm noterar att Värmdö kommun tydligare pekat ut spårreservatet längs Värmdöleden i plankartan och beskrivit reservatet i förklarande text enligt samrådsyttrandet. I Region Stockholms remiss-version av Kollektivtrafikplan 2050 framgår att det på längre sikt än 2050 kan finnas behov av mer kapacitetsstark kollektivtrafik till Värmdö. Utifrån detta är det bra att ett reservat pekas ut i översiktsplanen, men det är viktigt att ha i åtanke att detta inte kommer realiseras under översiktsplanens tidshorisont. Vidare önskar Region Stockholm ett resonemang kring hur spårreservatet kan säkras utanför Värmdö kommuns geografi, eftersom det är ett mellankommunalt intresse, och önskar en fortsatt dialog om detta.

Depåer
Region Stockholm noterar förtydligandet kring depåernas funktion för kollektivtrafiken sedan samrådet.

Ekonomiska konsekvenser
Förslaget medför inte några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Anton Västberg
Utvecklingsdirektör

Beslutsunderlag

1. Uppdaterad översiktsplan Värmdö 2035 - samrådshandling

Beslutsexpediering

1. Värmdö kommun

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2022-02-02

ÖVERSIKTSPLAN VÄRMDÖ KOMMUN | 2035

SAMRÅDSHANDLING

VÄRMDÖ KOMMUN

Förord

Du läser nu samrådshandlingen för uppdateringen av kommunens översiktsplan 2035. Det är en handling som tar sikte på att aktualisera befintlig översiktsplan med några justeringar och förtydliganden.

Värmdö är en fantastisk kommun som erbjuder natur, kultur och skärgård. Närheten till Sveriges huvudstad och dess kranskommuner gör Värmdö än mer dynamisk för både kommuninvånare och företag. Värmdö erbjuder allt ifrån pulserande samhälle i tätbebyggda och anrika Gustavsberg till stilla havsvikar och tusentals öar i Östersjön. Uttrycksfulla kontraster mellan natur, kultur och skärgård gör Värmdö till en idyll för alla åldrar att bo, leva och verka i. Det är något som vi vill bevara och ha med i den fortsatta samhällsutvecklingen.

Översiktsplanen ska ge en övergripande förutsägbarhet för alla som vill bo och verka i Värmdö. De flesta av oss som idag bor i kommunen, har gjort ett aktivt val att flytta hit för att bo nära naturen och skärgården, och det är viktigt att vi fortsättningsvis värnar dessa värden. Kommunen har samtidigt ett behov av befolkningsökning för att upprätthålla samhällsservice, näringsliv och kommunens välfärd. Därför har stor ansträngning lagts på en planering där bebyggelse, infrastruktur och natur går i samklang.

Några viktiga målsättningar i översiktsplanen är att kommunens grönområden värnas, att flerbostadshus och allmän samhällsservice koncentreras till våra centrumområden med kollektivnära lägen och att småhuskaraktären bevaras. Framkomligheten på kommunens vägar är ytterligare en viktig förutsättning för ett välfungerande samhälle.

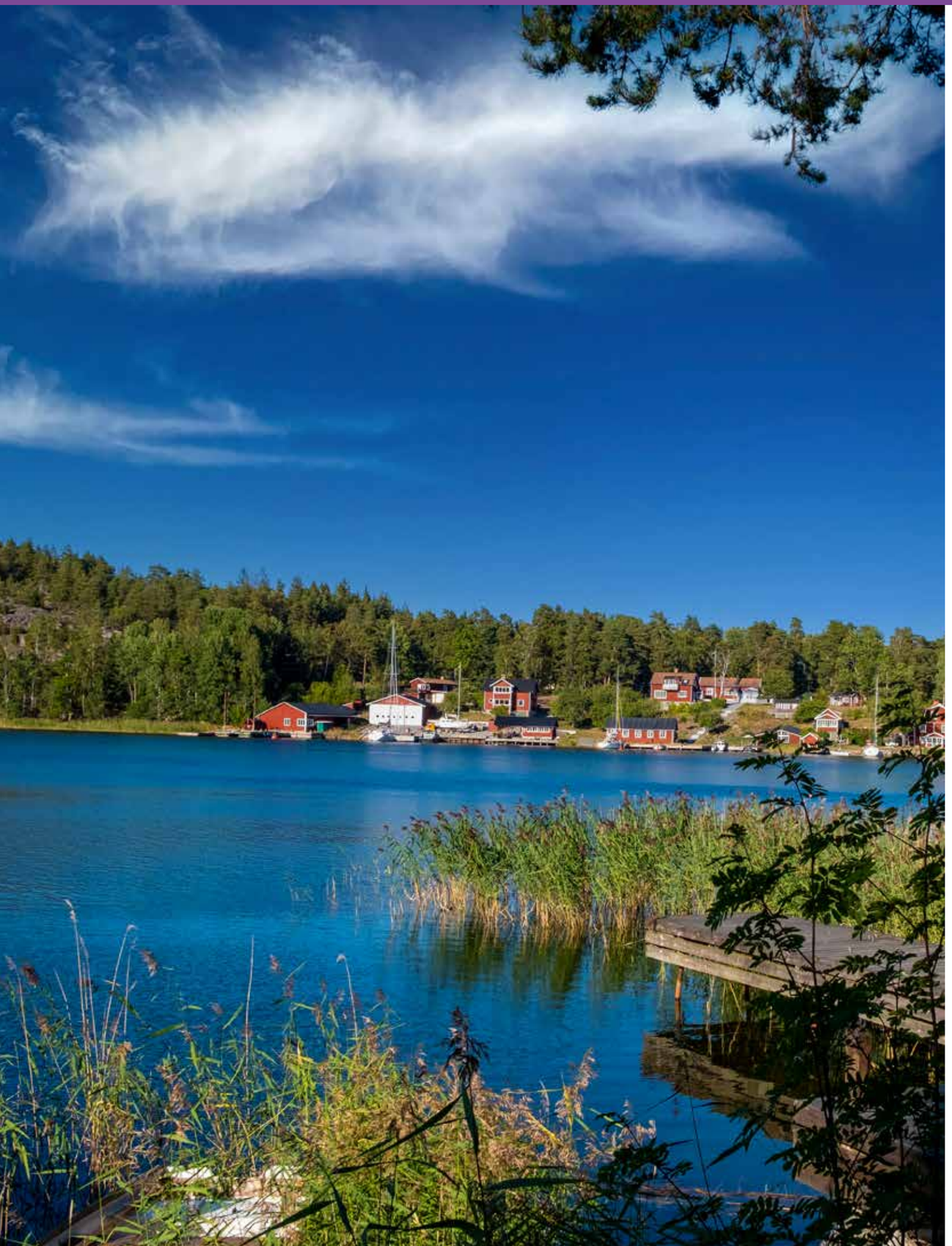
Samrådshandlingen utgår ifrån de många workshops och dialoger som har förts med olika grupper. Genom fokusgrupper har många av kommunens medborgare genom organisationer redan hunnit komma till tals som exempelvis kommunens ungdomsråd, skärgårdsråd, råd för funktionshinderfrågor, politiker, byggaktörer, stora markägare och tjänstemän. Därutöver har allmänheten kunnat boka in digitala möten med projektledarna för översiktsplanen för att ställa frågor och lämna synpunkter i ett tidigt skede. Kommunens medborgarpanel har också vid två tillfällen fått ge synpunkter genom enkäter.

Nu har du chansen att än en gång komma med inspel, synpunkter och förslag i samband med samrådet. Efter samrådet kommer handlingen att omarbetas inför en granskning och slutligen ett antagande. Jag hoppas att du tar vara på denna möjlighet och bidrar till ett genomtänkt, attraktivt, hållbart, levande Värmdö där ett pulserande samhälle möter lugnet, naturen och skärgården på ett harmoniskt sätt.

Deshira Flankör

KOMMUNSTYRELSENS ORDFÖRNADE
VÄRMDÖ KOMMUN

INNEHHÅLL

Innehåll

1 | Bakgrund **7**

Varmdö kommun – en kort sammanfattning 8

Kopplingar till mål och styrdokument 9

Kommunala mål och styrdokument 10

2 | Utbyggnadsstrategi **11**

Utgångspunkter 12

Övergripande utvecklingsinriktning 15

Värmdö i regionen 16

Utvecklingsprinciper 19

3 | Allmänna intressen **23**

Bostäder 24

Skola och förskola 25

Näringsliv och handel 25

Transportinfrastruktur 27

Teknisk försörjning 30

Klimatanpassning 39

Risk, hälsa och miljö 42

Natur och vatten 46

Rekreation, kultur- och friluftsliv 52

Kulturmiljö 54

Riksintressen 58

4 | Mark- och vattenanvändning **66**

Bebyggelseutveckling 68

Prioriterade förändringsområden 76

Sammanhängande bebyggelse 79

Landsbygdsområden 79

Skärgårdsutveckling 79

Natur och rekreation 81

Naturreservat 82

Nationalpark 82

Verksamhetsområden 82

Handelsområde 82

Replipunkter 82

Farled 84

Transportinfrastruktur – utredningsområde helikopter 84

Utredningsområden 84

5 | Genomförande **85**

1 Bakgrund

Den här delen av översiktsplanen ger en kort presentation av Värmdö kommun, vad som styr framtagandet av en översiktsplan och hur processen för uppdateringen av Värmdö kommuns översiktsplan sett ut.

Bakgrund

I den första delen av översiktsplanen ges en kort beskrivning av Värmdö kommun. Här beskrivs också processen för arbetet med uppdateringen av översiktsplanen samt kopplingar till nationella, regionala och kommunala mål- och styrdokument.

VARMDÖ KOMMUN – EN KORT SAMMANFATTNING

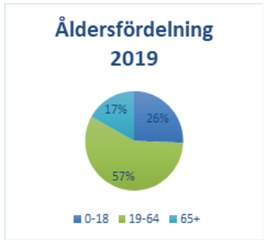
Värmdö kommun ligger i hjärtat av Stockholms skärgård. Kommunen har en lång historia och nämns första gången i text år 1314, men det har funnits människor på den plats som idag utgör Värmdö kommun sedan stenåldern. Vattnet var länge den viktigaste transportvägen och under 1800-talet blev Värmdö även ett besöksmål för sommargäster. Vid sekelskiftet 1900 kom ångbåtstrafiken som möjliggjorde snabbare transporter och bebyggelse började då växa fram längs ångbåtsleder och i byar som Stavsnäs och Sandhamn. Under första hälften av 1800-talet startades en porslinsindustri i kommunens centralort Gustavsberg där flera kända formgivare har verkat.

Värmdö kommun är en av landets snabbast växande kommuner och befolkningen bedöms fortsätta att öka om än i lägre takt i jämförelse mot de senaste åren. Kommunen hade år 2020 drygt 45 500 invånare och befolkningstillväxten har de senaste åren växt med drygt en procent upp till närmare 3,5 procent per år. Många söker sig till Värmdö kommun för att bo nära natur, skärgård och storstad.

Sommartid ökar antalet boende i Värmdö kommun till uppåt 100 000 personer, merparten med fast boende i Stockholm. I Värmdö kommun finns goda möjligheter till friluftsliv och rekreation. Kust, skärgård och stora strövområden bjuder på världsunika möjligheter till naturupplevelser alldeles inpå storstaden.

Vad är en översiktsplan?
I översiktsplanen redovisas kommunens viljeinriktning i frågor om mark- och vattenanvändning, bebyggelseutveckling, riksintressen och allmänna intressen. Översiktsplanen är vägledande och långsiktig. Planen ger vägledning för beslut om användning av mark- och vattenområden samt hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. Planen inte är juridiskt bindande och går därför inte heller att överklaga. Den uttrycker kommunens politiska vilja och syn på olika allmänna intressen.

Process
Översiktsplanen sträcker sig fram till 2035. Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska kommunen anta en planeringsstrategi senast 24 månader efter val för att säkerställa att översiktsplanen är fortsatt aktuell.

Arbetet med en översiktsplan delas in i olika skeden: samråd, granskning och antagande. Hur processen ska gå till regleras i plan- och bygglagen. Under arbetet med framtagandet av samrådshandlingen har flertalet workshops och dialoger med olika grupper hållits. Detta för att göra processen transparent och för att skaffa sig ett så bra och brett underlag om kommunen som möjligt. Workshops och dialogmöten har bland annat hållits med kommunens ungdomsråd, skärgårdsråd, råd för funktionshinderfrågor, politiker, byggaktörer, stora markägare och tjänstemän. Utöver detta har allmänheten kunnat boka in digitala möten med projektledarna för översiktsplanen för att ställa frågor och lämna synpunkter i ett tidigt skede. Två enkäter har skickats ut till kommunens medborgarpanel under år 2020. Den första enkäten innehöll frågor om kommunen, bra platser och varför man valt att bosätta sig i Värmdö. I den andra enkäten var temat rekreationsområden och friluftsliv. Under tidigt skede har det också varit möjligt för invånare, företagare, fritidsboende och besökare att lämna synpunkter genom att peka ut områden i en dialogkarta. I kartan har det bland annat varit möjligt att peka ut områden som ska bevaras, bebyggas eller utvecklas. Enkäterna och resultatet från dialogkartan finns att ta del av som sammanfattningar i bilagorna till samrådshandlingen.

KOPPLINGAR TILL MÅL OCH STYRDOKUMENT

I översiktsplanen ska kommunen redovisa hur man avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen.

Agenda 2030
Den 25 september 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030. Agenda 2030 innehåller 17 globala mål för hållbar utveckling som syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

Sveriges miljömål
Sveriges miljömål är riktmärken för landets miljöarbete. Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Kommunfullmäktige i Värmdö kommun tog beslut om lokala miljömål i juni 2016. Målen är utformade efter de nationella miljömålen och beskriver prioriterade områden inom miljöarbetet samt Värmdös vision 2030, vilka ligger till grund för kommunens utvecklingsprinciper.

Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen
RUFS 2050 är en strategisk plan med ett långsiktigt perspektiv som syftar till att hantera Stockholmsregionens långsiktiga utmaningar och stärka regionens potential.
Planen uttrycker region Stockholms samlade vilja och ligger till grund för bland annat kommunernas och landstingets långsiktiga planering och är en utgångspunkt för det regionala

Plan- och bygglagen
Vad som ska redovisas i en detaljplan styrs i plan- och bygglagen.

Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön.

tillväxtarbetet, regionala strukturfondsprogram och infrastrukturplanering. Planen är vägledande för beslut om översiktsplaner.

I RUFS 2050 finns en rumslig inriktning som är central för den regionala utvecklingsplaneringen och som påverkar utformningen av Värmdö kommuns översiktsplan. Kommunen har använt sig av den rumsliga inriktningen och begreppen kopplat till den vid utformningen av utbyggnadsstrategin.

I den regionala utvecklingsplanen beskrivs stora delar av Värmdö som landsbygd och naturområden med ett strategiskt stadsutvecklingsläge i Gustavsberg. Till skillnad från RUFS 2050 anser kommunen att Brunn bör vara ett primärt utvecklingsläge i likhet med Hemmesta, Björkviksbrygga bör vara en regional replipunkt och Gällnö pekas inte ut som en kärnö.

KOMMUNALA MÅL OCH STYRDOKUMENT

Vision 2030
Vision 2030 antogs av kommunfullmäktige 2009 och användes som underlag för kommunens översiktsplan 2012-2030. Visionen utgör även underlag för den uppdaterade översiktsplanen. I visionen beskrivs Värmdös framtid som skärgårdens mötesplats.

Övriga kommunala mål- och styrdokument
Ett flertal av kommunens planer och program rör mark och vatten. Översiktsplanen har formats med stöd av eller med koppling till flera styrdokument.

- Kulturmiljöprogram
- Trafikstrategi (under framtagande)
- Gång- och cykelplan (under revidering)
- Infartsparkeringsplan
- VA-plan
- VA-policy
- Miljö- och klimatplan
- Grönstrukturplan för Gustavsberg
- Träbyggnadsstrategi (under framtagande)
- Riktlinjer för bostadsförsörjning (under framtagande)
- Utbyggnadsstrategi (utgör en del av översiktsplanen)
- Avfallsplan (under framtagande)
- Havs-, kust- och vattenplan (Tematiskt tillägg till översiktsplanen, under framtagande)
- Arkitekturprogram (under framtagande)

”I översiktsplanen redovisas kommunens viljeinriktning i frågor om mark- och vattenanvändning

2 Utbyggnads-strategi

I utbyggnadsstrategin visas de övergripande strukturerna för bebyggelse, natur och friluftsliv samt kommunikationer med ställningstagande för hur dessa strukturer bör utvecklas i ett kommunalt och regionalt sammanhang. Här redovisas långsiktiga intentioner i grova drag och kommunen lyfter fram utvecklingsinsatser som anses vara särskilt viktiga.

Utbyggnadsstrategi

I utbyggnadsstrategin visas funktioner, funktionella samband och utvecklingsinriktningen för bebyggelse, natur och kommunikationer. I det här kapitlet presenteras även kommunens utvecklingsprinciper som ligger till grund för ställningstaganden kring allmänna intressen.

Utbyggnadsstrategi

Utbyggnadsstrategin presenterar en övergripande strategi för kommunen. Här presenteras också regionala frågor som är viktiga för Värmdö kommun.

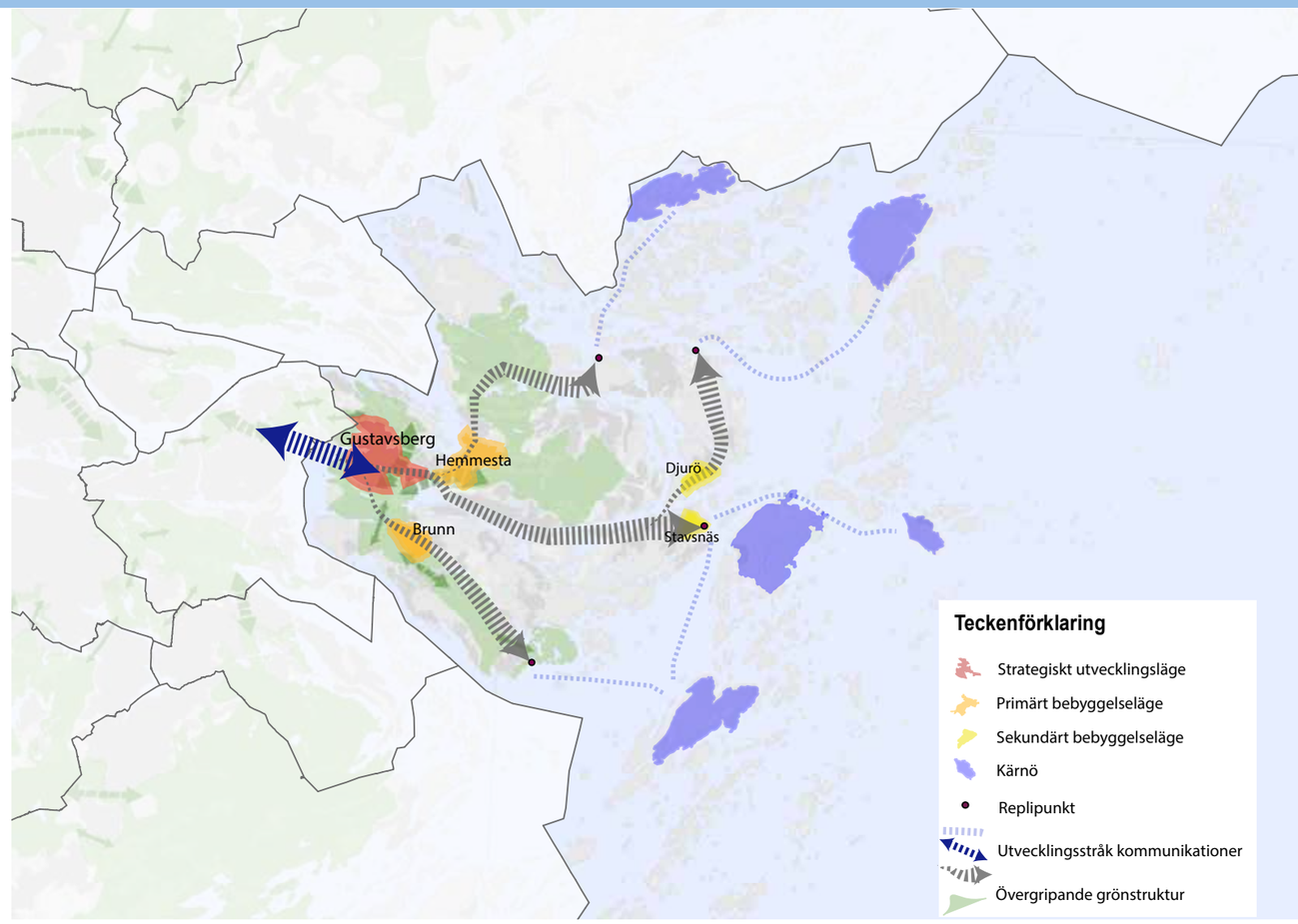
UTGÅNGSPUNKTER

Ambition om en växande kommun
Värmdö kommun vill bibehålla en fortsatt hög utbyggnadstakt för att kunna möta den efterfrågan på bostäder som finns i kommunen och regionen men även för att skapa en bostadsmarknad i balans. Tillväxten måste samtidigt vara hållbar och ske i en takt och på de platser där kommunen har en förmåga att möta utvecklingen på ett bra sätt. Näringslivsutvecklingen ska också gå hand i hand med utvecklingen av bostäder genom funktionsblandning i mer centrala delar men också genom utveckling av arbetsplatsområden så att fler företag och invånare får möjlighet att etablera sig och kunna växa i kommunen.

Värmdö är en del av en storstadsregion och är attraktiv genom närheten till Stockholm i kombination med variationsrik natur, tillgång till skog, vatten och skärgård. Kommunen är, och kommer i första hand vara, en småhuskommun till stor del beroende på kommunens geografiska läge och förutsättningar. Bebyggelsen är idag spridd över i stort sett hela kommunen med småhus i periferin och en större koncentration av varierad bebyggelse och service i kommunens centrumområden. Värmdös geografiska förutsättningar är kommunens styrka men också dess utmaning. Den unika skärgårds- och landsbygdsmiljön som präglas av ett variationsrikt, småskaligt landskap på land och i vatten gör kommunen populär både som bostadsort och besöksmål men är också känslig och sårbar i fråga om människors nyttjande av den.

Förenklat kan kommunen sägas växa på tre sätt. Det ena rör detaljplaneläggning i centrala lägen och för områden med sammanhängande bebyggelse, den andra genom tillkommande bebyggelse genom bygglov och den tredje genom en ökad inflytt till befintligt bostadsbestånd i kommunen. Detaljplaneläggning av nya bostadsområden och ny bebyggelse ska koncentreras till kommunens centrumområden, utveckling av sammanhängande bebyggelse råder kommunen över genom planmonopolet. Bebyggelsetillskott genom bygglov sker genom bygglovsprövning och bedömning utifrån befintliga förutsättningar. Utöver detta växer kommunen även genom att tidigare fritidshusområden med befintliga bostäder bebos allt mer permanent. Kommunen bygger ut vatten och avlopp till dessa områden för att kunna tillgodose och säkerställa vattenförsörjning och avlopp i ett större sammanhang med hänsyn till skydd för människors hälsa och miljön. Utbyggnadstrategin huvudfokus är utbyggnad i anslutning till den redan bebyggda miljön och koncentrering samt förtätning av bebyggelse i områden med god tillgång till kollektivtrafik, främst i våra centrumområden.

I övriga delar av kommunen bör bebyggelseutvecklingen främst ske i eller i anslutning till redan bebyggda områden och på kärnöarna. En koncentrering av bebyggelse betyder även att större sammanhänhande grönområden på andra platser kan bevaras. I centrumområdena vill kommunen kunna erbjuda olika typer av boende för olika skeden i livet och även kunna ta hand om särskilda gruppers behov. I dessa områden bedömer kommunen att det finns störst möjlighet att möta de behov som finns och skapa trygga och attraktiva livsmiljöer med en kombination av bostäder, näringsliv, grönområden och olika typer av arbetsplatser. Kommunen vill även kunna bidra till att möta efterfrågan på ett naturnära boende.

Utbyggnad i takt med infrastruktur
För att kommunen ska kunna växa krävs investeringar i infrastruktur så som vägar, vatten och avlopp, samhällsservice och långsiktigt skyddande av naturområden. Att denna utbyggnad hänger med är avgörande för att den bebyggelse- och befolkningsutveckling kommunen har ska infrias framöver. Kommunen är inte huvudman för de större vägarna i kommunen utan där har Trafikverket det yttersta ansvaret för framkomlighet och trafiksäkerhet. Kommunen behöver därför aktivt föra en dialog med statliga myndigheter som påverkas av att kommunen växer. Det gäller både inom kommunen och i fråga om trafiksystemet inåt mot stor-Stockholm. Utbyggnadsstrategin pekar ut i vilka områden kommunens tidplaner behöver anpassas till annan planering för att en fungerande vardag för kommunens invånare ska kunna säkerställas.

För ett fungerande samhälle behövs investeringar och samordning i frågor om digitalisering och utveckling av elnätet. Den digitala utvecklingen har skett fort och ger bland annat möjlighet för stora delar av kommunens invånare att arbeta hemifrån eller utveckla sin verksamhet på distans.

UTBYGGNADSSTRATEGI

Kommunen ansvarar inte över utveckling av elnätet men är beroende av en fungerande elförsörjning. Kommunen behöver föra en aktiv dialog med Vattenfall för att kunna förse nybyggda områden med el och även utveckla befintligt nät för att skapa hållbara lösningar så som laddstolpar.

Alla platser har idag inte tillräckligt god kollektivtrafik för att vardagen ska fungera utan bil. Därmed behöver många fordon också komma fram på vägnätet. Oavsett om man reser med buss eller bil är alla trafikslag beroende av framkomligheten och säkerheten längs vägnätet. Den geografiska strukturen gör systemet sårbart då det oftast bara finns en väg att välja på när och om en olycka uppstår. Uppstår en olycka på vägen kan det få konsekvenser, såsom köbildningar, även längre ut i vägsystemet. Eftersom kommunen är en populär plats att besöka så är belastningen på vägnätet ännu högre på sommarhalvåret då många temporärt bosätter sig här.

Effektivt nyttjande av resurser

Att styra tillväxten till där kommunen har bäst förmåga att hantera utvecklingen handlar om att säkra ett effektivt nyttjande av resurser. En helhetssyn på hur Värmdö kommun ska kunna utvecklas är därför en utgångpunkt. Människan ska alltid stå i centrum, fungerande ekosystem ska sätta ramarna och ekonomin är ett medel och en förutsättning. Bara när dessa kan kombineras får vi ett effektivt utnyttjande av våra resurser och en hållbar utveckling.Naturen med dess olika ekosystem är en resurs som vi ska dra nytta av i planeringen och som skapar mervärden för ett växande Värmdö.

För att både nuvarande och framtida invånare ska trivas i kommunen måste deras behov stå i centrum. Utbyggnadsstrategin utgår från hur vi ska kunna tillvarata detta genom att exempelvis underlätta vardagen genom samplanering av olika funktioner. I samhällsbyggandet skapar vi fysiska strukturer som ska finnas kvar under en mycket lång tid och vilka påverkar vårt sätt att leva. Kommunen behöver därför verka för att de miljöer som skapas idag leder till en omställning i fråga om exempelvis resval till mer hållbara alternativ eller skapar möjligheter för att invånare att själva göra mera hållbara val.

> **Utbyggnadsstrategin tar avstamp i områdesspecifika förutsättningar.**

För att de fysiska strukturerna ska vara hållbara och långsiktiga behöver platserna och miljöerna vara attraktiva, trygga och uppmuntra till att man vill vistas på platsen. För att möjliggöra detta måste hänsyn tas till befintliga och historiska värden och utveckling ske med utgångspunkt i dessa. Utbyggnadsstrategin tar därför avstamp i områdesspecifika förutsättningar och utmaningar vilka pekar på möjlig utveckling utifrån platsens förutsättningar och potential framåt.

För att vi ska nyttja våra resurser effektivt behöver samhällsbyggandet också utgå från samplanering och innovation. Smarta lösningar behövs i en föränderlig värld där den byggda miljön ska stå under en längre period.

ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGS-INRIKTNING

Värmdö kommun är till största delen en småhuskommun men med en mer varierad bebyggelsestruktur i kommunens utvecklingslägen. Det är i kommunens strategiska utvecklingsläge, kommuncentrumet Gustavsberg, som den största utvecklingen av ny bebyggelse kommer att tillkomma. I Gustavsberg finns redan idag en tätare bebyggelse, tillgång till god samhällsservice och detaljhandel. Området har en hög regional tillgänglighet och därmed finns potential att utveckla mer sammanhängande miljöer med varierade hustyper, verksamheter, samhällsservice och rekreationsområden. Gustavsberg är inte bara viktigt lokalt för kommunen utan utgör även ett såväl regionalt som nationellt besöksmål.

I de primära bebyggelselägena, Brunn och Hemmesta, finns potential att utveckla platserna till sammanhängande miljöer med viss samhällsservice som främst möter de lokala behoven för omkringliggande bebyggelse. Bebyggelsen domineras av tät villabebyggelse med inslag av flerbostadshus i anslutning till service, skola och idrott. En förutsättning för fortsatt bebyggelseutveckling är god framkomlighet för trafiken och attraktiva infartsparkeringsplatser för att öka andelen kollektivtrafikåkande och minska belastningen på vägnätet. Utöver detta behöver de två lägena utvecklas och stärkas som kommundelscentrum med ett varierat bostadsbestånd, trygga mötesplatser, lokal grönstruktur och ökad möjlighet för näringsliv att etableras.

De sekundära bebyggelselägena utgörs av Björkås och Stavsnäs och innehåller en dominerande andel villabebyggelse med mindre inslag av flerbostadshus. De sekundära bebyggelseområdena innehåller både fritidsbostäder och permanent bebodda bostäder. Här finns begränsade kommunikationsmöjligheter utanför rusningstid. Framkomligheten och trafiksäkerheten längs vägarna behöver åtgärdas då allt fler väljer att bosätta sig permanent i dessa områden och till stor del beroende är av bil. Områdena präglas av landsbygdskaraktär men med mindre lokala centrum med såväl flerbostadshus som handel. De sekundära bebyggelselägena har potential att kompletteras och utvecklas för att servicenivån ska kunna upprätthållas även om ny bebyggelse i första hand bör lokaliseras i strategiska utvecklingslägen och primära bebyggelselägen. Vidare behövs en ökad befolkning i arbetsför ålder för att dessa områden fortsatt ska kunna vara levande med arbetsplatser och service.

De fem kärnöarna Svartsö, Möja, Sandön, Runmarö och Nämdö bedöms ha förutsättning för ett utbud av samhällsservice och infrastruktur tillräcklig för att utgöra basen i en levande skärgård. Det är också på dessa fem öar som majoriteten av alla fast- och deltidsboende i skärgården lever. De fungerar som servicepunkter för befolkningen på de omgivande öarna samt för turism och friluftsliv. Kärnöarna försörjs med en bastrafik av kollektivtrafik på vatten, vilket möjliggör resor till och från fastlandet året runt. För att möjliggöra en levande skärgård behövs bostäder för olika skeden och förutsättningar, en välfungerande service med skola och infrastruktur tillräcklig för att kunna bo, verka och leva i skärgården. Det ska finnas möjlighet för nuvarande deltidsboende att bli fastboende i skärgården och kunna arbetspendla in till Stockholm och även arbeta hemifrån.

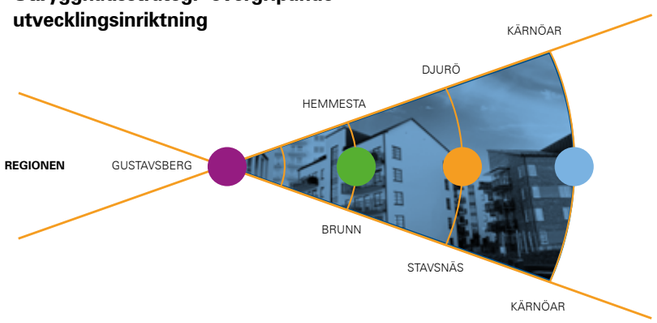
I områden utanför de utpekade bebyggelselägena förväntas ny bebyggelse tillkomma genom bygglovsprövningar och utifrån gällande detaljplaner och byggnadsplaner, se kapitel Mark- och vattenanvändning.

VÄRMDÖ I REGIONEN

Kommunens unika skärgårdsmiljö bidrar till att höja Stockholmsregionens attraktivitet och utvecklingskraft. Det innebär att trycket på Värmdö som besöksmål sannolikt kommer att öka i takt med att hela Stockholmsregionen växer. Ur ett regionalt perspektiv erbjuder Värmdö rekreation och naturupplevelser, deltidsboende och tar även ett stort ansvar för bostadsförsörjningen i regionen. Denna dynamik måste beaktas i samhällsplaneringen. Värmdö är en del av storstadsregionen och planeringen måste fungera för kommunens invånare som reser in för att jobba och de som reser ut till kommunen för exempelvis rekreation och naturupplevelser.

Då allt fler invånare i regionen måste samsas om befintliga grönområden är Värmdöleden och gröna kilen som sträcker sig utmed Nacka och Värmdö attraktiva för rekreativa besök. Nacka-Värmdökilen erbjuder stora skogsområden med många trolska miljöer och höga skogliga naturvärden. Värmdös skärgård med sina tusentals öar är ett viktigt reaktionsområde för hela regionen. Tjänligt badvatten och det variationsrika landskapet utgör viktiga upplevelsevärden. För att bevara och säkra stora rekreationsområden behöver såväl kommunen som Länsstyrelsen verka för att skydda dessa områden långsiktigt.

Utbyggnadsstrategi- övergripande utvecklingsinriktning

Befolkningsutvecklingen kommer att fortsätta koncentrera sig allt mer till tätorterna i kommunen eftersom den tätaste strukturen tillskapas här. Samtidigt kommer antal fastboende i kommunens tidigare fritidshusområden med spridd bebyggelse leda till en befolkningsökning även i kommunens periferi. Detta kräver ett fungerande stomvägnät av statliga vägar med god framkomlighet i stort sett hela kommunen. Vägarna ut till replipunkterna behöver förbättras för att systemet som helhet ska fungera med effektiva transportmöjligheter såväl med bil som buss. Statens, regionens och kommunens planering måste därför samordnas. Inom kommunen måste bussturtätheten bli betydligt bättre på sina håll för att tillförsäkra en ökad kollektivtrafikandel. Kommunen har en viktig uppgift att säkerställa infartsparkeringar på strategiska lägen där möjligheterna till bussbyten är goda. Infartsparkeringar i Nacka som till viss del också utnyttjas av invånare i Värmdö kommer i takt med att Nacka utvecklas också att minska. Det medför att det lokala behovet kan komma att öka vid de i de större knutpunkterna så som kring Ålstråket och vid Ingarökrysset.

> **En enklare vardag för kommuninvånarna ska eftersträvas genom att skapa gena stråk**

Stombussnätet är kärnan i den snabba kollektivtrafiken till och från de centrala delarna av Stockholm till Värmdö. Slussen är fortsatt den viktigaste målpunkten även när Nacka får tunnelbana. Med tiden vill kommunen se fler målpunkter så som centrala Nacka, andra delar av södra Stockholm samt en sammankoppling till olika kollektivtrafiksystem så som Mälarbanan. På lång sikt behövs spårbunden kollektivtrafik till Värmdö kommun. Kommunen har reserverat mark för detta lokalt men det behöver även ske regionalt för att säkra framkomligheten. Ytterligare ett komplement till bussnätet är pendelbåtar som är ett effektivt sätt att använda vattenvägarna för att avlasta vägnätet och tillskapa en attraktiv kollektivtrafik.

I kommunen finns många små företag med få anställda. Dessa företag finns utspridda i hela kommunen och i takt med att digitaliseringen utvecklas ökar även möjlighet för fler mikroföretag att etableras inom kommunen. Detta innebär att även utvecklingen av näringsliv sker utspritt i kommunen och ställer krav på framkomlighet längs vägnätet. När digitaliseringen utvecklas skapas möjligheter för små och stora företag utanför och inom kommunen att etablera sig och verka såväl mer lokalt som globalt.

I kommunens strategiska utvecklingsläge Gustavsberg och de primära utvecklingslägena Brunn och Hemmesta kommer befolkningsutvecklingen att vara som störst och därmed också behovet av utökad turtäthet. Det är nödvändigt för att säkra en ökad kollektivtrafikandel. För att nå målet om ökad kollektivtrafik behöver Brunn en stombusslinje.

Sårbarheten från de östra delarna av regionen in till de centrala delarna är stor och behöver förbättras. Invånarna i Nacka och Värmdö har en väg in till Stockholm. En stor del av trafiken behöver också passera de centrala delarna för att exempelvis nå de norra delarna. Även busstrafiken behöver nyttja samma vägstruktur. Trots att bussfiler underlättar för kollektivtrafiken så får en olycka köbildning som följd med konsekvenser för såväl biltrafik som busstrafik. Byggandet av en ny Skurubro kommer att minska sårbarheten i vägnätet men tillkomsten av den sista delen av ringleden i Stockholm, Östlig förbindelse, är nödvändig för att kunna möta den tillväxt som sker i Nacka och Värmdö. Östlig förbindelse har fördelen att koppla samman de norra delarna av regionen med den östra, såväl med kollektivtrafik som med bil. Behovet av statliga investeringar i Stockholmsregionen är stort och Värmdö kommun är förstående för att olika typer av finansieringslösningar behövs för att stora satsningar ska komma till stånd. Kommunen anser dock att

avgifter för överfart på den framtida skurubron inte ska tas ut, då dessa drabbar invånarna i Värmdö kommun.

Kommunen gör en stor satsning för att bygga ut det regionala och lokala gång- och cykelvägnätet mellan centrumområden till replipunkter och andramålpunkter. Den kommunala utbyggnaden samordnas i så stor utsträckning som möjligt med vatten och avlopp för resurseffektivitet. Utbyggnaden sker ofta längs med det statliga vägnätet. Kommunen anser att staten genom Trafikverket behöver ta ett större ansvar för att möjliggöra den kommunala utbyggnaden genom att upplåta mark, samplanera och medfinansiera eller alternativt planera för en utbyggnad själva. Trafikverket behöver även ta större ansvar kring frågan om vägdagvatten.

Ytvattens kvalitet och tillgång till grundvatten och rent dricksvatten är av vikt för kommunen och regionens fortsatta utveckling. Vatten har inga administrativa gränser och kommunens ytvattenförekomster påverkas i hög grad även av vad som sker i andra delar av regionen. Värmdö kommun efterfrågar därför ett samarbete och samordning av berördas vattenarbete och för en hållbar framtida dricksvattenförsörjning.

En fungerande sjötrafik är ett måste för en levande skärgård. Kommunen vill därför se en bastrafik året runt med tonnage som kan anpassas till antalet passagerare. Såväl passagerartrafik som godstrafik behöver fungera. En viktig länk är också replipunkternas funktion och hur det går att ta sig till dessa med såväl buss som bil. Det kräver fler bussar med färre hållplatser längs vägen samt att vägnätet ut till replipunkterna förstärks. På replipunkterna behöver kommunen i sin tur stötta så att det finns tillgång till infartsparkeringar, båtplatser med mera.

En livsviktig resurs för kommunen och specifikt skärgården är ambulanshelikoptern. Kommunens anser att den ska placeras långsiktigt i Värmdö kommun som kan erbjuda en central lokalisering i skärgårdsområdet med tillgång till bra infrastruktur och med goda möjligheter att på kort tid på de platser där behovet av den är som störst. Kommunen anser att ambulanshelikopter är av så stor vikt i storstadsregionen att frågan bör hanteras på statlig nivå för att tillförsäkra en hållbar och långsiktig lösning.

En del i kommunens planering är att långsiktigt skydda viktiga natur och rekreationsområden. Ett område som kommunen anser är av stor vikt att skydda är Horsten i yttre skärgården. Miljön är unik och lämpar sig inte för en led för sjöfarten.

Riktlinjer:

- Säkra tillkomst av Östlig förbindelse genom att avsätta mark. Den bör också tidsättas och få resurstilldelning genom den statliga och regionala investeringsplaneringen.
- Säkra en långsiktig placering av ambulanshelikoptern på Värmdö för hela regionen.
- Värna en attraktiv kollektivtrafik med ökad turtäthet, fler målpunkter i regionen, utvecklade bytespunkter och med båtpendling som ett komplement.
- Säkra en långsiktigt fungerande kollektivtrafik till Värmdö genom att reservera mark ut till Värmdö och därmed genom Nacka.
- Verka för en levande skärgård genom bastrafik året om, samarbeten kring utveckling av boendeformer samt och utvecklade replipunkter.
- Gemensamt verka för att trålgränsen flyttas tolv nautiska mil utanför baslinjen.
- Den värdefulla miljön kring Horsten ska få ett långsiktigt skydd.
- Staten bör ta ett större ansvar för att planera och möjliggöra för kommunal utbyggnad av gång- och cykelnät lokalt i kommunen.
- Ökad regional samverkan kring vattenfrågor i kommunen för att kunna nå miljökvalitetsnormer för vatten och upprätthålla ett fungerande ekosystem för Östersjön.

> **Oavsett om man reser med buss eller bil är alla trafikslag beroende av framkomlighet**

UTVECKLINGSPRINCIPER

Värmdö kommun har tagit fram fyra övergripande utvecklingsprinciper som ligger till grund för ställningstaganden kring allmänna intressen, utbyggnadsstrategin och hur kommunens mark- och vattenområden ska användas. Utvecklingsprinciperna har sin utgångspunkt i kommunens Vision Värmdö 2030 och syftar till att hitta lösningar för att hantera utmaningar i kommunen och därmed växa hållbart. Utbyggnadsstrategin fokuserar i första hand på de centrala lägena då det är här kommunen har störst möjlighet att styra utvecklingen mot den riktning som är önskvärd. Dock är utvecklingsprinciperna kommuntäckande för att se till kommunen som helhet och rikta utvecklingen till specifika områden. Utvecklingen på landsbygden och i kommunens prioriterade förändringsområden där kommunalt vatten och avlopp byggs ut beskrivs närmare i mark- och vattenanvädningskapitlet. Utvecklingen i kommunens centrumområden har viktiga funktioner för hela samhället då respektive centrumområde inom varje försörjningsområde (geografiskt delområde som till exempel Hemmesta på Värmdölandet) ska fungera som en uppsamlingsplats där olika funktioner och service kan samordnas och tillgängliggöras.

Bygg centrumnära vid goda kollektivtrafiklägen

Bostadsbebyggelse, verksamheter, samhällsservice och kommunala anläggningar ska lokaliseras i centrumnära lägen där bebyggelse redan finns och i anslutning till kollektivtrafik för att främja ett hållbart resande, minska utsläppen av växthusgaser från transportsektor, och verka för ett mångsidigt hållbart näringsliv. En koncentrering av bebyggelse till kollektivtrafiklägen skapar möjlighet för invånare att kunna välja att resa kollektivt och bidrar till ett hållbart resande och en minskad klimatpåverkan. Skolor och annan offentligt finansierad service ska främst lokaliseras till centrumnära lägen. För vissa verksamheter, så som förskola, är närhetsprincipen viktig. Det innebär att behov och efterfrågan behöver styra lokaliseringen.

En mer koncentrerad och tät bebyggelse möjliggör för en förstärkning av kollektivtrafik och bidrar också till ett mer resurseffektivt samhälle. Att bygga längs redan befintliga stråk leder delvis till att befintlig infrastruktur i form av vägar, fiber, vatten- och avloppsystem kan nyttjas. Genom att förtäta delar i redan befintliga områden kan andra områden bevaras för att till exempel skapa större sammanhängande grönområden. I varje kommundel ska respektive centrum ha en funktion som kommundelscentrum för varje försörjningsområde. Detta innebär att det i varje kommundel bör finnas ett lokalt centrumområde med ett varierat och blandat bostadsbestånd som möjliggör lokala flyttkedjor och med en service baserad på efterfrågan och behov.

Riktlinjer

- Prioritera redan pågående detaljplaner och förtätning i kommunens centrumområden.
- Tillskapa bostäder för alla skeden i livet genom att verka för en blandad bebyggelse, anpassad till skärgårdskaraktär och landskapsbild, i kommunens centrumområden.
- Samplanera för offentligt finansierad service, näringsliv och service i samband med bostadsbebyggelse till centrala lägen samt främja mångfunktionalitet.
- Boendemiljöerna ska utformas så att de är trygga, inkluderande och passar olika typer av hushåll.
- Planeringen ska tillskapa attraktiva, trygga och tillgängliga offentliga platser i strategiska lägen med fler användningsområden som främjar social sammanhållning, aktiviteter och behov av vila.
- Verka för en ökad kollektivtrafikanvändning genom att skapa attraktiva bytespunkter och koppla dessa till infartsparkeringar med samlokalisering av service.
- Säkerställ i planeringen att det finns tillgång till natur- och rekreationsområden i anslutning till centrumområden och att mindre grönområden eller parker är integrerade i nya bebyggelseområden genom exempelvis natur eller park på allmän platsmark samt friytor på kvartersmark.
- Ny bebyggelse, verksamheter och trafiksatsningar i skärgården koncentreras till utpekade kärnöar och i anslutning till befintliga byar och samhällen för att verka för en levande skärgård.

Förstärka kopplingar och skapa helhet
Kommunens centrumområden, verksamhetsområden och replipunkter utgör tillsammans viktiga knutpunkter där stråk och kopplingar behöver förbättras för att enklare och mer effektivt kunna ta sig mellan olika delar i kommunen. Människor ska kunna rör sig mellan centrumområden och noder på ett hållbart sätt. Detta innebär exempelvis att kollektivtrafiken från kommunens centrumområden och från stor-Stockholm till andra kommundelar, replipunkter, landsbygdsområden och skärgård behöver samordnas för att underlätta för resenärerna. Korta och enkla byten och en beräknelig tidtabell behövs. För att detta ska fungera krävs en framkomlighet längs vägnätet och en utveckling av effektiva bytespunkter. Ingarökrysset utgör en viktig knutpunkt för infrastruktur men även som entré till Värmdö. Platsen behöver därför utvecklas med en funktionsblandning av såväl bostäder, service, handel och infrastruktur som tillsammans stärker området.

Även inom kommunens centrumområden behöver kopplingar förstärkas och utvecklas. Detta kan göras genom en förstärkning av bebyggelse, infrastruktur eller gröna samband. Invånare ska kunna ta sig mellan olika målpunkter inom centrumområden tryggt, säkert och effektivt– såväl till fots som med cykel. En enklare vardag för kommuninvånarna ska eftersträvas genom att skapa gena stråk, tydliga målpunkter men även genom att kombinera och samplanera användningar intill varandra. Vid förtätning i centrumområden är det även viktigt att säkra och bibehålla tillgång till grönområden och rekreationsområden genom att utveckla grönstråk, parker och bostandsnära natur för såväl människor som för växter och djur. Dessa grönområden är inte bara viktiga för människornas fysiska och mentala hälsa utan bidrar även med andra viktiga reglerande ekosystemtjänster. Även den gröna infrastrukturens kopplingar behöver beaktas och förstärkas för att inte skapa barriärer för djur- och växtlivet. Mindre grönområden inom tätorterna behöver bindas samman med större sammanhängde grönområden för att olika växt- och djurarter ska ha möjlighet att sprida sig inom och utanför kommunen.

Riktlinjer
- Få kommunens centrum- och handelsområden att komplettera varandra.
- Utforma bebyggelsemiljön så att det går att ta sig fram på gång- och cykelbanor på ett tryggt, gent och säkert sätt.
- Verka för en förbättrad möjlighet att resa med kollektivtrafik såväl på vatten som på land inom kommunen genom enkla bussbyten och förutsägbara tidtabeller.
- Skapa tydliga entréer till kommunens centrumområden.
- Värna och utveckla den regionala och kommunala grönstrukturen. Utveckla befintliga och nya park-, natur- och friluftsområden med höga natur- och upplevelsevärden.
- Utveckla effektiva bytespunkter och replipunkter.

Utveckla ett samhälle i framkant
För att skapa goda livskvaliteter för människor och djur både i dag och i framtiden behöver kommunen utveckla ett robust samhälle i framkant som står emot såväl klimatförändringar som en skiftande ekonomi utan att göra avkall på människors hälsa och säkerhet.

Genom god kunskap om förutsättningarna, trender, olika samarbetsformer, innovativa lösningar samt en genomtänkt planering kan kommunen bidra till ett motståndskraftigt samhälle. En genomtänkt planering bygger delvis på att placering av bebyggelse och infrastruktur lokaliseras till de platser som är mest lämpliga. Det bygger även på att kommunen är i framkant vad gäller trender och mönster i digitalisering, näringslivet och handel. En rik biologisk mångfald och en fungerande grön infrastruktur ökar ekosystemens resiliens (motståndskraft och återhämtningsförmåga) mot störningar och förändringar och säkrar därmed vår tillgång till viktiga ekosystemtjänster.

Vidare måste kommunens investeringar och val av lösningar vara samordnade, långsiktiga resurseffektiva och robusta. Samhället är hela tiden i förändring och planeringen måste därför kunna anpassa sig till nya förutsättningar. För en snabb anpassning behövs goda kunskaper

om vilka effekter till exempel klimatförändringarna eller pandemier kommer att ha lokalt inom kommunen och även utanför då dessa förändringar sällan sker lokalt. För att uppnå detta krävs innovation, en vilja att våga testa flexibla lösningar och nya typer av samarbetsformer med olika parter som näringsliv och forskning.

Riktlinjer

- Utformning och lokalisering av infrastruktur, bebyggelse och grönstruktur ska bidra till att minimera resursbehoven och uppmuntra medborgare till att välja hållbara alternativ.
- Föra en aktiv dialog med näringslivet om dess behov och utveckling.
- Använda och främja de möjligheter som digitaliseringen för med sig och skapa goda förutsättningar för digital infrastruktur.
- Verka för att nyttja uthålliga material och resurser genom ett ökat fokus på kretslopp.
- Pröva innovativa lösningar och olika typer av samverkan och samplanering.
- Bevara och utveckla naturens ekosystemtjänster genom långsiktig planering och innovativa naturbaserade lösningar.
- Öka kunskapen om effekter och konsekvenser till följd av ett förändrat klimat.
- Säkra långsiktig dricksvattenförsörjning och miljökvalitetsnormer för vatten.

Värna den lokala platsidentiteten

Värmdö kommun växer och nya byggnader integreras i redan befintliga områden. Kommunen präglas av en stor variation i bebyggelsen med bland annat fritidshusområden, bruksortssamhälle, fiskebyar och varvsmiljö med ett variationsrikt landskap där olika epoker står för olika årsringar i kulturmiljön. Den uppbrutna landskapsstrukturen innehåller tusentals öar, berg- och dalgångar och värdefulla natur- och vattenmiljöer med olika karaktär. En av anledningarna till att många väljer att bosätta sig i kommunen är genom närheten till natur och vatten.

Landskapet, kulturmiljön och bebyggelsestrukturen utgör tillsammans viktiga komponenter för kommunens attraktivitet för både kommuninvånare och besökare. För att säkerställa att kommunens och områdens platsidentitet fortsatt kvarstår behöver den nya bebyggelsen och andra miljöer bidra och berika de befintliga värdena och skapa nya årsringar i utvecklingen. En platsidentitet kan även leda till att allt fler känner samhörighet och ansvar över sitt närområde. Anpassning till landskapet och den byggda miljön kan göras på många sätt och behöver inte alltid innebära ett bevarande i ursprungsform. I vissa områden bidrar särprägeln till kommunens attraktivitet och marknadsföring vilket kan få positiva effekter på näringslivets etablering, turism och kulturutbudet i kommunen.

Riktlinjer

- Arbeta med medborgardialog tidigt och integrerat i samhällsbyggnadsprocessen.
- Värna närhet och tillgång till natur och vatten i befintliga områden och för nytillkommande bebyggelse.
- Arbeta aktivt med att synliggöra kulturlandskapet och göra det till en attraktivitetsfaktor såväl för boende som näringslivet.
- Nyttja de unika kultur och kulturmiljövärdena som drivkraft för utveckling.
- Exploateringar och åtgärder anpassas till landskapet och visar hänsyn till befintlig bebyggelse men tillåts samtidigt göra avtryck av samtiden.
- Håll en hög ambitionsnivå i arkitekturen och beakta platsens historia vid byggnation och vid utformningen av offentliga ytor och stadsrum, till exempel torg, parker, grönområden, mötesplatser och ytor för aktivitet.
- Inspirera till innovativa lösningar och gestaltning med höga arkitektoniska värden.

3 Allmänna intressen

I plan- och bygglagens andra kapitel anges de allmänna intressen som översiktsplaneringen ska ta hänsyn till och främja. Med utgångspunkt från natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden ska planeringen bland annat bidra till en ändamålsenlig struktur, god och tillgänglig livsmiljö, god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror, ekonomisk tillväxt och bostadsbyggande.

ALLMÄNNA INTRESSEN

ALLMÄNNA INTRESSEN

I detta kapitel beskrivs allmänna intressen som kommunen behöver ta hänsyn till vid exempelvis detaljplanering och bygglovsprövning. Kommunens ställningstaganden kring allmänna intressen utgår från översiktsplanens utvecklingsprinciper.

BOSTÄDER

Bebyggelsen i kommunen är idag utspridd och har till stor del växt fram längs vägnätet och ångbåtsleder. På fastlandet finns flerbostadshusområden och villa- och parhusområden. Ett stort antal fritidshusområden och småhusområden med landsbygdskaraktär finns i kommunens periferi. I skärgården finns allt från täta byar till enskilt belägna stugor.
Bebyggelseutvecklingen ska prioriteras i områden som är centrumnära vid områden med god tillgång till kollektivtrafik samt samordnas med övrig samhällsutveckling och infrastruktur i enlighet med kommunens utbyggnadsstrategi. Den nya bebyggelsen ska utformas med hänsyn till natur- och kulturvärden, ha god arkitektonisk kvalitet och vara robust i ett föränderligt samhälle.

Inom detaljplanelagda områden styr gällande planbestämmelser bebyggelseutvecklingen. I översiktsplanen framförs vägledningar för bebyggelse utanför detaljplanelagda områden och även vägledning för kommande bebyggelse i kommunens utvecklingsområden, se mer under kapitlet Mark- och vattenanvändning.

Bostadsförsörjning och bostadsutveckling

Kommunen kan inte själva styra utvecklingen på bostadsmarknaden utan påverkas av marknaden och andra aktörer. I kommunens riktlinjer för bostadsförsörjning framförs de mål och styrmedel som kommunen har för att påverka samt driva bostadsutvecklingen i önskad riktning.

Bostadsbeståndet i Värmdö kommun består av 18 994 permanent bebodda bostäder (2019) varav 12 091 av dessa utgörs av småhus. Den största delen av kommunens bostäder, nästan hälften av det totala beståndet, är lokaliserade i Gustavsberg, därefter Värmdölandet och Ingarö. I kommunen finns även drygt 14 000 fritidshus.

Värmdö kommun har trots en hög bebyggelsetakt en generell bostadsbrist, liksom länets övriga kommuner. Det innebär att efterfrågan på bostäder i kommunen är större än själva utbudet. Detta kan få konsekvenser så som att det är svårt att flytta såväl inom kommunen som in till kommunen. Kommunen har därför även framöver en fortsatt ambition av att växa för att bland annat möta efterfrågan på bostäder i kommunen och regionen men även för att möjliggöra för en bostadsmarknad i balans.

Riktlinjer

- Kommunen ska erbjuda goda boendemiljöer med ett varierat utbud av funktioner.
- Varje kommundels centrum ska innehålla en variation av bostäder.
- Planering av nya bostadsområden ska ta hänsyn till behov av service i form av förskola, skola, arbetsplatser, kommersiell service samt ytor och lokaler för kultur, idrott och rekreation.
- Bostadsbyggandet ska samordnas med utbyggnad och utvecklingen av transportinfrastrukturen.
- Flerbostadshus ska byggas i centrala lägen nära service, infrastruktur och kollektivtrafik.

Bostäder för särskilda grupper och personer utanför den ordinarie bostadsmarknaden

Kommunen har ansvar för att det finns bostäder till invånare i kommunen. Det finns dock grupper inom kommunen som inte har möjlighet att ta sig in på den ordinarie bostadsmarknaden utan behöver särskilt stöd eller insatser för att främja en långsiktig lösning. Kommunen har enligt socialtjänstlagen skyldighet att tillhandahålla bostäder till särskilda grupper och har det yttersta ansvaret för att personer som bor i kommunen får den hjälp och det stöd som de behöver. Det handlar om vissa äldre personer, vissa personer med funktionsnedsättning och nyanlända under bosättningsansvaret.

Riktlinjer

- Nya LSS-boenden, servicebostäder, särskilda bostäder för äldre och seniorboenden ska alltid lokaliseras till lägen med god tillgänglighet till kollektivtrafik och närservice.
- Bostädernas närmiljö bör vara lättframkomlig och ha närhet till lämplig närrekreation.
- Bostädernas placering och utformning (till exempel huskroppars orientering och tillgång till skugga) bör utformas med hänsyn till kommande klimatförändringar eftersom äldre och sjuka personer är särskilt känsliga vid värmeböljor.
- Kommunen bör sträva efter att skapa bostäder för särskilda grupper integrerat i befintliga bostadsområden och i områden med god tillgång till service och kommunikationer.
- I kommunen bör det finnas bostäder för personer med funktionsnedsättning anpassade till olika stadier i livet.
- Boende för äldre och funktionshindrade integreras i nya och befintliga bostadsområden.

SKOLA OCH FÖRSKOLA

När kommunen växer ökar även behovet av skolor och förskolor vilket ställer krav på ändamålsenliga lokaler. En ny skola eller förskola behöver mycket plats, för både byggnader och skolgård och utgör viktiga mötesplatser.

De ska vara lokaliserade till platser där det finns tillgång till bra utemiljöer. Det ska vara enkelt och tryggt att ta sig till skolan eller förskolan till fots, på cykel eller via kollektivtrafiken. Nya skolor och förskolor ska gärna ligga så att de har nära till flera bostadsområden för att öka upptagningsområdet. För att undvika att trafik till skola och förskola stör grannskapet ska förskolor och skolor lokaliseras i anslutning till större väg.

Riktlinjer

- Förskolor och skolor planeras i strategiska lägen som möjliggör ett långsiktigt nyttjande.
- I första hand bör befintliga förskolor utvecklas och kompletteras. I andra hand byggs nya förskolor.
- Nya förskolor och skolor ska vara flexiblet utformade så att användningen kan förändras över tid och byggnaderna kan samutnyttjas med andra verksamheter under övrig tid.
- Boverkets riktlinjer för utemiljöer och friytor vid skolor och förskolor ska så långt möjligt följas.
- Förskolor och skolor lokaliseras till kommunikationsmässigt lämpliga lägen för kollektiv-, cykel och biltrafik.
- Gång- och cykelbanor byggs ut så att barn och ungdomar enkelt och tryggt kan ta sig till och från skolan på ett trafiksäkert sätt.

NÄRINGSLIV OCH HANDEL

Historiskt sett har Värmdös näringsliv präglats av bruks- och industrisamhället genom porslinstillverkning samt ett stort antal småföretagare inom hantverk och besöksnäring. Det finns generellt ett intresse för att etablera verksamheter i kommunen och ett behov av att möjliggöra för befintliga verksamheter i kommunen att växa.

Handeln omvandlas ständig och påverkas av trender. Möjligheten till hemleverans och en ökad digitalisering påverkar konsumenternas inköpsvanor vilket ställer andra krav på både handeln och infrastrukturen än tidigare. Det finns därför ett behov av en flexibilitet i såväl befintliga handelsområden som ett innovationstänk i framtida handelstrender.

För företag i Värmdö är det viktigt att det finns en god framkomlighet på vägarna, att det finns parkeringar för kunder och anställda samt fungerande fiber och el-nät. Näringslivet i Värmdö är varierat och utspritt. Olika typer av verksamheter är lämpliga på olika platser i kommunen då de kräver olika stora markytor, lokaler, kommunikationslägen och kundunderlag. Att möta olika behov är viktigt för att fler företag ska kunna, vilja och våga växa i Värmdö kommun. För detta

ALLMÄNNA INTRESSEN

behövs bland annat en samhällsplanering som skapar utrymme för flexibla lokaler. Tillgänglighet, digitalisering, service, varierade boendeformer, tillgång till arbetskraft och kompetens är exempel på väsentliga beståndsdelar för ett dynamiskt och hållbart näringsliv.

Växande företag som skapar fler arbetstillfällen i kommunen är viktigt ur ett hållbarhetsperspektiv. Fler medborgare som arbetar i kommunen bidrar till att öka kundunderlaget för lokala företag samt skapar en hållbar vardag och ökad livskvalitet för medborgarna. Det kan även påverka belastning på miljö och infrastruktur genom minskat pendlande.

Riktlinjer

- Nya arbetsplatser skapas på platser med goda förutsättningar till kollektivtrafik.
- Utred möjligheten till co-workingspaces i kommunens centrumområden.
- Kommunen ska föra en aktiv markpolitik kopplad till näringslivets utvecklings- och etableringsförutsättningar.
- I detaljplan inte begränsa möjligheten för olika typer av verksamheter att etablera sig genom precisering av användning om användningen inte bedöms få en stor betydelse för utformningen eller innebära en betydande omgivningspåverkan.
- Innovativa lösningar och samverkan för ett framtida näringsliv.

Näringsliv i Värmdö

Det finns 6211 företag i kommunen och varje år startas i genomsnitt 350 nya företag.

År 2019 fanns det 12 450 arbetsplatser i kommunen.

Flexibla lokaler i bottenvåningar och externhandel

Aktiva och inbjudande bottenvåningar bidrar till att skapa trygghet och rörelse under flera av dygnets timmar. Möjligheten för handel och andra verksamheter i bottenplan ser olika ut i olika delar av kommunen och ska främst möjliggöras i kommunens centrumområden och replipunkter så att en utspridning av småskalig handel undviks. Butiker i anslutning till annan handel har bättre kommersiella förutsättningar än butiker som ligger utspritt. Handel behöver lokaliseras i målpunkter och lägen som fångar flöden av människor och som är kommersiellt fördelaktiga. En sammanhållen bebyggelsestruktur som gynnar sociala kvaliteter gynnar också en utveckling av det lokala näringslivet.

Kommunens externa handelsplatser, Värmdö marknad och Mölnvik, ligger i Gustavsberg. Båda områdena är lokaliserade i anslutning till väg 222 och trafikeras med stombuss. Lokaliseringen av handelsplatserna gör dem till viktiga målpunkter för kommuninvånare och besökare som passerar dem på väg ut till andra kommundelar.

Eftersom områden med externhandel utgör viktiga platser för sällanköp och skrymmande varor behöver dess besökare oftast ta sig till dem med bil. Trafiklösningar och parkeringar blir därför viktiga frågor.

Riktlinjer

- Flexibla lokaler i bottenvåningar som motsvarar näringslivets efterfrågan ska tillskapas i Gustavsbergs centrum, Gustavsbergs hamn, Hemmesta Centrum och i Brunn Centrum.
- Kommunen ska verka för en variation i storlek på lokaler i bottenvåningar för att möjliggöra ett varierat näringsliv och skapa möjligheter för uppstartsföretag att etablera sig.
- Förbättra förutsättningarna att röra sig utan bil inom externa handelsplatser.
- Förtäta och effektivisera företagsområden med fler verksamheter.

Verksamhets-, företags- och industriområden

Värmdö har fem områden med småindustri, industri och större verksamheter utspritt geografiskt i kommunen. Dessa områden är viktiga för verksamheter som behöver billiga lokaler, kräver stora ytor eller i viss mån är störande för sin omgivning och därför inte kan ligga i nära anslutning till bostadsbebyggelse. Konkurrensen av mark i goda kommunikationslägen är stor. För att kunna erbjuda plats för fler verksamheter behöver befintliga verksamhetsområden förädlas och förtätas med fler verksamheter.

Riktlinjer

- Förtäta verksamhets- och industriområden med fler verksamheter.
- Verka för nyetablering av verksamheter i områden med god tillgänglighet till stor-Stockholm.

Besöksnäring och turism

Värmdö kommun utmärker sig med sin skärgårdsmiljö och ett unikt kulturarv i Gustavsberg. Många boende i regionen söker sig till Värmdös natur, kust och skärgård för natur- och rekreationsupplevelser. För många fasta skärgårdsbor utgör turismen en viktig inkomstkälla. En tillgänglig kust och skärgård är viktig som attraktionskraft och därför behöver kommunens replipunkter utvecklas. Upplevelsenäringen är en växande näring med möjligheter till utveckling. Näringen har betydelse för det lokala näringslivet på fastlandet och i skärgården.

Riktlinjer

- Skärgårdens och landsbygdens förutsättningar för en utvecklad besöksnäring ska tas tillvara på.
- Turism och besöksnäring bör utvecklas och tillgängliggöras utifrån kollektivtrafikens förutsättningar.
- Säkerställ goda kollektivtrafikförbindelser mellan replipunkter och kommuncentrum, respektive till den centrala regionkärnan.
- Kommunens hembygdsgårdar och hembygdsmuseum ges i möjligaste mån förutsättningar för att uvecklas som en del av besöksnäringen.
- Besöksnäring och turism ska byggas på hållbart nyttjande av natur- och kulturmiljöer.
- Utveckla bastrafiken med hänsyn till såväl boende som besökare.

TRANSPORTINFRASTRUKTUR

Värmdö kommuns vägnät är uppbyggt av enskilda, kommunala och statliga vägar där respektive huvudman ansvarar för drift och underhåll. Vid en ökad befolkning och teknisk utveckling står kommunen inför ett antal utmaningar för att uppnå en hållbar trafik- och infrastrukturmiljö. Frågor kring framkomlighet, elförsörjning, rådighet och sammanhängande vägnät blir viktiga att bevaka för att säkerställa tillgängligheten för Värmdö kommuns invånare.

Transportsystemet i Värmdö kommun ska utvecklas så att det säkerställer en god framkomlighet, resurshållning och bidrar till en hållbar samhällsutveckling. Idag är bilinnehavet i Värmdö kommun högt och tillsammans med en fortsatt positiv befolkningsutveckling i kommunen och i Stockholmsregionen kommer det sannolikt att innebära ett ökat resande med bil. Genom att samordna planering för bebyggelse och trafik kan ett balanserat trafiksystem växa fram där transportbehovet minskar.

För att uppnå ett hållbart trafiksystem bör utvecklingen av gång, cykel och kollektivtrafik prioriteras. Att verka för en infrastruktur som möjliggör smidiga kombinationsresor, genom fler infartsparkeringar för bil och cykel vid hållplatser, är ett sätt att samordna de olika trafikslagen för att främja kombinationsresor i kommunen. Med ett väl utbyggt, tillgängligt och säkert gång- och cykelnät och en välfungerande kollektivtrafik vill kommunen skapa attraktiva alternativ till bilåkandet och skapa förutsättningar för en miljömässig, social och ekonomisk hållbar utveckling. Framkomligheten för alla trafikslag ska fortfarande vara en utgångspunkt för planeringen.

Majoriteten av Värmdös invånare tar bilen till arbetet, men en stor andel åker även kollektivt och skulle åka mer kollektivt om turtätheten förbättrades och tidsåtgången var mindre. Pendlingssträckor och restid till arbete och fritidsaktiviteter är jämfört med övriga kommuner i regionen långa och tidskrävande. Vägnätet är sårbart för störningar när det inte finns alternativa färdvägar för bilar och kollektivtrafik.

Trafiksituationen i Värmdö kommun

Utbyggnaden av trafikinfrastrukturen har inte utvecklats i takt med kommunens tillväxt. Huvudmän för vägar och olika trafikslag måste medverka till att kapacitet och standard höjs i vägnätet i kommunen. Trimning och utbyggnad av trafikinfrastrukturen är nödvändig eftersom kommunens befolkning växer. Planering och utbyggnad av infrastrukturen i Värmdö ska följa fyrstegsprincipen. Delar av det statliga vägnätet har idag kapacitetsbrister och bör åtgärdas genom trimningsåtgärder och att vägarna byggs om. I sista hand ska nya vägar byggas.

Störst kapacitetsbrist finns på delar av väg 222 och 274. Farstabron är en flaskhals med tre filer. Bron bör byggas om till 2+2 körfält. Av- och påfarten vid Hålludden bör byggas om till en komplett trafikplats med längre accelerationskörfält för att avlasta trafikplats Gustavsberg. Trafikplats Gustavsberg byggs om till en ruterlösning för att skapa en säker kapacitetsstark trafikplats och bytespunkt för kollektivtrafiken. I takt med att fler bosätter sig pemanent i kommunen behöver framkomligheten längs Grisslingerakan, trafikplats Mölnvik och Ålstäket förbättras.

Väg 222 Ålstäket-Stavsnäs har många sträckor och partier som behöver trimmas och på vissa ställen byggas om för att höja trafiksäkerheten, till exempel vid skymda kurvor, krön och bergsskärningar. Belyst gång- och cykelväg saknas mellan Strömma och Djuröbron och bör utredas för att öka trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter.

Väg 274 Ålstäket-Hemmesta vägskäl har kapacitet- och trafiksäkerhetsbrister. Sträckan bör ses över. Sträckan saknar delvis passager, sammanhängande gång- och cykelväg och belysning.

Standardhöjning av vägarna till kommunens replipunkter, Stavsnäs, Sollenkroka och Boda är ett måste för att kollektivtrafiken, skärgårdstrafiken och godshanteringen till kärnöarna ska kunna utvecklas.

Väg 646 saknar idag gång- och cykelväg till Brunn. Trafikverket planerar att bygga gång- och cykelväg mellan trafikplats Gustavsberg och Ingaröbron. En trafiksäker lösning med vänstersvängkörfält planeras vid Lemshagainfarten. På lång sikt kan framkomligheten längs väg 646 även behöva förbättras i takt med att Brunn utvecklas och fler fritidshus bebos permanent.

Viktiga delar i det kommunala vägnätet i Gustavsberg har kapacitetsbrist i rusningstrafik, vilket kommunen behöver ta höjd för i kommande planarbeten.

Gång och cykelvägar

Värmdö kommun saknar idag ett sammanhängande gång- och cykelvägnät och flera viktiga sträckor saknar helt gång- och cykelvägar. Som en följd av det är cyklister hänvisade till körbanan. På flera håll är detta förenat med trafikfara då trafikflöden och hastighet är hög. Längs de sträckor där det finns gång- och cykelvägar är nätet i regel gent och har god standard. Det löper i allmänhet parallellt med det kommunens och det statliga vägnätet. På vissa håll tvingas gående och cyklister till onödiga stopp då gång- och cykelbanan byter sida av bilvägen.
En stor utmaning för utbyggnaden av gång- och cykelvägnätet är svårigheten i att bygga kommunal gång- och cykelväg i eller i närheten av Trafikverkets vägområde. Kommunen ska aktivt arbeta med Trafikverket så att de tar ansvar för att gång- och cykelvägar byggs, samt arbeta för att det blir enklare för kommunen att bygga gång- och cykelvägar i anslutning till statlig väg i eller i närheten av vägområdet. Trafikverket bör medfinansiera när kommunen bygger.

Ytterligare en utmaning för utbyggnad av gång- och cykelvägar är att utbyggnaden sker i redan bebyggda områden och vägområdet är därför begränsat. Vissa områden i kommunen är så pass smala att det blir svårt att komma fram med en kommunal standard längs sträckan.

Det regionala cykelstråk som idag slutar vid Gustavsbergs centrum bör byggas ut till kommunens replipunkter.

Mer information om gång- och cykelvägar i Värmdö finns i kommunens Gång- och cykelplan.

Kollektivtrafik

Värmdös spridda bebyggelse gör att buss kommer att vara alternativet för kollektivtrafiksystemet under en överskådlig tid. Kommunen kommer på sikt att behöva nås med spårburen kollektivtrafik för att klara av den ökade mängden resenärer. Stora delar av kommunen har god kollektivtrafik med många linjer och täta avgångar, men för att öka kollektivtrafikandelen krävs tätare avgångar för att attrahera nya resenärer. Utanför kommunens centrumområden är kollektivtrafiken glesare och behöver förstärkas för att kollektivtrafikandelen i kommunen ska öka. Vid trafikplats Gustavsberg, Ingarökrysset, bör en större bytespunkt anläggas. Där passerar majoriteten av kommunens busslinjer och det skapar goda förutsättningar för byten i olika riktningar. Till bytespunkten är det önskvärt med en kapacitetsstark kollektivtrafik i form av BRT, Buss rapid transit, eller spårburen trafik. Gustavsbergs centrum kommer även i framtiden att ha en viktig roll som terminal för bussbyten och behöver utvecklas.

ALLMÄNNA INTRESSEN

Värmdö kommun får sin första pendelbåt år 2022. Linje 84 kommer att trafikera sträckan Östra Mörtnäs-Strömkajen. Kommunen ska verka för att göra pendelbåten attraktiv och i planering säkerställa att fler pendelbåtbryggor kan byggas så att fler linjer kan skapas. Pendelbåten är ett viktigt komplement till övrig kollektivtrafik.

Infartsparkeringar

Värmdö kommun har idag ca 1500 infartsparkeringar, främst i de centrala delarna. För att öka antalet infartsparkeringar i kommunen krävs ett samspel mellan placering av parkeringarna och kollektivtrafikens turtäthet. För att minska bilresandet till regionkärnan bör befintliga infartsparkeringar förstärkas och nya infartsparkeringar byggas i strategiska lägen samt i anslutning till skolor och service. Kommunen är markägare på ett fåtal strategiska platser lämpliga för infartsparkering. Där kommunen inte är markägare ska tillgång till marken ske genom förvärv eller avtal. Förslag på områden för nya infartsparkeringar presenteras i kommunens infartsparkeringsplan.

Riktlinjer

- Infartsparkeringar lokaliseras i anslutning till skolor, förskolor och service.
- Befintliga infartsparkeringar bör förstärkas och effektiviseras.

Laddinfrastruktur

I takt med att antalet laddbara fordon har ökat de senaste åren och i kombina¬tion med att elfordonsteknologin är under snabb utveckling så är det viktigt att kommu¬nen är med i denna omställning ur ett hållbarhetsperspektiv. Ett ökat antal elbilar innebär att behovet av att kunna ladda bilen i centrala såväl som i perifera områden av kommunen har ökat. En utbyggnad av laddstationer är dock beroende av kapacitet i elnätet.
Kommunens roll är i första hand att planera för den förväntade efterfrågan på laddstatio¬ner genom att bevaka frågan i den fysiska planeringen av nya bostads- och arbetsplats¬områden. Kommunen bör också underlätta för marknadsaktörer som vill bygga och driva normal- och snabbladdningsstationer i kommunen. Detta kan ske genom markanvisningar med kommunal mark, genom detaljplanering av tomtmark eller via nyttjanderättsavatal på gatumark. Laddning bör till största möjliga mån ske vid hemmet och arbetsplatsen. Vid bostadsrätter och hyresrätter bör föreningarna tillse att det går att ladda vid markparkering eller i garage.

Enligt gällande lagstiftning ska det finnas laddinfrastruktur vid ny- och ombyggnationer när fler än tio parkeringsplatser behövs. Även nya byggnader som inte utgör bostadsbeyggelse men är i behov av fler än 20 parkeringsplatser ska förses med en laddningspunkt.

Värmdö är en skärgårdskommun och utgör såväl en bostadsort som en besöksdestination. Kommunen bör verka för att laddstationer finns såväl centralt i kommunen som vid besöksmål samt vid replipunkter och större parkeringar på kärnöarna.

Riktlinjer

- Kommunen ska verka för att det ska finnas såväl normal- som snabbladdningsstationer i kommunen.
- Laddningsstationerna ska vara av EU-standard och möjliggöra betalning.
- Laddstationer bör så långt som möjligt placeras inom kvartersmark.
- Infartsparkeringar ska så långt möjligt förses med laddinfrastruktur.
- Kommunen ska verka för attt det vid replipunkterna finns laddinfrastruktur för bilar.
- Kommunen ska verka för att laddinfrastruktur för båtar finns.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

Vattenskyddsområden
För att skydda viktiga vattenresurser mot föroreningsrisker kan länsstyrelsen eller kommunen besluta om vattenskyddsområden med särskilda föreskrifter. Inom ett vattenskyddsområde får det till exempel inte ske oljespill eller bekämpningsmedel användas. Skyddet behövs eftersom grundvattnet är det som blir dricksvatten efter rening i kommunens vattenverk. Ett bra skydd för grundvattnet är viktigt eftersom dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel.

Kommunen har vattenskyddsområden på Ingarö, i Stavsnäs, i Ängsvik och på Sandön. För respektive vattenskyddsområde finns gällande skyddsföreskrifter för vad som gäller inom det. Det är bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden som är ansvarig för tillsynen enligt vattenskyddsföreskrifterna.

Riktlinjer
- För att skydda den regionalt viktiga grundvattentäkten i Brunn bör ny bebyggelse inte tillkomma inom utpekat vattenskyddsområde. Pågående detaljplaner, positiva planbesked och beviljade bygglov kan dock slutföras.
- I Stavsnäs bör ingen ny bebyggelse tillkomma i primärt vattenskyddsområde. I sekundärt vattenskyddsområde kan en- och tvåbostadshus prövas restriktivt.
- Hänsyn tas till områden som är av betydelse för grundvattenbildning. Nyexploatering eller andra åtgärder som riskerar att försämra områdets naturliga förmåga att fördröja, rena och infiltrera vatten bör undvikas.

Kommunalt vatten
Tillgång till dricksvatten är en förutsättning för en hållbar utveckling av Värmdö kommun. Lokalt grundvatten finns inte i tillräcklig mängd för alla boende och besökande på sikt. I dagsläget har cirka 72 procent av Värmdös befolkning kommunalt vatten. Övriga och flertalet fritidshus har enskilda brunnar eller i vissa fall gemensamma vattentäkter. Brist på vatten och saltvatteninträngning i brunnar blir allt vanligare, särskilt i kustnära lägen.

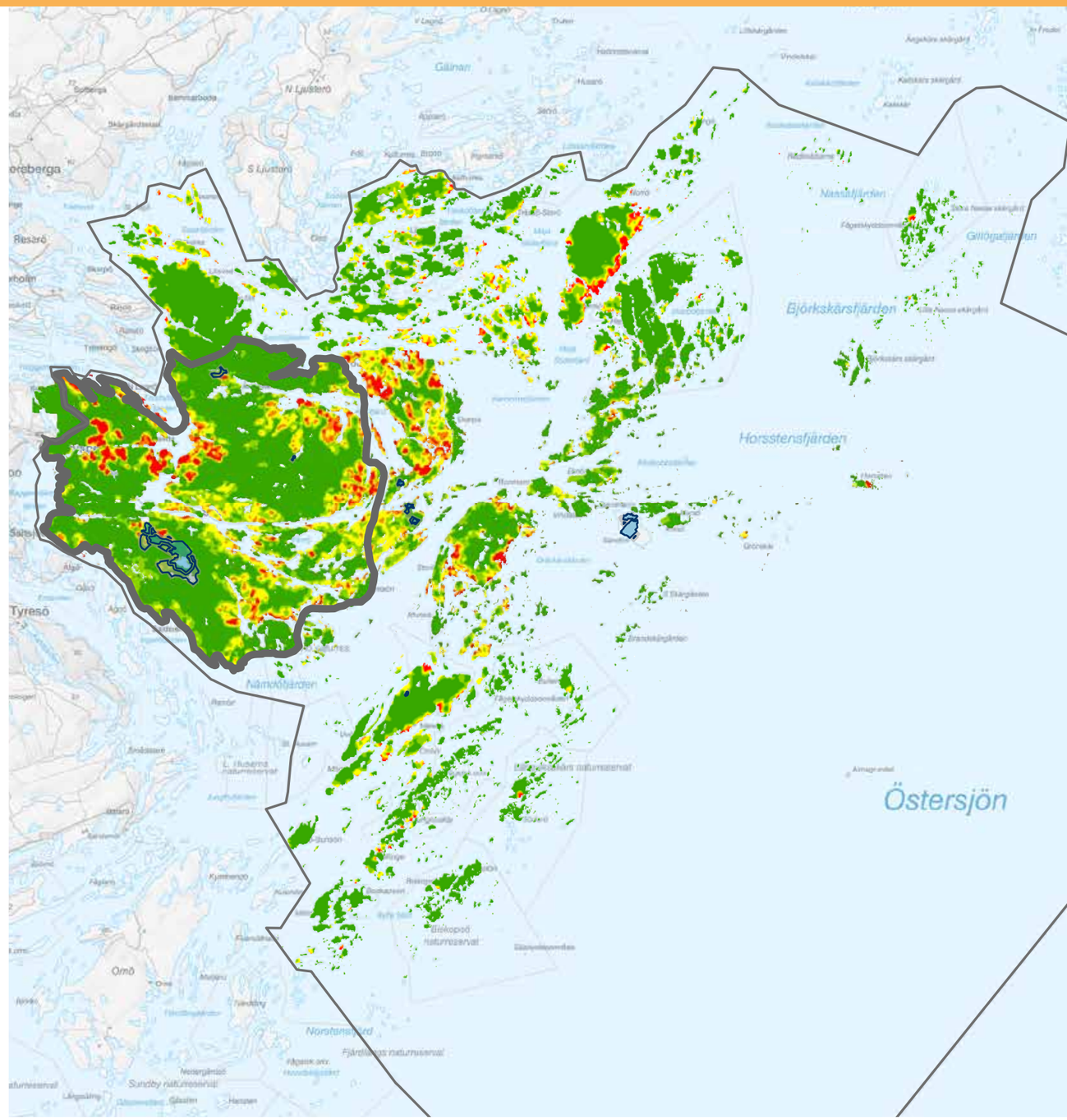
Kommunen har ett övergripande ansvar för att ordna vatten och avlopp om det behövs av hälso- eller miljöskäl. En långsiktigt god vattenförsörjning är säkerställd genom avtal med Stockholm Vatten och Nacka. Ny samlad bebyggelse och planlagda förändringsområden ska anslutas till kommunalt vatten för att grundvattentillgången i kommunen är begränsad. Några vattentäkter och flera enskilda brunnar har vattenbrist och saltvatteninträngning.

En stor del av de enskilda anläggningarna är dimensionerade för enbart fritidsbruk. När allt fler bosätter sig permanent ökar grundvattenuttaget med saltvatteninträngning och vattenbrist som följd.

En utgångspunkt för anslutning till det kommunala VA-verksamhetsområdet är som regel att det finns detaljplan. Avvikelser kan ske undantagsvis. Kommunala vattenverk finns på Ingarö och på Sandhamn.

Kommunens största vattentäkt finns på Ingarö, här utnyttjas en grusås som också utgör en regional reservvattentäkt. Alla kommunala vattentäkter har skyddsområden, inom vilka särskilda skyddsföreskrifter gäller. Inom skyddsområdena gäller restriktioner mot bebyggelse och markanvändning, se riktlinjer under Vattenskyddsområden.

Riktlinjer
- Huvudledningsnätet för vatten byggs ut och binds samman mellan kommunens olika områden.
- Fastigheter inom förändringsområden ansluts successivt till kommunalt VA i enlighet med prioritering av förändringsområden.
- Tillskott av vatten från Mälaren säkras i ledningsstruktur och i avtal.
- Vattensnål teknik används.
- Mark reserveras för vattenreservoar i Hemmesta.
- Kommunen ska genom samarbeten och innovation verka för att hitta lösningar inom ny teknik som komplement till befintlig vattenförsörjning.

Kommunalt avlopp
Avloppssystem med god kapacitet och reningsgrad, är en förutsättning för kommunens utveckling och god miljö. Genom anslutning till Käppala reningsverk tryggas denna förutsättning långsiktigt.

Värmdö kommuns avloppsvatten renas främst i Käppala sedan 2009. Avlopp från Stavsnäs och Djurö är anslutet till reningsverk på Djurö. I kommunal drift finns även ett avloppsreningsverk för Sandhamn. Rekommenderade skyddsavstånd mellan avloppsreningsverk och bebyggelse är 300 meter för reningsverk dimensionerade för upp till 5 000 pe.

För närvarande är cirka 32 000 personer som är folkbokförda i Värmdö, anslutna till kommunalt VA. Inom en 20-årsperiod bör cirka 40 000 personer vara anslutna. Den långsiktiga målsättningen är att ansluta större delen av kommunens fastlandsbebyggelse till kommunalt VA.

Riktlinjer
- Fastigheter inom förändringsområden ansluts successivt till kommunalt VA i enlighet med prioritering av förändringsområden.
- Befintliga arbetsplatsområden och prioriterade förändringsområden förses med kommunalt VA.
- Behandlat avloppsvatten bör minst uppfylla de krav som ställts i tillståndet för reningsverk.
- Huvudledningsnätet för avloppsledningar byggs ut och binds samman mellan kommunens olika områden.
- Gemensamhetsanläggningar kan anslutas till kommunalt avlopp i förbindelsepunkt i enlighet med kommunens VA-policy.

Enskilt vatten
En del av Värmdö kommuns invånare har vatten och avlopp i enskilda anläggningar. Det finns cirka 15 000 enskilda brunnar i kommunen.

Kommunen består till stor del av områden med tunna sedimentlager eller massiva marina leror. Båda marktyperna håller små grundvattenmagasin. Tillgången på grundvatten är därför låg i stora delar av kommunen. I kustnära områden och i landområden som är omgärdat av kust från flera håll råder ökad risk för saltvatteninträngning från havet. Inträngning av saltvatten kan även bero på relikt havsvatten som finns lagrat i berggrunden och i marken. Relikt havsvatten kan påträffas överallt inom de landområden som efter istiden under någon period har varit täckt med hav vilket är orsaken till att det kan påträffas långt ifrån dagens kustlinje. I Värmdö kommun kan saltvatteninträngning därför bero på antingen relikt havsvatten eller inträngning från Östersjön.Under sommarperioden sker begränsad grundvattenbildning och eftersom det är under denna period som belastningen på grundvattenmagasinen är som störst är det också denna period där risken för grundvattenbrist och saltvatteninträngning är som störst. I takt med att fler fritidshus permanentas ökar behovet av kommunal vattenförsörjning. En storskalig satsning på kommunalt vatten är därför den långsiktigt bästa lösningen då vattenmagasinen i Värmdö inte har kapacitet för en större befolkning.

Bortledande av yt- eller grundvatten räknas enligt miljöbalken som vattenverksamhet och är i regel en tillstånds- eller anmälningspliktig verksamhet. Det finns ett särskilt undantag från tillståndsplikten för en- och tvåfamiljsfastigheters vattenförsörjning. Inom vissa områden kan tillstånd behövas. Hushållsbehov av vatten definieras som det vatten som är nödvändigt för det egna hushållet. Detta innefattar exempelvis vatten som används till dricksvatten, matlagning och hygien men också värmeförsörjning eller bevattning av en mindre kökträdgård för det egna hushållet. Tvätt av fordon, fylla pooler, vattna sin gräsmatta och liknande ingår därmed inte i det som bedöms vara hushållsbehov. Fyllning av pool är inte tillåtet med grundvatten eller lokalt producerat vatten.

I kommunen finns områden där det råder tillståndsplikt för att inrätta nya grundvattentäkter och anmälningsplikt för befintliga grundvattentäkter i områden där det är eller riskerar att bli brist på grundvatten. Den första tillstånds- och anmälningsplikten infördes 1999 och har sedan dess utökats till fler områden. Var i kommunen det råder tillstånds- och anmälningsplikt framgår av Värmdö kommuns lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön. Tillståndsplikt kan även gälla inom vattenskyddsområden vilket regleras i skyddsföreskrifterna för respektive skyddsområde.

Både vattenkvalitet och vattentillgång kan förändras med tiden och problem kan finnas i dricksvattnet utan att du märker förändringar i vare sig smak, lukt eller färg. För att kunna upptäcka eventuella förändringar i kvaliteten är det viktigt att regelbundet ta prover på dricksvattnet. Livsmedelsverket rekommenderar att provtagning av vattnet bör göras minst vart tredje år om du har en egen dricksvattenbrunn och en gång per år om fler än en fastighet nyttjar samma brunn.

Metoder för alternativa uttagsmöjligheter behöver undersökas och utvecklas, till exempel möjligheter att magasinera grundvatten, fördröja avrinningen eller använda avsaltat havsvatten. Avsaltningsanläggningar får inte kopplas på brunnsvatten, då det medför att ett för stort vattenuttag kan göras med förvärrad saltvatteninträngning i hela magasinet som följd. Även vid installation av annan typ av reningsutrustning är det viktigt att se till att vattenförbrukningen inte ökar väsentligt. Avsaltningsanläggningar är, liksom avlopps- och ventilationsanläggningar, känsliga för störningar och kräver noggrann drift och skötsel. Parallella vattensystem med till exempel avsaltat havsvatten för bad, disk och tvätt och brunnsvatten för matlagning kan vara ett alternativ.

Riktlinjer
- Enskilda vattenanläggningar ska bygga på långsiktigt hållbara system, vara driftsäkra och ha låg energi-, kemikalie- och vattenförbrukning.
- För att bygglov ska beviljas i områden med grundvattenbrist eller saltvatteninträngning eller i områden som idag är obebyggda eller glest bebyggda behöver vattenförsörjningen kunna lösas i enlighet med kommunens VA-policy.
- Tillståndsplikt för nya grundvattentäkter införs i områden med brist på grundvatten och problem med saltvatteninträngning.
- Sprängningar prövas restriktivt eftersom grundvattnets flöde och kvalitet kan påverkas.
- Hårdgjorda ytor bör begränsas i områden med enskild grundvattenförsörjning eller i närhet av vattenskyddsområden.
- Möjligheter att använda parallella vattensystem, baserade på grundvatten, sjövatten eller avsaltat havsvatten utvecklas. Avsaltat vatten får inte ledas till grundvattenmagasin. Installation av reningsutrustning får inte leda till att vattenförbrukningen ökar väsentligt, exempel på sådan utrustning är avsaltning av havsvatten.
- Vattensnål teknik används.

Dagvatten
Dagvatten är vatten från nederbörd såsom regn och snö som smälter och avrinner tillfälligt på mark, grönytor och tak. Även framträngande grundvatten och vatten från dränering av mark räknas oftast till begreppet dagvatten. Dagvatten avleds lämpligast via öppna lösningar som diken men även via ledningar till sjöar och vattendrag. Dagvattenhantering är en del av det blå-gröna system som bidrar till stor artrikedom och ekosystemtjänster.

Dagvatten innehåller varierande mängder näringsämnen och föroreningar, till exempel olja, tungmetaller och organiska miljögifter, beroende på varifrån dagvattnet kommer. Den vanligaste föroreningskällan för dagvatten är trafiken, men även dagvatten från ett villaområde kan innebära en belastning på en recipient (sjö, vattendrag och hav). I enlighet med vattendirektivet skall Värmdö kommun verka för en god vattenstatus. Som ett led behöver dagvattnet hanteras och renas så att föroreningar inte når kommunens vattenförekomster och äventyrar miljökvalitetsnormerna för vatten. Dagvattendammar, våtmarker, växtbäddar, och andra fördröjande åtgärder är exempel på viktiga insatser för att nå god vattenstatus och möjliggör även för multifunktionella ytor som kan skapa upplevelsevärden. Att se och ta vara på den naturliga terrängen och nyttja naturliga lågpunkter ger möjlighet till fördröjning och rening av dagvatten. Vid utveckling av befintliga och nya miljöer ska lokal dagvattenhantering anordnas både på kvartersmark och på allmän plats för att fördröja flöden och begränsa föroreningar i dagvattnet.

Riktlinjer
- Kommunen arbetar för avrinningsområdesövergripande planering genom framtagande av lokala åtgärdsprogram för respektive recipient.

ALLMÄNNA INTRESSEN

- Kommunen tar fram lokala åtgärdsprogram för sina recipienter.

- Dagvattenutredningar tas fram i ett tidigt skede av detaljplaneringen för att klargöra ansvarsfördelning samt vilken dagvattenlösning som behövs för området.

- Dagvattenutredningarna skall spegla mottagande recipients status.

- Kommunen verkar för att minska tillförseln av dagvatten och dräneringsvatten till spillvattenledningar.

- Lågt belägna fastigheter med källarvåning rekommenderas installera backventiler.

- Bebyggelse skall lokaliseras till områden där det är lämpligt ur ett vattenperspektiv att bygga. Lågpunkter och instängda områden bör undvikas.

- Hårdgjorda ytor bör begränsas. I största möjliga mån ska naturliga och tröga avrinningsstråk och miljöer såsom diken, våtmarker och översilningsytor bibehållas.

I Värmdö kommuns dagvattenpolicy/dagvattenstrategi finns mer information och mål och riktlinjer för hur dagvatten bör omhändertas i olika situationer.

Avfall och materialåtervinning

Kommunen har ett övergripande ansvar för insamling och behandling av hushållens avfall samt ansvar för avfallsplaneringen. En väl fungerande avfallshantering är en viktig del av den kommunala infrastrukturen. Syftet med avfallsplaneringen är att i första hand minimera, i andra hand återanvända, därefter återvinna, energiutvinna eller i sista hand deponera avfall på ett sätt som gör att råvaror och material så långt möjligt nyttjas uthålligt. Avfall i Värmdö kommun ska hanteras som en resurs enligt EU:s avfallsdirektiv från 2008.

Insamling av matavfall har kommunen haft sedan 2012 på fastlandet och antalet matavfallsabonnenter ökar varje år. Nya flerfamiljshus byggs med sorteringsmöjligheter från början.

En utbyggnad av återvinningscentralerna är en prioriterad fråga för att underlätta en uthållig avfallshantering för medborgarna. Vid Ekobacken i Gustavsberg har en återvinningscentral öppnats under år 2020 som ersätter anläggningen i Brunn. Ytterligare återvinningscentraler finns i Hemmesta och på Djurö.

I skärgården finns tre återvinningscentraler; på Möja, Runmarö och på Svartsö. Under sommartid finns även en flytande återvinningscentral, Grovsopfärjan, som har ett fyrtiotal stopp. I skärgården finns det än så länge inte någon matavfallsinsamling. På flertalet öar hämtas avfallet i säck och i dagsläget finns ingen behandlingsanläggning som kan öppna säcken och sortera ut matavfallet från resten av hushållsavfallet.

Kommunen ansvarar för hushållsavfallet men utförandet sköts av upphandlade entreprenörer. Hushållsavfallet behandlas i Högdalen där det blir till fjärrvärme och el. I Sofielund i Huddinge behandlas matavfallet biologiskt genom rötning och blir biogas samt biogödsel. Grovavfall sorteras och behandlas på Koviks återvinningsanläggning i Nacka. På Kovik finns också en omlastningsstation för farligt avfall från hushåll och industrier.

Bolvik på Norra Värmdö är mottagningshamn för allt skärgårdsavfall som kommunen samlar in och har ett stort strategiskt värde. Hit kommer även containrar från skärgårdens återvinningscentraler och grovavfallsfärjan. Härifrån transporteras avfallet vidare till olika behandlingsanläggningar.

Slam från enskilda anläggningar, till exempel trekammarbrunnar och slutna tankar transporteras till kommunens mottagningsanläggning i Tjustvik där det går vidare via avloppsledningar till Käppala reningsverk på Lidingö. Fettslam från fettavskiljare transporteras till Henriksdals reningsverk med slambil. Där rötas det och blir så småningom biogas och näringsrikt slam.

Kommunen har inte ansvar för exempelvis förpackningsmaterial som papper, plast, metall och glas för vilka materialbolagen har ett producentansvar att samla in och återvinna.

Mer information om avfall och materialåtervinning finns i kommunens kommande Avfallsplan.

Energiförsörjning
Värmdö har en något lägre energianvändning per invånare än snittkommunen, främst beroende på att det inte finns tunga industrier med stort energibehov i kommunen. Även hushållens energianvändning är något lägre än i snittkommunen, vilket beror på att många småhus- och fritidshusägare väljer luftvärmepump som komplement till direktverkande el. I takt med att kommunen växer ökar även efterfrågan på energi. Värmdö kommun äger ett vindkraftsverk utanför Sundsvall. Effekten på vindkraftverket är 2 MW och det beräknas producera 7,5 GWh/år.

Då kommunen inte själv är en energiproducent behöver kommunen arbeta på andra sätt för att såväl minska energianvändandet per capita som att bidra till att andelen förnybar energi ökar. Kommunen kan skapa förutsättningar för verksamma och invånare att göra energi- och klimatsmarta val genom energieffektiviseringsarbete vilket handlar om hushållning, teknikutveckling och beteendeförändringar.

Det finns idag osäkerheter när det gäller situationen för elförsörjningen av Stockholms län. Det gäller exempelvis kapacitet, leveranssäkerhet, tillståndsprocesser och utbyggnadsplaner. De stora kraftledningarna, som levererar el från norra Sverige till bland annat Stockholm, är för få för att kunna leverera så mycket el som behövs. Den bristande kapaciteten i stamnätet kan innebära att nya anslutningar av elabonnemang nekas. Något som kan hota utbyggnaden av nya bostads- och verksamhetsområden. Det kan också försvåra övergången till en eldriven fordonsflotta. Åtgärder på kort sikt är utbyggnad av stamnätsledningar, styrning av elanvändningen, utveckling av lokal förnybar produktion (sol och vind) samt utbyggnad av det lokala elnätet. Det är av stor vikt att koncentrera bebyggelse till områden där det redan finns elnät för att minska risken för att elabonnemang nekas. Utöver detta måste kommunen ha en god dialog med Vattenfall om den långsiktiga bostadsutvecklingen i kommunen så att åtgärder i elnätet kan göras i ett tidigt skede.

Genom att tidigt i den fysiska planeringen ta in klimat- och energiaspekter kan vi få en effektivare energianvändning. Trafiken står för en stor andel av Värmdös totala miljöbelastning. Genom trafikplanering, utökade gång- och cykelleder, satsning på alternativa drivmedel samt väl fungerande kollektivtrafik kan trafikarbetet effektiviseras.

Kommunen ska verka för att uppnå de mål som är uppsattta i Miljö- och klimatplan (2020). I planen beskrivs att fokus bör läggas på återgärder inom områden så som transport och resande, energiförsörjning, samhällsplanering och bebyggelse samt konsumtion.

Riktlinjer
- Lokalisering av bebyggelse i kollektivtrafiknära lägen och infrastruktur som bidrar till miljöanpassade trafiksystem, samt energieffektiva byggnader.
- Minska klimatpåverkan från kommunala fastigheters energianvändning.
- Verka för att minska klimatpåverkan från fastigheters energianvändning genom att implementera förnyelsebara energikällor, konvertera oljeeldade anläggningar till andra förnybara energislag samt minska energianvändningen för fastighetsbeståndet.
- Sol, vind- och vågkraft samt värmepumpteknik, passivteknik och miljövänlig biobränsleteknik prioriteras.
- Småskalig vindkraft så som miniverk och gårdsverk uppmuntras.
- Kommunen ska ha en fortsatt samverkan och öka kunskap genom att medverka i regionala och nationella samverksansgrupper.
- Transformatorstationer som placeras i eller intill parker eller andra offentliga platser ska ges en utformning som gör att de harmonisera med stads- eller landskapsbilden.
- Kommunen ska verka för att driftsäkerheten höjs på lågspänningsnätet, framför allt på landsbygden.

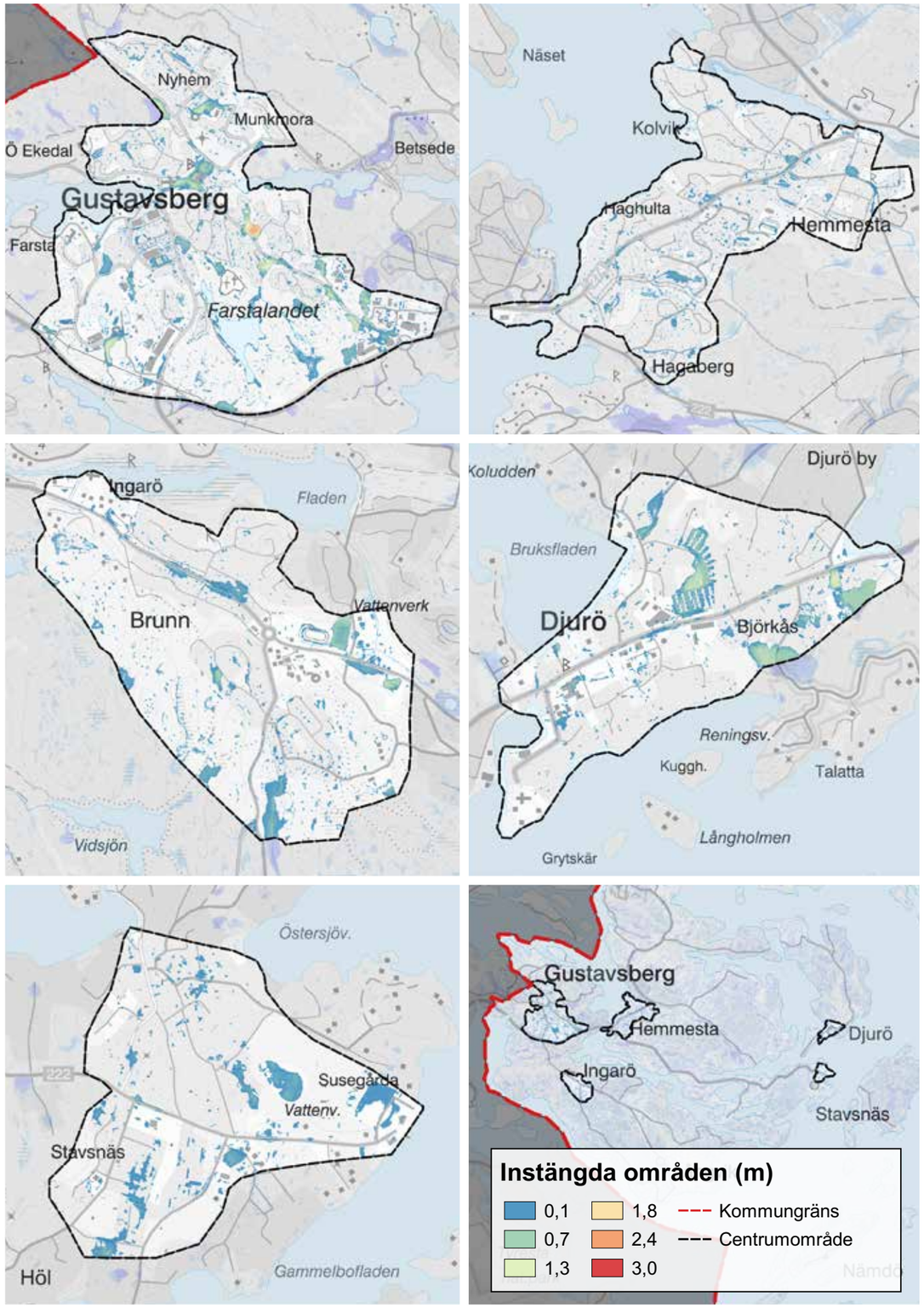
Bredband
Samhället blir mer och mer digitaliserat och behovet samt efterfrågan på en väl utbyggd IT-infrastruktur växer. Sverige har ett mål om att hela landet ska vara uppkopplat tills år 2025. Värmdö kommun bygger själva inte ut fibernät förutom till kommunala anläggningar.

Som privatperson eller näringsliv får man vända sig till nätägare och operatörer som är verksamma inom kommunen. Marknaden har därmed en aktiv och betydande roll för att kommunen ska kunna bli helt uppkopplad. Kommunens åtaganden gällande bredbandsutbyggnad tydliggörs i den kommunala bredbandsstrategin.

De senaste åren har allt fler fastigheter blivit försedda med fiber, såväl i centrumområden som på öar och landsbygd. Förutsättningarna för fiberutbyggnad ser dock olika ut i tätorter, landsbygd och skärgårdsöar vilket påverkar möjligheten att förse områden med fiber. I mer perifera områden med stor andel fritidshus är det viktigt att skapa en attraktivitet och lokala engagemang för att få tillstånd en fiberutbyggnad.

Riktlinjer
- Ny bebyggelse ska planeras intill befintlig bebyggelse för att öka möjligheterna till att ansluta bebyggelsen till befintligt eller kommande fibernät.
- Kommunen bör i detaljplaner för nya bebyggelseområden säkerställa och styra var inom planområdet det är lämpligt med tekniska anläggningar för fiber för att underlätta kommande bygglovsprövning.
- Kommunen bör på förhand reglera och skapa ytor i detaljplan för master och teknikbodar för att underlätta kommande bygglovsprocess samt för att tillgodose elektroniska kommunikationsnät och ledningar som behövs för allmänna ändamål (4 kap §6).

KLIMATANPASSNING

Framtidens klimat förväntas bli varmare, blötare och torrare med stora säsongsvariationer samt fler extrema väderhändelser. Klimatförändringarna kommer att skapa utmaningar och påfrestningar för dagens samhällen. Hur mycket klimatet förändras och påverkar oss beror framförallt på i vilken utsträckning de globala utsläppen av växthusgaser begränsas. Vilken effekt klimatförändringarna får på samhället beror till stor del på hur väl samhället anpassar sig.

Eftersom det råder osäkerhet kring hur omfattande konsekvenserna av klimatförändringarna blir kan utvecklingen beskrivas utifrån olika utsläppsscenarier. Valet av klimatscenario har liten betydelse fram till år 2050, därefter börjar de olika utsläppsscenarierna få olika stor betydelse för hur klimatet utvecklas[1].

I den fysiska planeringen och den byggda miljön behöver åtgärder vidtas för att minimera sårbarheten och förebygga skador orsakade av klimatförändringarna. Ny bebyggelse ska anpassas och bör inte placeras i områden som riskerar att påverkas av klimatförändringar.

Som hus- och fastighetsägare måste du själv göra det som krävs för att skydda din egendom från översvämningar, ras, skred eller erosion. I plan- och bygglagen (PBL) finns det bestämmelser om att en tomt ska hållas i vårdat skick och skötas så att risken för olycksfall begränsas och betydande olägenheter för omgivningen inte uppkommer.

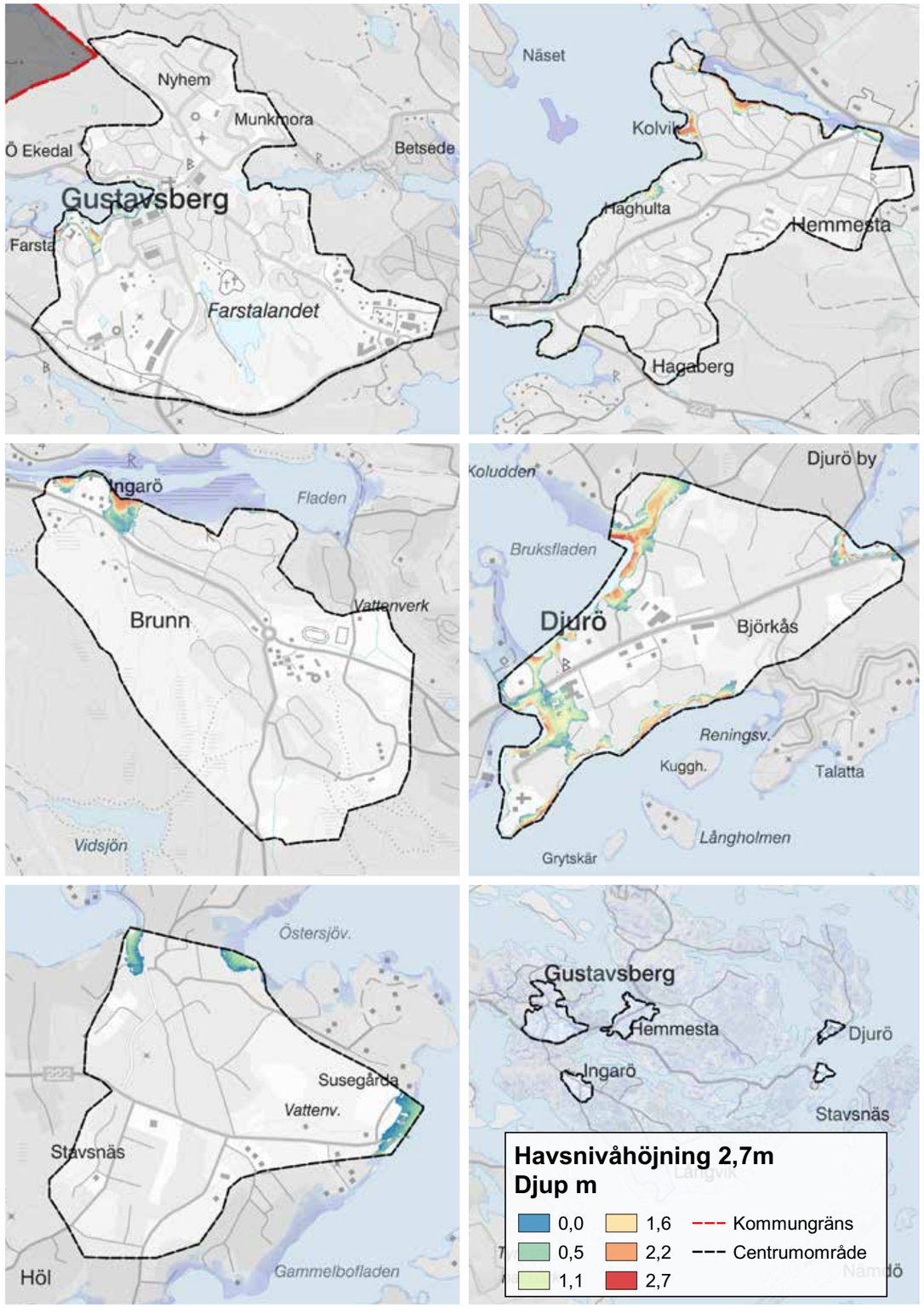
Översvämning och ökad avrinning

Värmdö kommun, likt resten av landet, kommer i framtiden att få ökade nederbördsmängder och förändrade nederbördsmönster. Det kommer bidra till ökad markavrinning vilket i sin tur ökar risken för översvämningar. Det kan bland annat leda till skador på samhällsviktiga funktioner, byggd miljö med stora värdeförluster som konsekvens, påverka dricksvattenförsörjning och människans möjligheter att nyttja ekosystemtjänster. Ökad nederbörd kan även öka risken för ras, skred och erosion samt risken för att en ökad mängd föroreningar når kommunens vattenmiljöer.

I kartorna visas kommunens strategiska utvecklingsläge samt fyra bebyggelselägen, där bebyggelsen är som tätast och innehåller ett flertal samhällsviktiga funktioner. Att fokus är på centrumområden innebär inte att risk för översvämning inte finns i övriga kommundelar. All fysiska miljö behöver utformas med hänsyn till ökad nederbörd, flöden och risk för översvämningar.
För att hantera stora mängder nederbörd behöver lågpunkter och naturliga vattenvägar reserveras. Tillräckligt stora ytor behöver säkras

1 Denna översiktsplan utgår ifrån RCP 4,5 och RCP 8,5.

ALLMÄNNA INTRESSEN

och arbetet skall samordnas med behovet av rening och hantering av dagvatten. Reserverade lågpunkter, så kallade skyfallsytor, kan med fördel samutnyttjas med andra funktioner inom tätortsområden. Till exempel föreslår kommunen att Mörkdalen, uppströms Gustavsbergs centrum, utreds som en flexibel yta för dagvattenhantering och rekreation.

Riktlinjer

- Exploatering ska ske på sådant sätt att risken för översvämningar inte förvärras, varken inom riskområden eller så att nya riskområden uppstår.

- Planeringen behöver ske med hänsyn till det aktuella delavrinningsområdet, vilka risker som finns uppströmsnoch vilka risker som kan skapas eller minimeras nedströms.

- Bebyggelse skall lokaliseras till områden där det är lämpligt ur ett vattenperspektiv att bygga. Lågpunkter och instängda områden bör undvikas.

- Hårdgjorda ytor bör begränsas. I största möjliga mån ska naturliga och tröga avrinningsstråk och miljöer såsom diken, våtmarker och översilningsytor bibehållas.

Höjd havsnivå och höga havsvattenstånd

En höjd havsnivå innebär att dagens strandlinje succesivt kommer flyttas inåt land. I Värmdö kommun tar den pågående landhöjningen ut havsnivåhöjningen fram till år 2050 då landhöjningen avstannar och havsnivåhöjningen blir synlig. Höjd havsnivå förväntas öka risken för översvämning och saltvatteninträngning i enskilda brunnar i kommunens kustområde. Värmdö har områden där bebyggelse vuxit fram längs gamla ångbåt¬sleder, vilket gör att byggnaderna ligger i nära anslutning till vattnet. Som en konsekvens av höjd havsnivå riskerar delar av dessa områden på lång sikt att svämmas över. I samband med detaljplanering och uppförandet av nya byggnader ska hänsyn tas till länsstyrelsens rekommendationer för placering av bebyggelse längs med Östersjökusten.

Vid kraftiga oväder kan tillfälliga höga vattenstånd uppstå, vilket innebär att vattennivån kraftigt stiger över normalt medelvattenstånd. Det kan förutom ökad risk för översvämning leda till stängning av viktiga hamnar och större bryggor samt ge störningar i gods- och passagerartrafiken i kustområdet. I takt med att havets medelnivå stiger förväntas de höga vattenstånden ge större inverkan.

Riktlinjer:

- Lägsta grundläggningsnivå för ny bebyggelse (grundkonstruktion, grundsula eller platta) samt samhällsviktiga funktioner i kustområdet ska placeras ovanför nivån 2.70 meter i höjdsystemet RH2000.

Ras, skred och erosion

Ökad nederbörd och avrinning, höjd havsnivå samt landhöjning förväntas påskynda de naturliga erosionsprocesserna i landskapet. De kommer tillsammans med ändrade grundvattenförhållanden och mänskliga aktiviteter påverka jordens stabilitet negativt och öka risken för ras och skred. I Värmdö kommun är den dominerade underliggande jordarten urberg följt av områden med olika sorters lera och isälvsmateria. Risken för ras, skred och erosion ser därför väldigt olika ut. Berg är svåreroderat medan finkorniga jordarter såsom sand och silt är lätteroderade. Störst risk för ras och skred är det i jordslänter med låg hållfasthet och bergslänter med svag berggrund. Ras och skred förväntas öka risken för skador på bebyggelse och infrastruktur samt leda till exponering av förorenad mark och risk för spridning av föroreningar till vattendrag och grundvattentäkter.

Den fysiska miljön behöver lokaliseras och utformas med hänsyn till ökad risk för ras, skred och erosion. Det saknas en översiktlig stabilitetskartering avseende både finkorniga jordarter samt morän och grova jordar för Värmdö kommun.

I Värmdö finns förutsättningar för skred i finkorniga jordarter på ett flertal platser. Värmdö kommuns strandlinje påvisar övervägande ingen, låg eller viss eroderbarhet. Områden med potentiellt hög eroderbarhet begränsas till sandiga områden med isälvsmaterial på Djurö, Stavsnäs, Grisslinge, Ingarö samt hela Sandön.

Riktlinjer:

- Vid exploatering i områden med förutsättningar för ras, skred och erosion ska markens långsiktiga lämplighet för bebyggelse utredas och geotekniska undersökningar genomföras innan exploatering.

Värmeböljor, torka och förläng växtsäsong
Ett varmare klimat med fler och längre värmeböljor samt värmeöeffekter förväntas påverka levnadsförutsättningarna och ge negativa effekter för människor, djur och växter. Känsliga grupper såsom äldre, barn och funktionshindrade är särskilt utsatta. Längre perioder av höga temperaturer och marktorka kan öka risken för skogsbränder. Perioder av höga temperaturer förväntas också påverka grundvattenbildningen, vattennivån i sjöar och vattendrag, hydrologiska flöden samt markfuktigheten. I Värmdö kommun bildas värmeöar i kommunens centrumområden, i täta villabebyggelseområden samt i områden som består av grus och konstgjorda material som till exempel idrottsplatser och grustag.

Den fysiska miljön behöver utformas så att den tar hänsyn till ett ökat behov av kyla när det blir varmare. Sammanhängande grönområden får en lägre yttemperatur liksom kustlinjen, vilket beror på kustvattnets kylande effekt. Även flera av de prioriterade förändringsområdena i kommunen, som ofta har stora gröna tomter, visar på lägre temperaturer.

Riktlinjer:
- Den fysiska planeringen behöver beakta och utforma samhället med hänsyn till högre temperaturer och ett ökat behov av svalka. Särskilt prioriterat för ytterligare värmeutredningar är:
- Uppvisade värmeområden.
- Utformning av byggnader vilka håller samhällsviktiga funktioner som äldreomsorg, skola, sjukvård.
- Skapa och bevara områden med öppna vattenytor eller sammanhängande grönstrukturer som kyler eller dämpar värme i tätare stadsliknande bebyggelse och i tätare villabebyggelse.
- I samband med planläggning arbeta med reglerande ekosystemtjänster samt utforma gröna närmiljöer som kan verka kylande (till exempel gröna tak, fasader och väggar samt solavskärmningar). Det påverkar både utom- och inomhustemperaturen.
- Byggnader bör bestå av klimatsmarta byggmaterial.

RISK, HÄLSA OCH MILJÖ

Buller
Biltrafiken i Värmdö är den vanligaste källan till buller, men det förekommer även kring vissa verksamheter så som bergkross, områden för masshantering och Myttinge skjutfält. Även buller från båttrafik kan vara ett problem i vissa områden i kommunen. Biltrafiken orsakar störningar för befintlig bebyggelse bland annat i Brunn längs Ingarövägen och från Ålstäket till Hemmesta längs Skärgårdsvägen samt för vissa områden längs väg 222 och väg 274.

Riktlinjer
- Ny bebyggelse utanför tätort lokaliseras till områden med buller under rekommenderade riktvärden.
- Riktvärden för buller bör inte överskridas vid ändrad användning av bebyggelse eller anläggningar.
- Vid planering och byggande ska de nationella riktvärdena för maximalt och ekvivalent buller tillämpas. Buller från spårtrafik och vägar bör inte överskrida 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, och 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden. Samma värden gäller för bostadsbyggnader om högst 35 kvadratmeter men ekvivalentnivån vid fasad är istället 65 dBA.

Radon
Radon kan finnas i äldre byggnadsmaterial, fyllnadsmassor och mark. Markradon finns i Värmdö framför allt i de tre grusåsar som sträcker sig i nordväst-sydostlig riktning genom kommunen på Ingarö, Djurö/Stavsnäs och Sandhamn. Berggrunden i Värmdö består framför allt av gamla graniter och gnejser som är lågaktiva. Yngre graniter och pegmatiter med bitvis hög gammastrålning kan förekomma på Ormingelandet, vid kustavsnittet Torsby-Haghulta på Värmdölandet och på nordvästra Ingarölandet. Genom val av grundläggningsmetod och förebyggande åtgärder kan risk för radon minimeras.

Radon kan förekomma i enskilda vattentäkter, men kan enkelt åtgärdas. Riktvärden för radon i inomhusluft är 200 bq/kbm för både äldre och nyare bostäder samt lokaler. Grundvatten med mer än 1000 bq/kbm klassas som otjänligt.

Riktlinjer
- Förekomst av radon i äldre byggnader klarläggs genom mätning och åtgärdas vid behov.
- Vid byggnation inom riskområden, främst grusåsar, bör radonsäkert byggande tillämpas om radon konstateras.
- Risk för radon beaktas och klarläggs vid bygglov för val av grundläggningsmetod.
- Vid ny samlad bebyggelse bör alltid en radonundersökning ske före byggande.

Markföroreningar
Förorenade områden är där mark, sediment eller grundvatten har så höga halter av föroreningar att de utgör risk för människors hälsa eller för miljön. Markföroreningar förekommer på flera håll inom kommunen. Även byggnader kan vara förorenade. Översiktliga inventeringar av potentiellt förorenade områden har gjorts i landets kommuner och även i Värmdö kommun. Inventeringen ger ett kartunderlag att använda vid planering. Här finns ca 250-300 platser markerade där det potentiellt finns föroreningar.

I den nationella databasen finns för närvarande 24 områden listade som är riskklassade. Dessa områden har analyserats mer noggrant och föroreningsanalyser eller provtagning finns för en del av dessa områden. De 24 områdena har riskklassats från riskklass 1 till 4. Farstavikens område med sediment är ett av de mest förorenade områdena i kommunen och har riskklassats till kategori 1. I övrigt rör det sig om nerlagda deponier, deponier i drift, bilskrotar, industriområden, bensinmackar, handelsträdgårdar, träimpregnering, med flera verksamhetstyper. I samband med exploateringsprojekt saneras och åtgärdas före detta förorenade områden, som till exempel inom fabriksområdet i Gustavsberg.

Kommunen har inte tillsynsansvaret för förorenade platser inom Försvarsmaktens områden, utan det sköts av Försvarsinspektören för hälsa och miljö.

Det är i första hand verksamhetsutövaren och i andra hand markägarens ansvar att utreda och eventuellt sanera sin mark.

Riktlinjer
- Områden med risk för markföroreningar undersöks för att kartlägga typ och mängd av förorening i samband med detaljplanering eller bygglov.
- Sanering ska ske innan ny eller ändrad markanvändning tillåts inom område med markföroreningar.

Sulfidförande bergart och sulfidlera
Delar av Värmdös berggrund utgörs av sedimentära gnejser, en av de bergarter som till del innehåller höga halter av sulfid (svavel) och höga tungmetallhalter. När bergmassor krossas påbörjas en vittringsprocess då krossmaterialet kommer i kontakt med syre och vatten. Vid kontakt med syre urlakas svavel och metaller ur krossmaterialet. Sulfidmineraler kan orsaka försurning med stora miljöskador på både grundvatten och dagvatten som följd. Skadorna är svåra och kostsamma att åtgärda i efterhand. Sulfidhaltigt berg sammanfaller till stor del med SGU:s flyggeofysikkarta. Dock överensstämmer det inte helt med provtagning i fält, inte heller med SGU:s berggrundsgeologiska karta, detta då bägge kartor är av översiktlig karaktär.

I glacial lera, postglacial lera och gyttjeleror avsatt i avsnörda havsvikar efter istiden, finns risk för förekomster av sulfid. När man gräver upp dessa leror, så riskeras också mycket låga pH-halter i mark och vatten vilket kan leda till metallutlakning. Eventuella projekt behöver anpassas med provtagning och högre skyddsnivå kring grundvatten och dagvatten.

- Sprängning och schakt bör undvikas i områden med risk för förekomst av sulfidberggrund eller sulfidlera. Detta för att minimera risken för att sulfidberggrund och sulfidlera oxideras och urlakar surt vatten innehållande höga metall- och svavelhalter till kommunens recipienter

Luftföroreningar
Luftföroreningar kan ställa till problem lokalt, till exempel för människors hälsa, när höga halter uppstår nära en föroreningskälla eller inom

ALLMÄNNA INTRESSEN

ett tätt befolkat område. Ofta transporteras föroreningar över långa avstånd eller över gränser för att sedan deponeras till mark och vatten med nederbörden. Då kan luftföroreningarna bland annat orsaka försurning och övergödning. Trafikens luftföroreningar är ett av Stockholm regionens största miljöproblem. På flera håll i regionen måste mängden av föroreningar minskas för att klara miljökvalitetsnormerna. Värmdö kommun står för väldigt låg ande I kommunen överskrivs inte normerna, men den betydande bilpendlingen och omfattande båttrafiken behöver ändras för att minska föroreningarna. Det finns i kommunen ett tydligt samband mellan högtrafikerade vägar och luftföroreningar.

Det finns miljökvalitetsnormer för kvävedioxid/kväveoxider, partiklar (PM10/PM2,5), marknära ozon, bensen, kolmonoxid, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren.

Det finns miljökvalitetsnormer för kvävedioxid/kväveoxider, partiklar (PM10/PM2,5), marknära ozon, bensen, kolmonoxid, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren. De flesta normerna är så kallade gränsvärdesnormer som ska följas, medan några är så kallade målsättningsnormer som ska eftersträvas. Normerna baseras huvudsakligen på krav i EU-direktiv och är införlivade i miljöbalken och Plan- och bygglagen. Om det finns risk att värdena överskrids ska åtgärder vidtas. Planer och bygglov får inte medges där värden överskrids. I kommunen finns inga platser där miljökvalitetsnormerna för luft överskrids.

Skyddsavstånd till verksamheter

Vid planläggning och tillståndsprövning av bebyggelse intill vissa verksamheter bör skyddszoner tillämpas av säkerhets- och hälsoskäl. Zonerna bör anges i de detaljplaner som berörs. Riktvärden för skyddsavstånd finns i Boverkets allmänna råd Plats för arbete.

Djurhållning kan leda till störningar i form av lukt och buller. Hälsorisken på grund av allergener gör att skyddsavstånd ska eftersträvas intill bostäder, skolor eller övriga allmänna platser där folk normalt vistas dagligen.

Kring skjutbanor, motorcrossbanor med mera som orsakar buller bör avstånd baseras på bullerberäkningar och gällande riktvärden.

Vid Ekvallen i Gustavsberg finns en ammoniaktank.

Riktlinjer:

- Kring verksamheter med små risker eller enstaka hästar bör en zon om 50 meter avsättas.
- Kring verksamheter med viss risk, bensinstationer, stall med mera bör 100–200 meter tillämpas.
- Kring verksamheter med risk som reningsverk och djuranläggningar bör 200–300 meter tillämpas.
- Kring verksamheter med betydande risk för fara, lukt och buller bör 500 meter eller mer tillämpas.

Transport av farligt gods

Den västra delen av väg 222 klassas av Länsstyrelsen som primär transportled för farligt gods. Väg 222 öster om Mörtnäs och väg 274 från Ålstäket till Stenslätten klassas som sekundära transportleder, liksom Gustavsbergsvägen och Gustavsbergs Allé från väg 222 till Gustavsbergs centrum.

Rekommenderade transportvägar för farligt gods utgör de delar av vägnätet som Länsstyrelsen, i samråd med kommunerna, har identifierat som särskilt viktiga att hålla öppna för transporter av farligt gods. I Stockholms län är vägnätet indelat i primära och sekundära transportvägar. De primära vägarna bildar ett huvudvägnät för genomfartstrafik medan sekundära vägar är avsedda för lokala transporter till och från de primära transportvägarna. Värmdö kommun anser att primära transportvägar för farligt gods inte bör förläggas genom kommunens centrumområden.

Vid planering av ny bebyggelse eller verksamheter vid vägar med transporter för farligt gods ska en riskutredning utföras.

Länsstyrelsen har rekommendationer för planering kring vägar med transporter av farligt gods. Volym och tidpunkt för transporter, topografi med mera kan påverka skyddsavstånden.

Riktlinjer

- Intill transportleder för farligt gods ska det finnas ett bebyggelsefritt skyddsavstånd på minst 25 meter.
- Sammanhållen bostadsbebyggelse och personalintensiva verksamheter bör undvikas närmare än 75 meter från vägkant till primär led.
- Tät kontorsbebyggelse bör undvikas närmare än 40 meter från vägkant.

Elektriska och magnetiska fält

Vid planering av bebyggelse nära kraftledningar och andra elanläggningar kan frågeställningar om elektromagnetiska fält behöva beaktas.

I Sverige fördelas ansvaret för hälsofrågor med anknytning till magnetfält på fem myndigheter – Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Socialstyrelsen och Strålsäkerhetsmyndigheten. Myndigheterna genomför mätningar, utvärderar forskning inom området, ger råd och rekommendationer och tar fram föreskrifter.

Myndigheterna ger följande rekommendationer vid samhällsplanering och byggande, om de kan genomföras till rimliga kostnader.

Riktlinjer

- Sträva efter att utforma eller placera nya kraftledningar och andra elektriska anläggningar så att exponering för magnetfält begränsas.
- Undvik att placera nya bostäder, skolor och förskolor nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält.
- Sträva efter att begränsa fält som starkt avviker från vad som kan anses normalt i hem, skolor, förskolor respektive aktuella arbetsmiljöer.
- Skyddsavstånd ska hållas till 220 kV-ledningar.

Mobilnät, master och antenner

Utvecklingen av mobilnäten har gått relativt fort och det finns en generell oro kring master och torns påverkan på naturmiljön , landskapet och hälsa. Samtidigt är det allt mer efterfrågat av människor att kunna ha tillgång till mobilnät var man än befinner sig. Master skall om möjligt placeras i områden vilka redan är påverkade av infrastrukturanläggningar för att inte påverka ostörda områden.

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VÄRMDÖ KOMMUN

Riktlinjer

- I nya master skall det finnas plats för tillkommande antenner samt utrymme i teknikskåp för ny utrustning. Detta för att flera operatörer ska kunna inplacera sig i objektet så inga nya master behöver byggas i samma område.

- Material och färg på teknikskåp bör anpassas till omgivningen för att inte påverka landskapsbilden och kulturmiljön. Antenner bör inte placeras på kulturhistoriska byggnader om åtgärden påverkar det kulturhistoriska värdet.

- Placeringen och utformningen av master ska ta hänsyn till höga naturvärden som exempelvis häckningsplatser.

- Master skall inte placeras i nationalparker, naturreservat, djur- och växtskyddsområden, Natura 2000-områden, strandskyddade områden eller kulturreservat.

NATUR OCH VATTEN

Värmdö kommun är del av ett unikt skärgårdslandskap i brackvatten. Detta landskap kännetecknas av tusentals öar, kobbar och skär, grunda vågskyddade vikar, trånga sund och öppna fjärdar. Skärgårdslandskapet är ett sprickdalslandskap som utgörs av en småskalig variation mellan berg och dalgångar – både på land och i vattnet. Skärgården delas traditionellt in i inner-, mellan- och ytterskärgården. Generellt präglas innerskärgården av en tjockare jordmån jämfört med ytterskärgården.

Den inre skärgården präglas av större sammanhängande skogar, tätorter, villa- och fritidshusområden, öppna jordbruksmarker, sjöar, vågskyddade havsvikar och trånga sund med begränsat vattenutbyte med havsområden längre ut. I mellanskärgården ligger de större kärnöarna samt ett stort antal öar och skär. Naturen är mycket variationsrik – här finns barrskogar, småbrutna odlingslandskap med artrika hagmarker och havsstrandängar, ädellövlundar och våtmarker. Den marina miljön präglas i mellanskärgården av både större fjärdar och ett stort antal vågskyddade grunda vikar. Ytterskärgården domineras av stora öppna fjärdar med utspridda mindre skärgårdar. På större öar växer lågvuxen, knotig björkskog eller mycket tät ängslövskog. Mindre öar täcks av enbuskmattor, fuktängar, myr, heder eller är vegetationsfria. Ytterskärgården med sina skär och små öar är särskilt fågelrika. Här häckar ett stort antal rödlistade fågelarter. Bland öar och kobbar finns grunda vikar, sund och flader som utgör viktiga lek- och uppväxtområden för fisk.

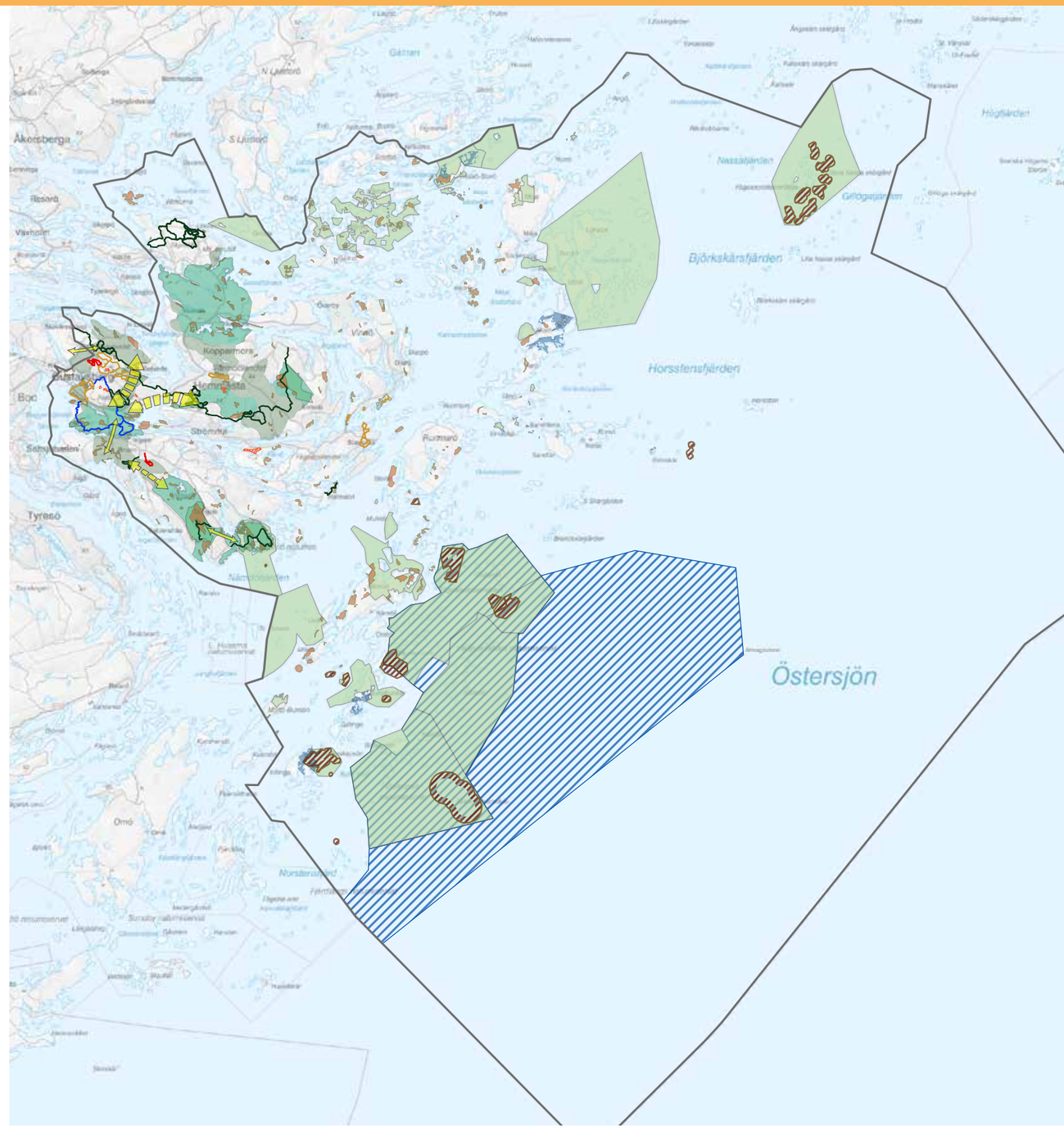
Värmdös variationsrika landskap innehåller många områden med höga naturvärden. Dessa områden tillhandahåller viktiga ekosystemtjänster. En del av dessa områden är formellt skyddade men flera områden saknar idag formellt skydd. På land är den biologiska mångfalden i Värmdö främst kopplad till skog, i huvudsak äldre barr- och blandskog. Högst koncentration av områden med stor betydelse för den biologiska mångfalden på Värmdös fastland finns kring Gustavsberg, på kustlinjen mot Ingaröfjärden, på Norra Värmdölandet, på Djurö -Vindö, på Fågelbrolandet, i storskogen och kring Stickelberg. Även i Värmdöskärgården finns flera områden med särkild höga värden.

Biologisk mångfald, ekosystemtjänster och grön infrastruktur

Biologisk mångfald är variationsrikedomen bland levande organismer, vilket innefattar mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem. Biologisk mångfald ökar stabiliteten hos ekosystemfunktioner och bidrar till ekosystemens motståndskraft i förändringar och påfrestningar. Människor är beroende av fungerande ekosystem och dess så kallade ekosystemtjänster. Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger människan och som bidrar till välfärd och livskvalitet. Det innefattar både produkter som grödor och virke men även tjänster som pollination, vattenrening och naturupplevelser.

För att bevara en rik biologisk mångfald och motståndskraftiga ekosystem krävs en väl fungerande så kallad grön infrastruktur. I en sådan har arter möjlighet att sprida sig och använda landskapets miljöer obehindrat, både på land och i vatten. Grön infrastruktur definieras som ekologiskt funktionella nätverk av livsmiljöer och strukturer som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet.

För att på ett strategistkt och innovativt sätt kunna jobba med bevarande och utveckling av

Teckenförklaring

- Kommungräns
- Cykelleder
- Motionsspår
- Naturspår
- Promenadspår
- Naturreservat
- Djurskyddsområden
- Förslag nationalpark Nämdö skärgård
- Fredningsområden för fisk
- Biotopskydd
- Övriga biotopskydd
- Nyckelbiotoper
- Svaga gröna samband län
- Grön kil
- Grön värdekärna

grön infrastruktur, bör kommunen upprätta en grönstrukturplan.

Den regionala grönstrukturen

Stockholms gröna kilar

Nacka-Värmdökilen är en av de regionala kilarna som ingår i Stockholmsregionens grönstruktur. Regionens gröna kilar är stora, sammanhängande grönområden i anslutning till bebyggelse. De gröna kilarna utgör exempelvis livsrum för olika arter, reglerar det lokala och regional klimatet, renar luft och vatten och utgör viktiga rekreationsområden. Kilarna ger djur och växter möjlighet att sprida sig även i bebyggda områden, via en lokal grönstruktur. De gröna kilarna utgörs av kilområden, gröna värdekärnor – där flera höga värden sammanfaller – och svaga, gröna samband. De gröna svaga sambanden är smala partier eller partier som innehåller vägbarriärer. I ett regionalt perspektiv är de svaga sambanden avgörande för att de gröna kilarna fungerar som stora sammanhängande grönområden. Om de svaga sambanden byggs bort, bryts kilen upp i separata delar och viktiga funktioner i kilarna riskerar att försvinna.

Många av Nacka – Värmdökilens upplevelsevärden är kopplade till skärgårdsmiljön som omfattar vatten, trolska skärgårdskrogar, dramatiska bergsbranter och kulturlandskap med småskaligt jordbruk och brynmiljöer med gamla ädellövträd. Närheten till både havet och flera sjöar berikar kilen genom utsiktsplatser, badplatser, klippor och stränder. Vidare innehåller Nacka-Värmdökilen viktiga regionala spridningssamband för arter knutna till barr- och barrblandskog (se nedan).

Ekologiska samband

Olika arter är knutna till olika livsmiljöer och strukturer. För att se hur väl landskapet fungerar som livsmiljö och spridningsväg för olika arter gör man så kallade nätverksanalyser. I Värmdö kommun finns stora sammanhängande barrskogsområden som utgör viktiga delar av de regionala spridningssambanden. Skogar på Ingarö, Värmdölandet, Ormingelandet och Vindö ingår i den primära spridningskorridoren och bedöms därmed vara av särskild betydelse för regionens barrskogsnätverk. Flera regionalt viktiga värdekärnor för tall ligger i Värmdö. I kommunen finns även flera värdefulla ekmiljöer och två stora regionala värdeområden har pekats ut. Ekmiljöer utgör även viktiga kulturarv. Stockholms län har särskilt ansvar för att upprätthålla den biologiska mångfalden kopplat till ek och tallmiljöer.

Riktlinjer

- Nacka – Värmdökilen samt större sammanhängande grönområden bör inte exploateras. Inget intrång bör ske i gröna kilens värdeområden.
- Svaga gröna samband bör skyddas och förstärkas.
- Särskild hänsyn tas till regionala spridningskorridorer.
- Särskild hänsyn tas till värdefulla ek- och tallmiljöer som utgör regionala ansvarsmiljöer.

Havet, kustvatten, sjöar och vattendrag

85 procent av Värmdö kommuns yta utgörs av vatten. Kommunens större ytvatten har delats in i så kallade ytvattenförekomster. Enligt EU:s vattendirektiv och svensk lagstiftning ska alla vattenförekomster uppnå minst god ekologisk och kemiskt status. I dagsläget mår få ytvattenförekomster bra. Ingen av Värmdös ytvattenförekomster uppnår god kemisk status och endast sex procent uppnår god ekologisk status. Det beror på en rad orsaker som främst är kopplade till pågående aktiviteter eller resultat av tidigare markanvädningar och föroreningar. Dett kan till exempel vara övergödning förorsakat av enskilda avlopp, jordbruk eller orenat dagvatten, fysiska förändringar (bryggor, muddring) samt miljö- och hälsofarliga ämnen från olika verksamheter, båtliv eller sjöfart.. Förutom dessa ytvattenförekomster finns även många insjöar på Värmdö. Bland dessa sjöar finnsnågra som är relativt opåverkade med höga naturvärden.

Enligt vattenförvaltningsförordningen får tillståndet för grundvattenförekomster med miljökvalitetsnormer inte försämras. Icke-försämringskravet gäller för alla grundvattenförekomster och innebär att alla förekomster ska bibehålla god status och att mänskliga verksamheter inte får försämra statusen i någon förekomst.

Riktlinjer

- Mark- och vattenanvändning får inte bidra till att försämra statusen i kommunens vattenförekomster.
- Ingen avverkning bör ske i kantzonen av vattendrag, sjöar, kustvatten eller våtmarker för att minska den negativa påverkan på recipienten.
- Kommunen anser att trålgränsen bör flyttas ut 12 nautiska mil utanför baslinjen.

Grundvattenförekomster

Det finns 15 klassade grundvattenförekomster i Värmdö kommun. Av dessa bedöms alla uppnå god kemisk och god kvantitativ status, dock saknas data för att kunna göra en mer tillförlitlig bedömning. Fyra av dessa, Ingarö, Stavsnäs, Ängsvik och Sandön, omfattas av vattenskyddsområden, se avsnittet Teknisk försörjning.

Riktlinjer

- Hänsyn tas till områden som är av betydelse för grundvattenbildning. Nyexploatering eller andra åtgärder som riskerar att försämra områdets naturliga förmåga att fördröja, rena och infiltrera vatten bör undvikas.

Värdefulla och känsliga naturtyper

Värmdö kommuns variationsrika landskap innehåller ett flertal särskilt värdefulla och skyddsvärda naturtyper både på land och i vatten. Flera av dessa naturtyper är hotade på nationell nivå.

Riktlinjer

- Vid exploatering tillämpas alltid skadelindringshierarkin.
- Åtgärder som påverkar kända naturvärden så som till exempel nyckelbiotoper, ekologiskt särskilt känsliga områden (ESKO) samt värdefulla och känsliga naturtyper ska undvikas.
- Våtmarker ska bevaras och ej exploateras. Åtgärder som påverkar deras naturliga hydrologi ska undvikas.
- Fysiska strukturer och verksamheter som påverkar grunda vågskyddade kustområden och deras funktion som lek- och uppväxtområden för fisk negativt ska undvikas.
- Åtgärder som hindrar en naturlig utveckling av trösklade vikar ska undvikas.
- Områden med högsta och höga naturvärden ska generellt inte exploateras.Områden med högsta naturvärden är mycket sällsynta. Formellt skydd bör eftersträvas.
- Kommunägda skogar bör ha en naturvårdsinriktad skötsel utan krav på avkastning.

Skyddad natur

För att säkerställa att naturområden och dess ekologiska och rekreativa värden bevaras långsiktigt krävs ett formellt skydd. I Sverige finns olika skyddsformer varav de flesta regleras i miljöbalken.

Naturreservat

I Värmdö kommun finns 47 naturreservat. Både Länsstyrelsen och kommuner kan bilda naturreservat med syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftsliv. Varje naturreservat är unikt och har därför egna föreskrifter för att bevara naturvärden. Syftet med naturreservatet avgör vilka begränsningar som gäller. Skyltar informerar om vad som gäller när du besöker ett naturreservat.

Syftet med ett naturreservat styr utformning av en lämplig reservatsgräns. Hur den definitiva gränsen i naturreservatet ser ut är därför svårt att avgöra innan arbetet med att utreda vilka värden som finns var har påbörjats. Dialog med markägare och berörda är en viktig del i att bilda ett naturreservat. I processen kring att bilda ett naturreservat ingår även samråd med allmänheten, medborgare, föreningar och andra myndigheter.

Översiktsplanen ersätter kommunens naturreservatsplan. Under kapitlet Mark- och vattenanvändning och i markanvädningskartan presenteras förslag på naturreservat.

Biotopskyddsområden

I Värmdö kommun finns fem utpekade biotopskyddsområden, varav fyra ligger i Gustavsberg och ett nära Hemmesta. Biotopskyddsområde är en skyddsform som kan användas för små mark- och vattenområden, så kallade biotoper. Syftet med biotopskyddsområden är att förbättra förutsättningarna för att långsiktigt bevara den biologiska mångfalden. Det finns två

olika former av biotopskyddsområde. Den ena innebär ett generellt skydd för vissa biotoptyper som främst är kopplade till jordbrukslandskapet. Den andra formen av biotopskydd är skydd för en särskild biotop vilken Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller kommunen beslutar om i varje enskilt fall.

Naturminne
I Värmdö kommun finns två områden och åtta träd som skyddas som naturminnen. Särpräglade naturföremål såsom träd, flyttblock och liknande kan skyddas som naturminne. Naturminnen är antingen punktobjekt eller har en yta mindre än ett hektar. Men det finns även större områden, vissa på tiotals hektar, som berörs av äldre beslut före 1965.

Djurskyddsområden
I Värmdö kommun finns 17 fågelskyddsområden och ett sälskyddsområde. Olika fågelarter häckar under olika perioder. För att ge ett tillfredsställande skydd är tiderna med tillträdesförbud och andra restriktioner anpassade till de perioder då fåglarna är som mest känsliga för störningar.

Fredningsområde för fisk
I Värmdö ligger fem fredningsområden för fisk. Länsstyrelsen arbetar just med att inrätta flera områden. Fiskeförbud gäller under perioden 1 april- 15 juni och syftar till att freda lek- och uppväxtmiljöer för gädda, abborre och gös med bakgrund till den kraftiga nedgången i kustfiskebeståndet i Stockholms län.

Naturvårdsavtal
Ett naturvårdsavtal är ett nyttjanderättsavtal som kan tecknas mellan Länsstyrelsen, Naturvårdsverket, kommunen och markägare med syfte att utveckla och bevara områden med höga naturvärden. I Värmdö kommuns skyddads ett flertal mindre skogsområden genom naturvårdsavtal.

Internationellt utpekade områden med höga naturvärden
Sverige har anslutit sig till ett 40-tal internationella miljökonventioner. Konventionerna i sig utgör inte något skydd, utan länder får ta fram nödvändiga skyddsåtgärder eller förvaltningsinsatser. Som regel är det en uppgift för länsstyrelsen. Våtmarker (RAMSAR, The Ramsar Convention of Wetlands) och havsmiljöer (BSPA-områden, Baltic Sea Protected Area) är exempel på utpekade områden i Värmdö kommun.

Ekologiskt särskilt känsliga områden (ESKO)
Enligt Miljöbalken 3 kap 3 § ska mark- och vattenområden som är särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Kommunen ansvarar för dem i sin planering. För att underlätta skyddet av känsliga områden ska dessa pekas ut och beskrivas inom ramarna för kommunens översiktsplan.

ESKO är områden som har ekologiska funktioner som är särskilt känsliga för störningar och ingrepp. Kriterierna för ESKO i Värmdö utgår från tre typer av ekologiskt känsliga områden, i enlighet med de förarbeten som tagits fram för ESKO inom miljöbalken:

1. Områden med instabila produktionsförhållanden och ogynnsamma återväxtförutsättningar.

2. Områden som inrymmer växt- och djurarter, som är hotade respektive sällsynta, t.ex. rödlistade arter i kategorierna Akut hotad (CR), Starkt hotad (EN) och Sårbar (VU).

3. Områden som i övrigt är särskilt ömtåliga och som samtidigt inrymmer stora ekologiska värden.

I Värmdö kommun finns 40 utpekade ekologiskt särskilt känsliga områden.

Riktlinjer
- Områden med särskilt höga naturvärden på land och i vatten ska skyddas formellt med nya reservat, biotopskydd eller djurskyddsområden.

Skyddade och rödlistade arter
Flera av Sveriges arter är skyddade med stöd av olika nationella eller internationella lagar och konventioner. De regler som anger vilka arter som är fridlysta finns i artskyddsförordningen (2007:845). Syftet med fridlysning är att skydda en växt- eller djurart som riskerar att försvinna eller utsättas för plundring.

Fridlysningen ser lite olika ut för olika arter:
- För växtarter innebär fridlysningen oftast att man inte får plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada de fridlysta växterna.

- För djurarter innebär fridlysningen att man inte får döda, skada eller fånga de fridlysta djuren. Fridlysningen av fåglar gäller även deras ägg och bon. I fråga om jakt efter vilt ska istället bestämmelserna i jaktlagstiftningen tillämpas.

- Vissa arter har ett starkare skydd som innebär att man inte heller får störa djuren, eller skada deras fortplantningsområden eller viloplatser.

Värmdös variationsrika landskap utgör livsmiljö för ett flertal fridlysta arter. Hänsyn ska tas till dessa vid planering och bygglov. För att förbud enligt artskyddsförordningen inte ska utlösas får en detaljplan eller exploatering inte påverka upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus negativt. Artens kontinuerliga ekologiska funktion ska säkerställas. Exempel på arter eller artgrupper som kan påträffas är fladdermös, olika fågelarter, kräl- och groddjur samt olika växter.

Rödlistning är ett system för att utvärdera arters status (utdöenderisk) inom ett geografiskt område, i vårt fall Sverige. Att en art är rödlistad eller hotad innebär inte automatiskt att en art är skyddad.

Riktlinjer
- Vid planläggning, lovgivning och inför exploatering av områden som innehåller lämpliga livsmiljöer för skyddade arter måste det säkerställas att upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus inte påverkas negativt och att artens kontinuerliga ekologiska funktion säkerställs. Det ska även tas hänsyn till kumulativa effekter.

- Hänsyn krävs för rödlistade arter, särskild hänsyn krävs för hotade arter och dess livsmiljöer.

Strandskydd
Strandskyddet är ett generellt skydd som gäller i hela landet och vid alla kuster, sjöar och vattendrag. Det skyddade området är normalt 100 meter från strandkanten, både på land och i vattenområdet. Länsstyrelsen kan utöka strandskyddet upp till 300 meter, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Strandskyddsreglerna finns i miljöbalken 7 kapitlet 13–18 h §§.
Vid planläggning av befintliga bebyggelseområden och kommunens prioriterade förändringsområden, vilka ofta är belägna i kustområden, utreds upphävandet av strandskydd i varje enskilt fall. Om det finns särskilda skäl enligt 7 kapitlet 18§ miljöbalken är det mjöligt att upphäva hela eller delar av strandskyddet inom ett detaljplaneområde. Kommunen beslutar om strandskyddet ska upphävas, dock kan Länsstyrelsen överpröva kommunens beslut.

Jordbruksmark
I miljöbalken finns regler för hushållande av mark- och vattenområden. Det är till exempel bara tillåtet att bygga på jordbruksmark under vissa förutsättningar. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk enligt 3 kapitlet 4 § i miljöbalken. Med brukningsvärd jordbruksmark avses mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion.

I Värmdö kommun utgörs ca 2,5 procent av den totala landarealen av åkermark och 1,1 procent av betesmark. På öarna är andelen betesmark i förhållande till åkermark högre.

I Återvall föreslås en del av en jordbrukmark tas i anspråk för gång- och cykelväg. I kapitlet Mark- och vattenanvändning föreslår kommunen ändrad användning för två ytor med jordbruksmark, Mörkdalen och Skeviksodlingen i centrala Gustavsberg.

Riktlinjer
- Ingen exploatering bör medges på brukningsbar jordbruksmark (åker- och betesmark). Möjligheten att bedriva jordbruk ska inte försvåras.

- Vid anläggning av VA-ledningar, pumpstationer och kommunala gång- och cykelvägar ska så lång möjligt undvikas på jordbruksmark.

REKREATION, KULTUR- OCH FRILUFTSLIV

I Värmdö finns ett aktivt föreningsliv och god tillgång till attraktiva natur- och rekreationsområden med plats för promenader och utflykter. Mötesplatser för kultur och idrott är främst koncentrerade till kommunens centrumområden. Möjligheter till rekreation och friluftsliv bidrar till god folkhälsa, skapar livskvalité och bidrar till en ökad gemenskap bland människor. När kommunen växer i både centrala och perifera områden behöver det finnas plats för rekreation och friluftsliv både för kortare och längre besök. Att vistas i naturen har positiva effekter på både den fysiska och psykiska hälsan.

Utöver de större natur- och rekreationsområdena finns det runt om kommunen anlagda platser för lek, bad, ute-träning, längdskidåkning och ridning. De finns tre eljuspår och på flera platser finns leder utmärkta.

Friytor, bostadsnära och tätortsnära natur

Natur och den friyta som finns intill bostaden, den bostadsnära naturen, är viktig för att säkerställa närhet till sådant som ger möjlighet till återhämtning och livskvalitet i vardagslivet. Grönska i närområdet ökar människornas motivation till fysisk aktivitet. För yngre barn, äldre personer och personer med nedsatt rörlighet är närhet och god tillgänglighet till natur och friyta av stor betydelse. Beroende på platsens gestaltning och utformning kan besökare uppmuntras till mer rörelse, lek, sociala möten eller vila.

När kommunens tätorter växer och förtätas är det viktigt att ställa krav på de friytor och mindre naturområden som skapas i och intill nya bostadsområden. Vid planläggning av bostadsmiljöer ska barns behov särskilt beaktas. Friytan ska ligga i anslutning till bostaden och erbjuda sittplatser i sol och skugga, ytor för småbarnslek samt växter som förmedlar årstidsvariation.
I villaområden har trädgårdar funktionen av friytor. Friytan för lek och utevistelse bör inte senare kunna tas i anspråk för annat ändamål utan att ersättas med friyta med likvärdiga kvalitéer. Ett sätt att säkerställa friyta och bostadsnära naturär genom bestämmelser i detaljplan.

Om tillräckliga möjligheter inte finns inom den egna fastigheten bör kompensationsåtgärder i närområdet övervägas genom tillskapande av offentliga parker och naturområden utanför kvartersmarken som gynnar det nya bostadsområdet.

När tätorter växer och förtätas är det även viktigt att bevara tillgången till större grönområden. En stor del av det vardagliga friluftslivet utövas i det tätortsnära natur- och kulturlandskapet.

Med tätortsnära naturområde menas ett område som ligger 1-3 km meter från bostaden och utgör ett målområde för friluftsliv och rekreation för ett större upptagningsområde, i vissa fall med faciliteter som toalett, parkering och anlagda spår och leder. De viktigaste tätortsnära naturområdena i Värmdö är; Östra Ekedal, Björnkärret, Ösby träsk, Gottholmen – Tjusvik, Holmviksskogen i Gustavsberg, skogen söder om Brunn, storskogen vid Hemmesta samt skogen norr om Djurö by och Hamnskogen vid Björkås. Flera av dessa områden ägs av privata markägare och kommunen har därför ingen rådighet över platserna.

I Värmdö finns flera tysta områden med <45dBA ljudpåverkan. Här störs varken människor eller djur från trafik- eller verksamhetsbuller. Dessa områden är särkilt värdefulla för återhämtningen.

Att säkra och utveckla kvaliteterna i den tätortsnära naturen kräver ett långsiktigt och strategiskt arbete, från den fysiska planeringen, via genomförande till förvaltning och bruk. I kommunens tätortsnära naturområden råder det i många fall konkurrens om marken då områdena är attraktiva för fler ändamål.

Riktlinjer:

- Vid planläggning och ny exploatering ska hänsyn tas till befintliga stråk och friluftsliv. Tysta områden bör bevaras fria från buller.
- I skogsområden intill samlad bebyggelse bör ett rekreationsanpassat skogsbruk bedrivas.
- Säkerställ tätortsnära rekreationsområden samt mark kring cykel- och vandringsleder.
- Bostadsnära natur och tillgång till friytor ska finnas inom gångavstånd från bostaden, förskolan och skolan.
- Planera för en god tillgång till tätortsnära natur och på lång sikt säkra tillgången den.
- Utveckla möjligheten att ta sig till fots, via cykel eller kollektivtrafik till större rekreationsområdena i kommunen.
- Allmänhetens tillgång till strand, kust och målpunkter längs vattnet kan med fördel förbättras för allmänheten att nå strand, kust och målpunkter längs vattnet kan med fördel förbättras för allmänheten.

Kulturliv, idrott och mötesplatser

Kultur har betydelse för alla människor och kulturfrågorna kan bidra till att stärka kommuninvånarnas samhörighet och gemenskap samt utveckla kommunens identitet. Ett aktivt kulturutbud erbjuds medborgarna i Värmdö kommun genom kommunala verksamheter så som bibliotek, men också via kulturskola och kulturföreningar. För att dessa verksamheter ska fungera och kunna erbjuda en bredd av aktiviteter behövs ändamålsenliga lokaler. I hamnen planeras ett kulturcentrum, kallat Porslinsfabriken. Kulturcentrumet kommer samla ett modernt bibliotek samt kulturlokaler för föreningslivet och kulturskolan.

Vid utveckling av samhället är den estetiska omsorgen i den offentliga miljön identitetsskapande. När offentliga miljöer planeras är det viktigt att ta vara på barn och ungas engagemang och behov av trygga och inspirerande platser.

Det finns öppna mötesplatser för unga i fyra av kommunens tätorter, Gustavsberg, Brunn, Stavsnäs och Hemmesta. Mötesplatserna utgör ett viktigt komplement till den föreningsdrivna verksamheten då de även riktar sig till ungdomar som inte har medel eller vilja att delta i organiserade verksamheter. Mötesplatserna erbjuder ungdomarna en trygg miljö att umgås i, där det även finns vuxen närvaro.

Föreningslivet på Värmdö är rikt. Kommunen ger bidrag till ett 40-tal föreningar, med tillsammans ca 7600 medlemmar mellan 7-20 år. För att föreningarna ska kunna bedriva sina verksamheter krävs lokaler och anläggningar anpassade efter detta. För att kunna möta behoven från en ökande befolkning behöver också nya anläggningar tillkomma. Nya anläggningar behöver lokaliseras till platser med närhet till kommunikationer.

Ur folkhälsosynpunkt är det viktigt att människor i alla åldrar har möjlighet att röra på sig. Det ska vara lätt att vara aktiv. Motionsspår och spontanmötesplatser har därför en viktig funktion. Det finns störst behov av att se över möjligheter att utöva spontanidrott i Gustavsberg, Hemmesta och Stavsnäs. Det är viktigt att skapa generationsöverskridande aktivitetsplatser som riktar sig till en bred målgrupp där exempelvis utegym, lekplatser och andra aktiviteter blandas.

Ridning är en av de populäraste sporterna på Värmdö, speciellt bland flickor, och det finns idag ca 90 stall och sex ridskolor. När bostadsområden växer får det påverkan på ridsporten då tidigare ridstigar tas i anspråk för andra ändamål. Att det fortsatt finns möjlighet till ridning på vägar och i stigar i anslutning till hästhållningen är viktigt för sporten.

Riktlinjer

- Det ska finnas en öppen mötesplats i alla kommundelar.
- Attraktiva kulturmiljöer och riksintressen värnas om när Värmdö förtätas och växer.
- I Gustavsberg utvecklas ett kulturhus som vänder sig till alla åldrar.
- Behovet av kulturlokaler för kulturskola och kulturföreningar beaktas när bostadsområden planeras och tätorterna utvecklas. Kultur- och fritidsnämndens lokalbehovsplan ligger till grund för prioriteringar.
- Kulturlokaler är tillgängliga för alla.
- Nya idrottsanläggningar förläggs i tätorterna, gärna i anslutning till befintliga anläggningar för att minimera driftskostnader.
- I varje kommundel ska det finnas minst en spontanyta som tillåter en variation av aktiviteter.
- Barn och unga ska ges möjlighet att påverka utvecklingen av de miljöer som de vistas i, både spontanytor och idrottsanläggningar.
- Vid planering ska hänsyn tas till befintliga ridvägar och stigar.

Båtliv
Båtlivet i kommunen är viktigt för kommunens invånare, besökare och näringslivet. Många söker tystnad och lugn under vistelsen i skärgården men även frihets- och naturupplevelser är viktiga aspekter av båtlivet. Eftersom en stor del av Värmdös naturmiljö består av skärgård så utgör båtlivet en viktig del av kommunens friluftsliv. Tack vare allemansrätten, strandskyddet och naturreservat kan båtägarna njuta av fri vistelse i en fantastisk natur under förutsättning att de visar hänsyn.

Likt övriga delar av landet har båtlivet blivit allt mer populär och den totala längden av alla bryggor, kajer och pirar har i Stockholms kustområde tredubblats under perioden 1960 – 2016. Skärgårdens variationsrika landskap med en mångfald av såväl stora som små öar med naturhamnar och badklippor åtskilda av sund och fjärdar har stora värden för båtlivet. Båtlivet, oavsett om det sker med egen båt eller med passagerarbåt är ett sätt att förutom njuta av den vackra naturmiljön också kunna ta del av det rika utbud av skärgårdskrogar, gästhamnar och övernattningsmöjligheter som erbjuds av näringsidkare i kommunen.
I och med tillgången till förbättrad GPS-teknik så har även tillgängligheten ökat i skärgården. Båtlivets snabba utveckling påverkar den känsliga skärgårds- och kustmiljön. Områden i mellan- och ytterskärgården som tidigare varit relativt ostörda och opåverkade är nu mer tillgängliga. Fler båtar innebär ökad miljöpåverkan i form av utsläpp, svall och fysiska skador. Därför är det viktigt att mer initiativ tas för att minimera negativa effekter på natur- och vattenmiljön. Tillskott av nya bryggor och hamnar sker ofta i grunda havsvikar vilka även utgör viktiga lek- och uppväxtområden för rovfiskar. Båtlivet ger möjligheter för Värmdös invånare och besökare att njuta av den unika skärgårdsmiljön. Det skapar även arbetstillfällen och bidrar till en levande skärgård. För att ett hållbart båtliv ska uppnås behöver vissa faciliteter fortsätta tillkomma och förbättras, dels för att stödja båtlivet, dels för att minska båtlivets miljöpåverkan. Detta förutsätter att båtägare, båtklubbar, varv, marinor och kommuner tar sitt ansvar. De värden som gör båtlivet attraktivt är även de värden som påverkas av ett ohållbart båtliv. Klart vatten, en rik och varierad naturmiljö samt de tysta och relativt orörda områdena i ytterskärgården är viktiga att bibehålla.

Parallellt med översiktsplanearbetet pågår ett arbete med ett tematiskt tillägg till översiktsplanen, en Havs-, kust och vattenplan, vilken kommer att innehålla mer information om båtlivet i Värmdö kommun.

Riktlinjer

- Förbättra möjligheterna för ett hållbart båtliv genom utveckling av anläggningar för avfall/latrin och båtbottentvätt.
- Samförlagda bryggor eftersträvas.
- Hamnar och bryggor ska utformas med hänsyn till känsliga natur- och vattenmiljöer.

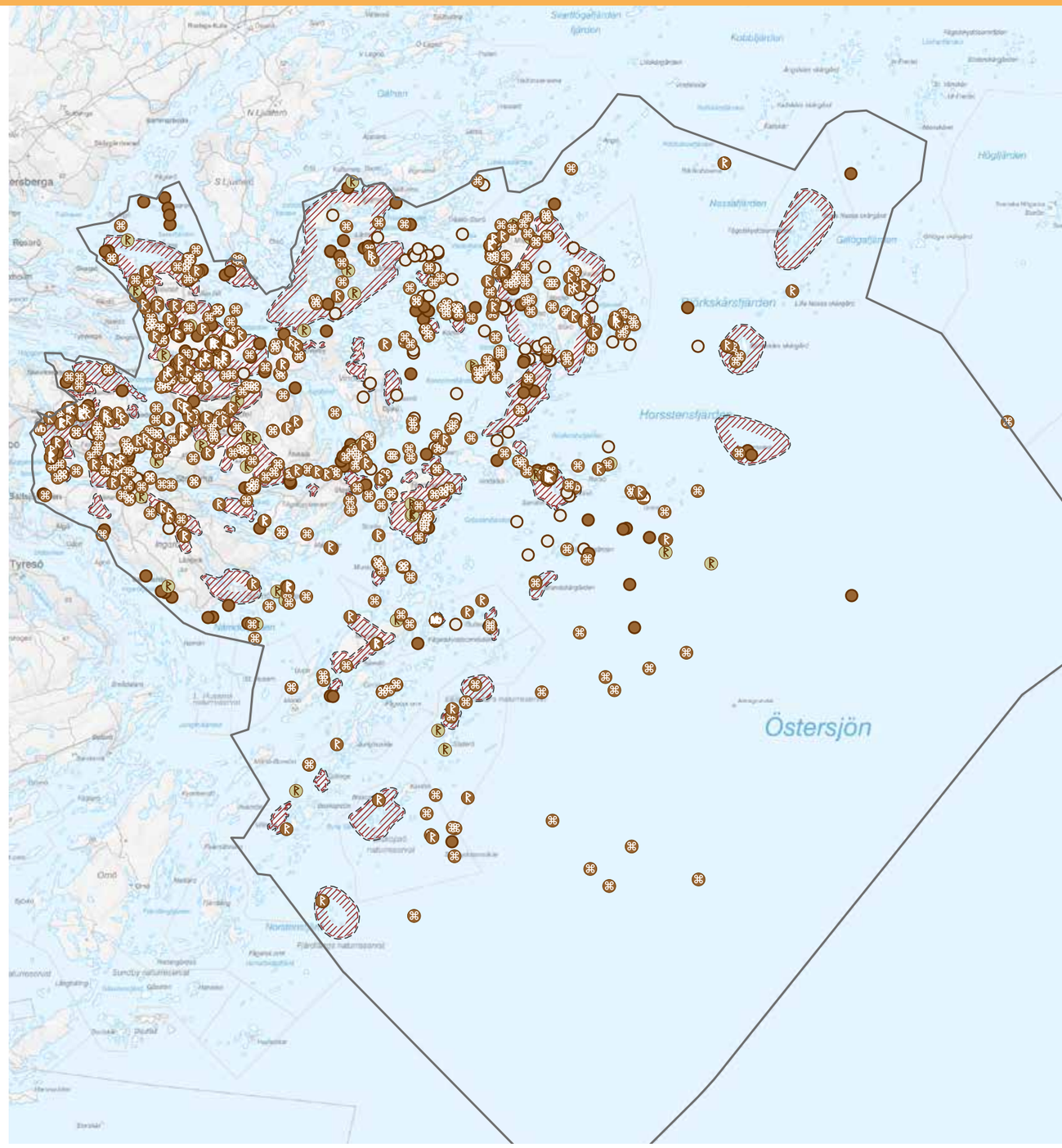
KULTURMILJÖ

Kulturmiljö är hela den av människor påverkade miljön som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. En kulturmiljö utgör en kontext som kan innehålla föremål, ortnamn eller traditioner som är knutna till platsen. Varje område speglar en del av Värmdö kommuns historia och sammantaget berättar de människors sammanhang och hur kulturlandskapet och bebyggelse utnyttjats och förändrats genom tiderna. På så sätt kan man avläsa den utveckling som lett fram till dagens samhälle.

I en tid med snabba förändringar i bebyggelseutveckling är det särskilt viktigt att skydda och bevara värdefulla kulturmiljöer. Kommunens kulturhistoriska identitet ska utvecklas och ses som en resurs för framtiden. Med flera nya kommuninvånare är det viktigt att kunna avläsa bygdens historia för att skapa förankring och känslan för den nya hembygden. Det bästa sättet att upprätthålla en kulturmiljö är att den får leva och brukas, med hänsyn till dess specifika värden. Även jordbruk och kulturlandskapet utgör en viktig förutsättning för att det även i framtiden ska vara möjligt att behålla, förstå och uppleva stora delar av kommunen. Lokala och riksintressanta kulturmiljöer ska bevaras och skyddas. Den lokala kulturella identiteten ska främjas.

Riktlinjer:

- Byggnader placeras på traditionellt sätt i skogsbryn och i anslutning till befintlig sammanhängande grupper. Traditionella byggnadsmaterial används.

Teckenförklaring

- Fornlämning
- Övrig kulturhistorisk lämning
- Möjlig fornlämning
- Ingen antikvarisk bedömning
- Ej kulturhistorisk lämning
- Byggnadsminnen
- Kulturmiljöområden
- Kommungräns

- Ny bebyggelse anpassas till skala, utseende och färgsättning, men tillåts utgöra avtryck av samtiden.

- Utpekade kulturmiljöer och kulturmiljöområden beaktas vid exploatering, om-, till- och nybyggnation.

- I anslutning till kyrkomiljöer bör stor restriktivitet för ny bebyggelse iakttas.

- Bete av öppna marker uppmuntras för att motverka igenväxning av kulturlandskapet.

Kulturmiljöområden av lokalt intresse
I Värmdö kommun finns 55 utpekade helhetsmiljöer som har en värdefull kulturhistorisk struktur i behåll. Miljöerna ger en bred representation av Värmdö kommuns kulturhistoria.

En närmare beskrivning av kulturmiljöområden med lokalt intresse återfinns i Kulturmiljöprogrammet Värmdö - kulturhistoria i skärgårdsbygd.

Bygga i kulturmiljö
Kulturmiljöer finns både inom och utanför detaljplanerat område. När man bygger nytt, bygger till eller gör andra ändringar i en kulturmiljö ställs krav på utförandet. Tillkommande byggnader ska anpassas till den befintliga miljön, vara estetiskt tilltalande och skapa en god helhetsverkan. Att bygga om, -till och komplettera befintlig bebyggelse ska göras med respekt till berörd fastighet samt till området i stort.

I de områden som berörs av särskilt värdefulla kulturmiljöer behöver fastighetsägaren ansöka om bygglov för attefallshus trots att byggnation av attefallshus generellt är bygglovsbefriad. Detta för att säkerställa att den tillkommande bebyggelsen inte påverkar kulturmiljön negativt.

Vid om-, ny- eller tillbyggnad i kulturmiljö bör hänsyn tas till platsens karaktär, det vill säga; landskapsbild, bebyggelsestruktur, materialval och teknik. Vid tillbyggnader eller ändringar ska byggnadernas karaktärsdrag och kulturhistoriska värden tillvaratas på ett varsamt sätt. Vissa byggnader eller bebyggelseområden är utpekade som särskilt värdefulla vilket innebär att dessa inte får förvanskas enligt plan- och bygglagen.

Ny bebyggelse ska ta avsteg från befintliga värden på platsen och uppvisa kännedom om områdets förutsättningar.

Olika aspekter vid anpassning av ny bebyggelse i kulturmiljö:
- Materialval
- Teknik och utformning
- Färgsättning och färgtyp
- Taklutning
- Volym
- Placering
- Anpassning till topografi och natur
- Tillbyggnad utförs underordnad befintlig byggnad
- Komplementbyggnader uppförs enligt områdets struktur samt underordnad huvudbyggnad
- Ombyggnad enligt byggnadens karaktär
- Hänsyn tas till bystruktur, placering och siktlinjer

Byggnadsminnen
I Värmdö kommun finns två byggnadsminnen som är statliga byggnadsminnen enligt kulturmiljölagen; Villa Gransäter och Grönskärs fyr. Utöver dessa är Fredriksborgs fästning, Korsö torn, Klövholmens fyr, Sandhamns tullhus samt torpet Rågskär skyddade genom förordningen om enskilda byggnadsminnen.

Fornlämningar
Fornlämningsmiljöer tillhör kulturlandskapets äldsta mänskliga lämningar och är skyddade enligt kulturmiljölagen. Vid planläggning och exploatering bör kontakt tas med länsstyrelsen för bedömning av behov av inventering.

Kulturmiljöer i blåstruktur
Kulturmiljöer kopplade till vatten (blåstruktur) berättar likt andra kulturmiljöer om hur platser har använts och utvecklats. Förlista fartyg och båtar liksom hamnar, varv, dammar, kvarnar och andra kulturmiljöer vid vatten är viktiga delar av vårt kulturarv.

Ett antal marina kulturområden i Värmdö har undersökts närmare, exempelvis Djurö och Runmarö men i övrigt är kunskapen om marina kulturmiljöer låg. I dagsläget finns 234 stycken kända och registrerade fartyg/båtlämningar i Värmdö kommun, varav många med osäker information om position och förlisningsår.

I samband med planering av exempelvis kabeldragningar under vatten, muddring och nya farleder är det viktigt att beakta marina kulturmiljöer. Marina kulturlämningar omfattas av samma skydd som fornlämningar på land.

RIKSINTRESSEN

Ett allmänt intresse av nationell betydelse kallas riksintresse och definieras enligt 3 och 4 kapitel miljöbalken. Staten, genom berörda centrala sektorsmyndigheter, lämnar uppgifter till länsstyrelsen om de områden de anser är av riksintresse. Riksintressanta områden är särskilt värdefulla och betydelsefulla för hela landet och ska enligt miljöbalken skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada deras värden eller möjligheterna att använda dem för avsett ändamål.

Enligt plan- och bygglagen ska kommunen, i översiktsplanen, redovisa riksintressen samt hur dessa ska tillgodoses.

Riksintressen

I översiktsplanen ska kommunen redovisa de områden av riksintresse som finns inom kommunen och hur kommunen förhåller sig till dem i sin planering av mark- och vattenområden.

Riksintressen enligt 4 kapitlet miljöbalken

Enligt miljöbalken finns särskilda villkor för exploatering i Värmdö kommuns kust-och skärgårdsområden. Fritidsbebyggelse får endast komma till stånd i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse (miljöbalken 4 kap 4 §). Om det finns särskilda skäl får dock annan fritidsbebyggelse komma till stånd, företrädesvis sådan som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov eller avser enkla fritidshus i närheten av de stora tätortsregionerna. Anläggningar för vissa miljöstörande verksamheter får endast komma till stånd på platser där det redan finns anläggningar av liknande slag.

Inom de områden som ingår i riksintresse för det rörliga friluftslivet ska turismens och friluftslivets intressen särskilt beaktas vid bedömning av om exploateringsföretag eller ingrepp i miljön ska tillåtas.

Natura 2000

Natura 2000 är upprättat av EU för skydd av arter och deras naturområden med stöd av EU:s habitat- och fågeldirektiv. För Natura 2000-områden gäller att gynnsam bevarandestatus ska säkras, vilket innebär att en åtgärd inte får påverka områdets utpekade värden negativt. Vare sig den ligger inom eller utanför Natura 2000-gränsen. Det krävs tillstånd för att få bedriva verksamhet i eller intill ett Natura 2000-område som har betydande påverkan på miljön. Länsstyrelsen har upprättat bevarandeplaner för varje område som beskriver vilka värden som ska bevaras, vilka åtgärder som behövs, när de ska genomföras samt syftet och målet med bevarandet. Det finns totalt fjorton Natura 2000-områden i kommunen:

Bullerö-Bytta
Skyddas genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Långvikskräsk
Skyddas genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Saltarö – Skärmarö
Skyddas genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Skeviks grotta
Skyddas som naturminne. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

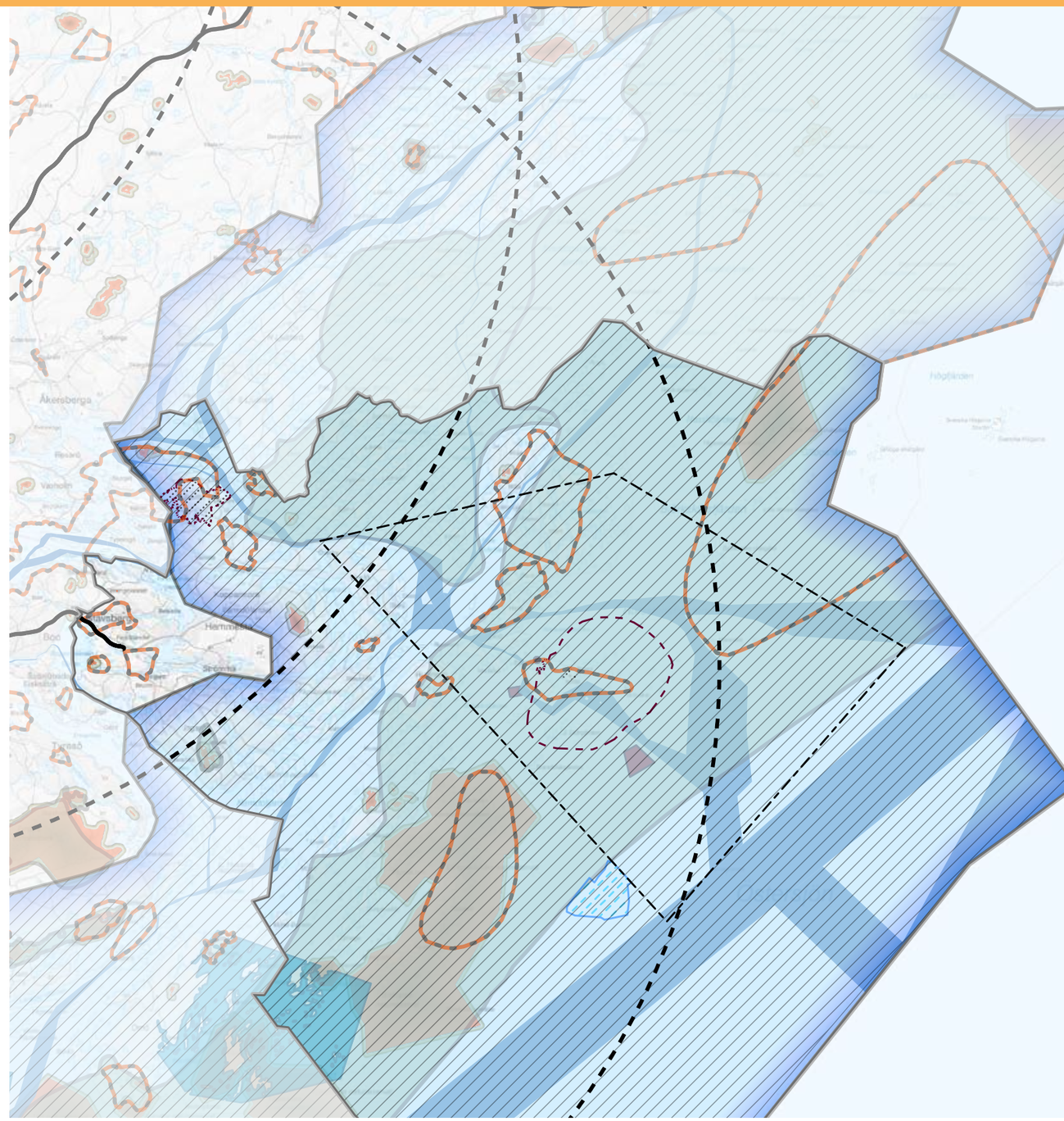
Stora Nassa
Skyddas genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Vellinge-Boskapsön
Skyddas genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Västerholmen på Gällnö
Skyddas genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Norra Nämdö
Skyddas genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Storängsudd
Skyddas genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Teckenförklaring

- Kommungräns
- Riksintresse vägnät
- Riksintresse flygplats MSA
- Riksintresse för kulturmiljövård
- Riksintresse för rörligt friluftsliv
- Riksintresse för totalförsvaret - militär
- Riksintresse för totalförsvaret - hinderfritt skjutfält
- Riksintresseinfluensområden
- Riksintresse för vindbruk
- Riksintresse för yrkesfiske kustzonen
- Riksintresse för högexploaterad kust
- Riksintresse för naturvård
- Riksintresse farled
- Riksintresse sjöfartankarplatser
- SCI ej alvar rikstäckande

Storön - Långholmen – Kalvholmen
Inget skydd.

Snäve (Möja)
Inget skydd. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Grönskärsfladorna
Skyddas genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Torpe-Infjärden
Skyddas genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Västerviken
Skyddas genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Riksintressen enligt 3 kapitlet miljöbalken
Naturvård
Stockholms skärgård, yttre delen
Riksintresset för den yttre skärgården är stort och har därför delats upp i sju delbeskrivningar i riksintressebeskrivningen. Av dessa är det fyra som rör Värmdö kommun.

Vidinge – Svartlöga – Lökaö – Harö
Storö – Bockö – Lökaöområdet är den del som rör Värmdö kommun. Området utgör häckningslokal för sjöfågel, bland annat tobisgrissla, ejder och tärna samt rovfågel. Örtrika skogar finns på ett flertal öar. Här växer en lundflora med bland annat myska, trolldruva, tandrot, guckusko och tibast. Inom området finns även marker som tidigare hävdades, till exempel för slåtter eller jordgubbsodling.

Norrpada – Svenska Björn – Horssten
Stora- och Lilla Nassa skärgård. Utmärkande för fågellivet är det stora antalet svärta, vilken i Stora Nassa har sitt starkaste fäste. Övriga häckande arter är ejder, tobisgrissla och tordmule.

Sandhamn – Runmarö – Biskopsö
Västra Skarp-Runmarö, Vindalsö och Eknö: Dessa öar nordost om Runmarö domineras av hällmarkstallskog, flora. Berghällar av urkalksten hyser andra speciella växter. Området har mycket höga naturvärden, främst genom den rika växtligheten och områdets betydelse för fågellivet.

Sandön är av högsta naturvärde genom den särpräglade sandmiljön. Sandavlagringen bildades under den senaste inlandsisens avsmältning. Sandön kan utgöra en länk mellan den mellansvenska israndzonen och dess finländska motsvarighet Salpausselkä. Den här typen av israndavlagring är ovanlig i Stockholms skärgård och Sandön är den i särklass största av dem. På sina håll har vinden format sanden till dyner. Ett par, eller egentligen en dubbel, jättegryta, som kallas Havsfruns grotta finns på ön.

Runmarö är ett av länets floristiskt rikaste områden. Östra delen av ön består av urkalksten vilket är den huvudsakliga förutsättningen för öns särpräglade vegetation. Rikkärret/sumpskogen Purren på Runmarö har mycket höga botaniska värden.

Munkö är av högsta naturvärde genom dess mycket rika flora och rika djurliv. Storön är av mycket högt värde, främst genom den gamla, orörda skogen.

Bötsholmen – Brännholmen – Ladholmen – Limskären: Området har mycket högt naturvärde genom den rika växtligheten, öarnas betydelse för fågellivet samt förekomsten av kambrisk sandsten.

Nordöstra Nämdö är av högsta naturvärde genom naturskogen, den rika, kalkgynnade växtligheten och det rika fågellivet.

Södra Uvön, Mörtö och Mörtöklobb: Området är av högsta naturvärde genom dess särpräglade växtlighet. Mörtö anses ha den rikaste kalkhällsfloran i länet.

Bullerö - Långviksskär - Biskopsö: Fågellivet i området är rikt med bland annat ejder, svärta, stor- och småskrake, grågås, måsfågel och en av länets största tordmulekolonier. På Biskopsön finns sedan 1910-talet en dovhjortstam. Bullerön har varit bebodd sedan 1600-talet ända fram till vår tid.

Villinge - Fjärdlång – Utö – Nåttarö
Villinge-Boskapsö: Öarna i området är flacka och stränderna är på flera ställen långgrunda och består huvudsakligen av grus och sand. Öarna är omgivna av grunda flader. Fågellivet

är rikt, ejder dominerar i antal. Här påträffas även tobisgrissla och labb.

Stockholms skärgård, mellersta delen
Mellersta skärgården utgör ett typiskt sprickdalslandskap med en mångfald stora och små öar åtskilda av sund och fjärdar. Det mosaikartade landskapet rymmer ett stort antal olika naturtyper. Särskilt värdefulla är stränder, grunda vattenområden, våtmarker, ädellövlundar, äldre barrskogsbestånd och naturbetesmarker som torrängar, kalkfuktängar och strandängar.

Växt- och djurlivet är rikt. På skären och utmed stränderna häckar rikligt med kustfågel, till exempel ejder, svärta och silltrut. Öarna Rödkobb, Trulsör samt flera öar i västra delen av Gälnan är några viktiga häckningsplatser. Barrskogsområden hyser bland annat fiskgjuse och duvhök. Grunda vattenområden är viktiga produktionsområden för fisk, smådjur och alger.

Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet finns kring Gällnö – Hjälmö – Karklö – Svartsö. Området är ett av få i Stockholms skärgård med flera levande skärgårdsjordbruk och naturtyper som till stora delar försvunnit i övriga skärgården. Odlingslandskapet är småbrutet och till största delen välhävdat med inslag av representativa hagmarker och betade havsstrandängar. Artrika hagmarker finns vid byn Alsvik på Svartsö, samt på Gällnö och Karklö. Betade havsstrandängar finns bland annat på Lådnaön och Norrgårdsön samt vid Norsviken på Norra Ljusterö.

Långviksträsk
Långviksträsk är ett oexploaterat skogslandskap med hällmarkstallskog av urskogskaraktär och stora, hydrologiskt intakta myrar. Myrmarkerna tillhör de största, sammanhängande orörda myrarna i länet. De har också ett stort värde som representativt exempel på sin naturtyp. Området är i sin helhet en värdefull skogs-myrmosaik.

Större delen av riksintresseområdet är även utpekat som naturreservat. Inga åtgärder planeras som får påverkan på riksintresset.

Friluftsliv
Stockholms skärgård, yttre delen
Stockholms ytterskärgård intar som helhet en särställning i länets natur och är oskattbar som rekreationsområde. De största värdena för friluftslivet ligger i den oexploaterade naturen med mycket höga natur- och kulturvärden och god tillgång på naturhamnar.

Ytterskärgårdens mosaik av öar, kobbar och skär ger praktiskt taget outtömliga möjligheter för båtlivet men även för fiske, paddling och andra naturupplevelser. Vintertid ges vid gynnsamma isförhållanden unika möjligheter till långfärdsåkning på skridskor. I området finns goda förutsättningar för många olika friluftsaktiviteter. Området utgör även riksintresse för naturvård.

Stockholms skärgård, mellersta delen
Stockholms mellersta skärgård har stor betydelse för den del av friluftslivet som saknar tillgång till egen båt genom att det finns många bryggor och linjer med reguljär båttrafik. Mellanskärgårdens variationsrika och förhållandevis välbevarade kulturlandskap har stora värden för friluftslivet.

Området erbjuder mycket goda förutsättningar för friluftsaktiviteter som fritidsfiske, strövande och långfärdsåkning på skridskor. För det båtburna friluftslivet har tillgängliga strandavsnitt och ankarvikar i detta område också mycket stor betydelse som naturliga natthamnar på väg ut mot ytterskärgården eller på väg tillbaka till hemmahamnen.

Kulturmiljövård
Det finns fjorton områden i Värmdö kommun som är av riksintresse för kulturmiljövård.

Beatelund
Herrgårdsmiljö som visar en karolinsk anläggning av mindre mått, med representativ herrgårdsbebyggelse och park, i det småbrutna landskapet i Stockholms innerskärgård.

Bullerön – Långviksskär
Kust- och skärgårdsmiljö som visar näringsfång och levnadsbetingelser i ytterskärgården, med permanent bosättning baserad på jordbruk, jakt och fiske samt säsongsfiske. Miljön upptäcktes av och blev ett av de huvudsakliga motiven för konstnärer under 1800-talets slut och det tidiga 1900-talet.

Djurhamn – Djurö kyrka
Skärgårdsmiljö, ett av mellanskärgårdens viktigaste centra, känt sedan medeltiden, och med den historiskt viktiga inseglingsleden till Stockholm för militär och civil sjöfart fram till 1600-talets början. Fornlämningsmiljö vid det skyddade hamnläge som var uppsamlingsplats för den svenska flottan fram till 1600-talets början och ankringshamn för den civila sjöfarten under hela segelfartygsepoken.

Grinda
Sommarnöjesmiljö av socialhistoriskt intresse med tältplats och uthyrningsstugor uppförda på 1940- och 1970-talen av Stockholms stad för att ge ”mindre bemedlade storstadsbor” möjlighet att komma ut i skärgården och uppleva havsbad och ett levande skärgårdsjordbruk.

Gustavsberg
Brukssamhälle med obruten industriell verksamhet alltsedan 1600-talet och det samhälle detta skapat, framför allt präglat av 1800-talets patriarkaliska industrisamhälle och 1900-talets industri med anknytning till folkhemstanken och kooperationen KF.

Riksintresset Gustavsberg är det av kommunens riksintressen för kulturmiljövården som har genomgått och kommer att genomgå störst förändringar då den före detta bruksorten fortsätter att utvecklas till en centralort med en växande befolkning. Storskalig industri- eller centrumbebyggelse är placerad på dalbottnar och ängar och bostadsbebyggelse är placerad glest på bergsluttningar och omges av lummig grönska som fungerar som avskärmning och gröna korridorer i landskapet.

Gustavsberg består av olika tidslager med mer eller mindre tydliga spår från det förflutna. Landskapet har alltid förändrats och kommer så att göra i takt med att samhället förändras. I miljöer som utpekats som riksintressanta behöver det finnas en större medvetenhet om förändringarnas konsekvenser. Samtidigt finns också goda möjligheter att förstärka kulturmiljöns kvalitéer i samband med utveckling och därmed skapa nya värden.

Gustavsberg präglas bland annat av bruket och bostäder från olika tidsåldrar, men även av ett kulturpåverkat landskap, främst i form av många stora ekar. På grund av topografin är bebyggelsen gles och ligger som enklaver i landskapet vilket gör att bostadsområdena har lite kontakt med varandra. Den glesa bebyggelsen bidrar också till att orten präglas av mycket grönska. Den lokala bebyggelsetraditionen i Gustavsberg har varit att lämna släta hällar fria från bebyggelse, vilket gör att skärgårdslandskapet är en karaktäristisk del av centrala Gustavsberg.

Förhållningssätt
- Ny bebyggelse i anslutning till landmärken och märkesbyggnader ska bidra till att förstärka och synliggöra dessa.
- Ny bebyggelse på höjder kan bidra till att förstärka höjdernas siluetter. Ny bebyggelse bör passas in i landskapet och grönstruktur bevaras.
- Vid utveckling av områden, ny- eller tillbyggnad ska hänsyn tas till topografi och grönstruktur. Bebyggelse ska ges en uppbruten struktur med gröna släpp, sprängning ska undvikas och större ekar ska bevaras. Ekbeståndet är av vikt att bevara då det vittnar om områdets historiska tillhörighet under Farsta slott.
- Återskapa gatunät och gröna och blå samband runt Gustavsbergs kyrka.
- I direkt anslutning till kyrkomiljön gäller restriktivitet för ny bebyggelse.
- Området kring Skärgårdsvägen bör ha en lummig karaktär. Grönska ska finnas mellan vägområdet och ny bebyggelse.

Harö
Skärgårdsmiljö med den stora skärgårdsbyn Harö och tillhörande marker som visar skärgårdsbefolkningens levnadsbetingelser med det sammansatta näringsfånget baserat på jordbruk, fiske, jakt och senare jordgubbsodling, samt hur bosättningsmönstret anpassats till de förutsättningar som landhöjningen och jordbruksreformer gav.

Husarö – Ingmarsö – Svartsö – Gällnö – Hjälmö
Skärgårdsmiljö som visar den mångsidiga ekonomi som uppstått som en följd av mellanskärgårdens speciella topografiska förutsättningar, samt de bosättningsmönster och levnadsförhållanden detta skapat alltsedan medeltiden.

Ingarö
A. Herrgårdsmiljön Lämshaga som speglar ett säteri från den tidiga stormaktstiden.
B. Ingarö sockencentrum med typisk skärgårdskyrka i trä från 1792, som skapades på initiativ av och bekostades av innehavarna till Beatelunds säteri och som visar på de stora herrgårdarnas betydelse för bygdens utveckling.

Möja – Bockö – Lökaön
Skärgårdsmiljö som speglar fiskarböndernas livsvillkor i de yttre delarna av Stockholms mellanskärgård och i ytterskärgården, det mångsidiga näringsfång som följt av de speciella topografiska förutsättningarna och de bosättningsmönster detta skapat alltsedan medeltiden.

Norra Boo – Vaxholm – Oxdjupet – Lindalssundet
Farledsmiljö utmed inloppet till Stockholm via Vaxholm, som visar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreationsliv, som speglar levnadsbetingelserna för innerskärgårdens befolkning och dess behov av färdstråk till staden alltsedan medeltiden, och som berättar om Stockholms utbyggnad och försvarsansträngningar med tillhörande samhällsbildningar. Här kan levnadsförhållandena för olika sociala skikt utläsas, liksom utvecklingen inom industri, transportteknik, försvar och arkitektur.

Sandhamn - Grönskär
Kommunikationsmiljö och sommarnöjesmiljö i ytterskärgården med skärgårdssamhället Sandhamn som sedan åtminstone 1700-talet varit lots- och tullstation och den yttersta samhällsutposten mot Östersjön. Kring sekelskiftet utvecklades Sandhamn till en populär kunglig sommarnöjesmiljö och ett centrum för segelsporten.

Siggesta – Sund
Herrgårdslandskap med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet som främst präglas av 1800-talets senare del och som visar på levnadsbetingelserna för mindre herrgårdar i Stockholms mellanskärgård.

Ytterskärgårdens jakt- och fiskeplatser
Kust- och skärgårdsmiljö som visar betydelsen av den säsongsvisa jakten och fisket i ytterskärgården för skärgårdsbefolkningens försörjning från medeltiden till in på 1900-talet, ett regionalt särdrag för Stockholms och mellersta Östersjöns skärgårdar. Kommunikationsmiljö med Svenska Högarnas fyrplats från 1874. Stockholms skärgårds utpost mot öster.

Uppeby – Nore
Kust- och skärgårdsmiljö med två skärgårdsbyar som skildrar skärgårdens livsvillkor och de kombinerade försörjningsstrategierna. Anpassningen efter landhöjningen märks i den medeltida vikbyn Uppebys nuvarande inlandsläge och etablerandet av sjövisten i den kustnära byn Nore. Närheten till både vatten och odlingsmark speglar mångsyssleriet i skärgårdsbyarna där fisket var ett viktigt komplement till jordbruket. Vid Nore finns spår efter tidig kalkbrytning som pågick fram till mitten 1600-talet, då den konkurrerades ut av kalk från Gotland. Det speglar en tidig och sällsynt industriell näring i Stockholms skärgård.

Kommunikationer
Väg 222, från kommungränsen till avfarten mot Ingarö är av riksintresse. Väg 222 och väg 274 är av regional betydelse för omledning av tunga och breda transporter.

Infrastruktur
Högspänningsledningar från Nacka och Lidingö till Värmdö är av riksintresse.

Yrkesfiske
I kommunens sydvästra hörn finns ett område om omfattar riksintresse för yrkesfiske. Området utgör fångstområde ål med flera sötvattensarter. Kommunen anser att trålgränsen bör flyttas ut 12 nautiska mil utanför baslinjen.

Sjöfart
Farleden förbi Sandön och in mot Stockholm samt leden över Kanholmsfjärden mot Landsort är av riksintresse för sjöfarten. Farlederna är de viktigaste länkarna och noderna i ett tillsammans med övriga transportslag sammanhållet transportsystem.

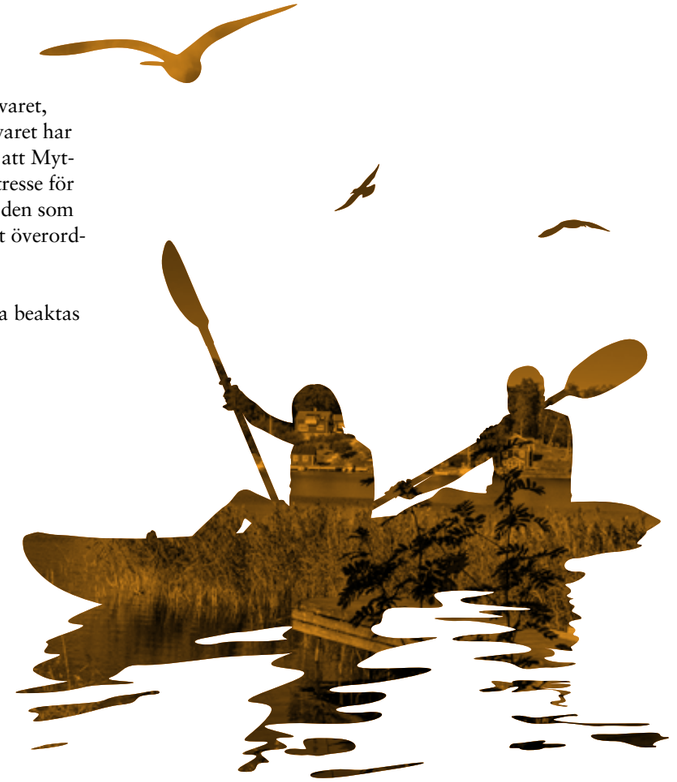
Värmdö kommun delar inte statens uppfattning om att Horsstensleden ska utgöra ett riksintresse. Det finns två alternativa leder in till Stockholm som klarar sjöfartens behov. Kring Horsten finns mycket höga natur- och uppelveselvärden som skulle skadas av Horstenleden. Inom området pågår naturreservatsbildning.

Värmdö kommun anser att alla idag utprickade farleder genom skärgården är av riksintresse för båtlivet.

Totalförsvaret
I Värmdö finns områden för totalförsvaret, Myttinge, Korsö och Malmaön. Försvaret har minskat sina intresseområden genom att Myttinge skjutfält inte längre är av riksintresse för totalförsvaret. Mark- och vattenområden som har betydelse för totalförsvaret har ett överordnat skydd.

Även influensområdet kring Korsö ska beaktas vid avvägningar.

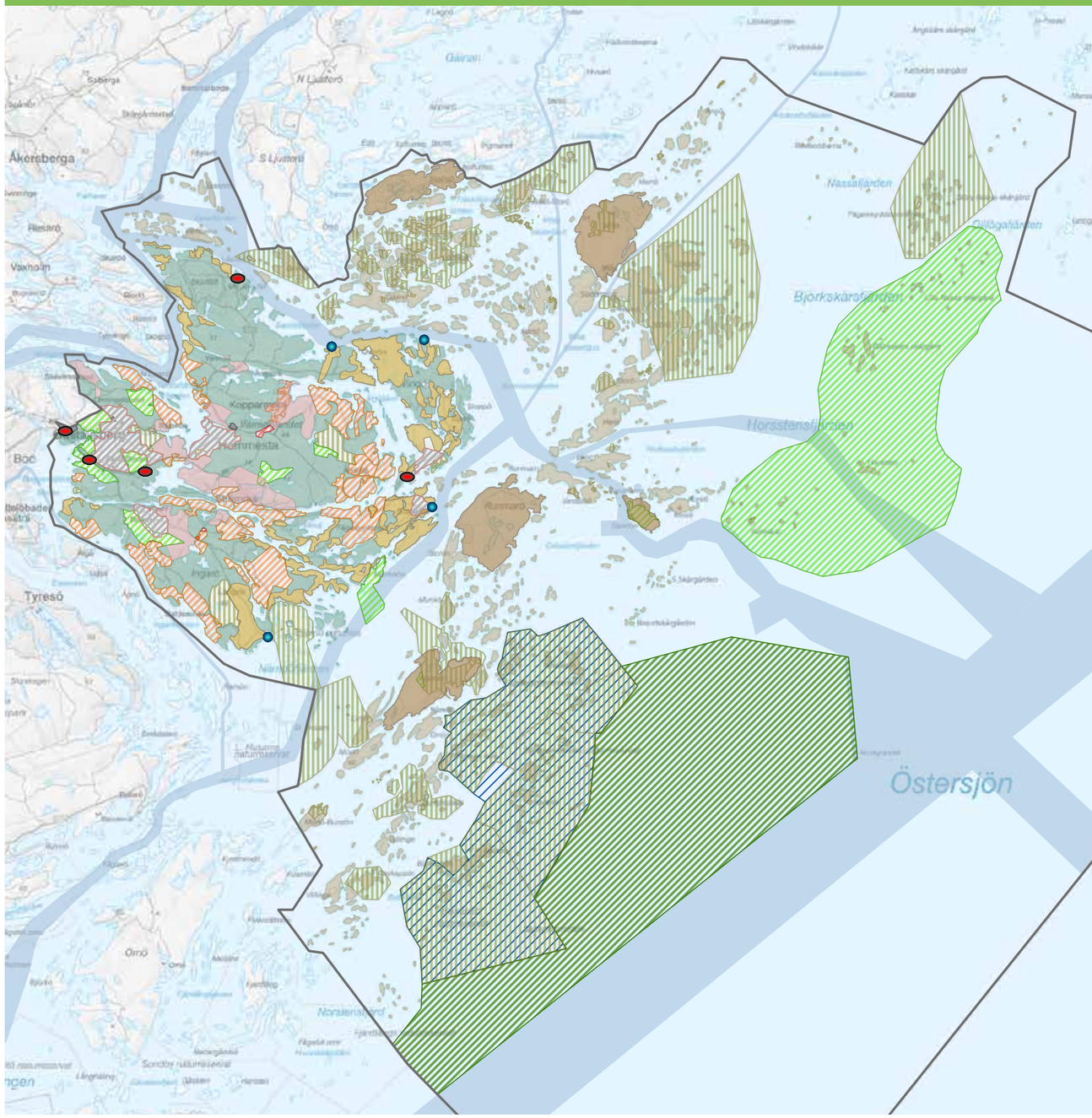
Värmdö kommun är del av ett unikt skärgårdslandskap i brackvatten. Detta landskap kännetecknas av tusentals öar, kobbar och skär, grunda vågskyddade vikar, trånga sund och öppna fjärdar.

4 Mark- och vatten-användning

I översiktsplanen ska grunddragen för den avsedda användningen av mark- och vattenområden för hela kommunen framgå. Med grunddragen avses den huvudsakliga användningen. Genom redovisningen av grunddragen i den avsedda användningen ger kommunen uttryck för sin uppfattning om hur mark- och vattenområden bör användas utifrån det eller de ändamål som områden är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Redovisningen visar också kommunens uppfattning om vad som utgör en ändamålsenlig struktur av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder respektive vad som utgör en långsiktigt god hushållning med mark och vatten.

Teckenförklaring

- Replipunkt
- Utredningsområde helikopter
- Kommungräns
- Utvecklingsområde
- Sammanhängande bebyggelse
- Prioriterade förändringsområden
- Landsbygdsområde
- Verksamhetsområden
- Skärgårdsområde
- Kärnöar
- Utredningsområden
- Natur och rekreation
- Förslag naturreservat
- Befintliga naturreservat
- Större utredningsförslag för nationalpark
- Riksintresse farled
- Nämdöskärgårdens nationalpark enligt nationalparksplan

MARK- OCH VATTEN-ANVÄNDNING

Här redovisas grunddragen i hur kommunen tänker sig att marken ska användas. Vi delar in kommunen i områden och beskriver hur de ska utvecklas eller bibehållas.

BEBYGGELSEUTVECKLING

Riktlinjer för Gustavsberg

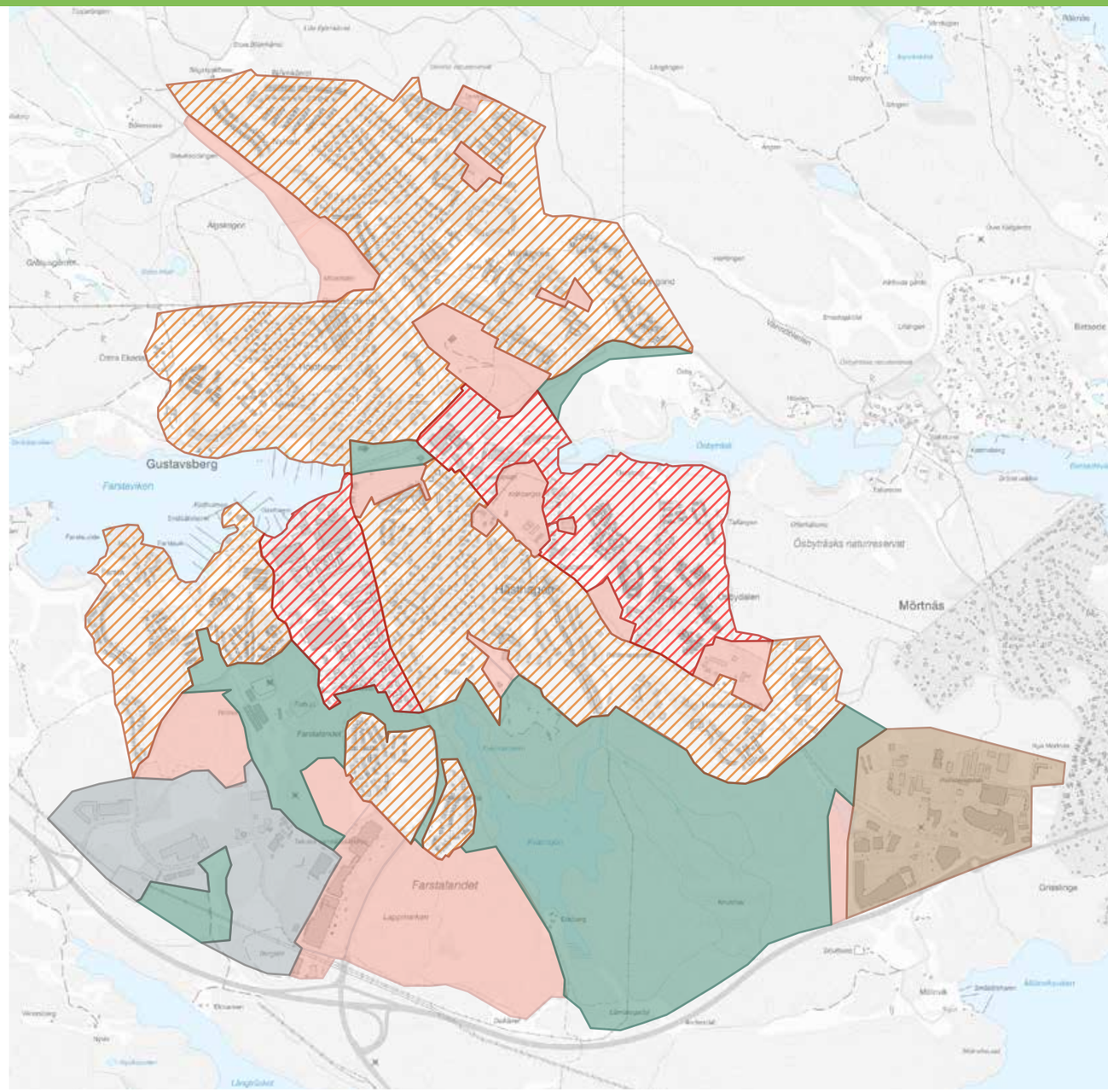
Gustavsberg är Värmdös kommuncentrum. Här finns offentlig och kommersiell service åtkomlig för alla kommuninvånare. Här finns även kulturell verksamhet och mötesplatser av olika slag. Stora delar av Gustavsberg är av riksintresse för kulturmiljön vilket beror på den välbevarade bruksortskaraktären. Bebyggelse har tillkommit under lång tid och i tydligt urskiljbara årsringar. Bebyggelsestrukturen omringas av större naturområden och naturreservat för att uppmuntra och skapa möjligheter för bostadsnära rekreation och friluftsliv. Särskilt satsas på att skapa ett välfungerande busstorg och bussbytespunkter i såväl Gustavsbergs centrum som vid Värmdö marknad. Tryggheten i området ska beaktas vid planering av ny bebyggelsestruktur i form av gestaltning, utformning och belysning av allmänna platser. Kontakten med Farstaviken och Gustavsbergs läge vid vattnet ska tillvaratas och utvecklas till en attraktiv nod och entré till Gustavsbergs centrum.

Gustavsberg är kommunens huvudsakliga fokus vad gäller bebyggelseutveckling och kommer med tiden att uppvisa en mer stadslik miljö där mötesplatser och stråk är betydelsefulla men där bruksortens karaktär fortsatt är avläsbar. Huvudfokus är de centrala delarna även om målsättningen är att genom samhällsbyggandet verka för att hela Gustavsberg känns som en sammanhållen enhet. För att orten ska vara levande behöver funktionsblandning och olika typer av bostadsbebyggelse prioriteras. I Gustavsberg ska det i så stor mån som möjligt finnas ett blandat bostadsbestånd nedbrutet på geografiska delområden så som Munkmora, Centrum, Östra Charlottendal med mera. Här ska boenden för alla skeden av livet kunna erbjudas.

Infrastrukturen finns idag redan till stor del på plats i Gustavsberg men utbyggnad av vägnätets centrala delar samt bussbytespunkter både centralt och vid Ingarökrysset behöver prioriteras. I samband med utvecklingen av bytespunkten Ingarökrysset bör också området kring Värmdö marknad utvecklas med fler infartsparkeringsplatser. Detta kan också vara en lämplig plats att komplettera med lokaler för vård, andra typer av verksamheter eller bostäder. Annan viktig kommande infrastruktur centralt i Gustavsberg är kopplat till hantering av dagvatten och översvämningsytor då delar av området är låglänt.

I Gustavsberg är bebyggelsetrycket högt, såväl för näringslivsutveckling som för bostadsutveckling. I takt med att fler bosätter sig i området ökar också behovet av tillgång till rekreationsområden och värnandet av viktiga grönområden för spridning av djur och växtliv. Det kräver varsamhet i planeringen men också skydd och tillgängliggörande av viktiga grönområden.

Planeringen i områdets centrala delar behöver beakta och nyttja kulturmiljön som en resurs. Gustavsberg är ett riksintresse för kulturmiljövården då samhället med sina tydliga årsringar är en unik miljö genom att varje bebyggelseområde är tydligt läsbart från respektive byggnadsepok. Det är få orter i Sverige som är så konsekvent planerade och genomförda under perioden 1930-1950-talet. Gustavsbergs fabriker och dess historia med Sveriges mest namnkunniga formgivare är värdefullt ur ett nationellt

Teckenförklaring

Bebyggelse tät
En variation av flerbostadshus, parhus, radhus och småhus. I dessa områden finns även viss samhällsservice så som skola och förskola.

Bebyggelse varierad
En variation av flerbostadshus, parhus, radhus och småhus. I dessa områden finns även viss samhällsservice så som skola och förskola samt naturområden.

Handels- och arbetsplatsområde

Industri- och verksamhetsområde

Natur- och rekreationsområden

Utredningsområde
Pågående detaljplaner, positiva planbesked, områden som föreslås ges ny användning.

perspektiv. Utvecklingen i Gustavsberg behöver ta hänsyn till riksintresset för att inte påtagligt skada detta utan istället värna det.

Gustavsbergs hamn ska vara enkel att besöka, kulturen ska synliggöras, det ska finnas något för alla och vattnet ska vara närvarande i miljön. Hamnen ska vara en levande plats med en atmosfär av historien, spännande miljöer, vattenkontakt, verksamheter kopplade till platsen, levande industriarv, matupplevelser och kulturella intryck som består. De unika kvaliteter som finns i hamnen tas tillvara – den kulturhistoriska miljön, närheten till vattnet, engagemanget hos verksamhetsutövare, kunskap och entreprenörskap.

I Gustavsberg finns lämpliga livsmiljöer för ett flertal fridlysta arter. Utvecklingen i

Vägledning för planering:

- Gustavsberg ska utvecklas till ett tydligt, attraktivt och tryggt centrumområde. Gustavsbergs centrala delar ska planeras för en tät och varierad struktur med främst flerbostadshus. En allt mer avglesnande bebyggelse genom blandning av varierade tomter för småhus och flerbostadshus prioriteras i de mindre centrala delarna av Gustavsberg.

- Förtäta längs med de stora stråken för att skapa tydliga entréer till Gustavsberg och stärk kopplingar mellan Mölnvik, Värmdö marknad, Gustavsbergs centrum och Hamnen. Funktionen mellan de olika delcentrumen i Gustavsberg ska tydliggöras.

- Placering och utformning av ny bebyggelse ska ta hänsyn till de värden som finns på platsen i form av topografi, naturvärden och befintlig bebyggelse så riksintresset inte påtagligt skadas.

- Gustavsberg ska vara den ort med kommunens största satsning i fråga om materialval vad gäller utformning av publika ytor så som parker och torg centralt. De publika platserna ska stärka kulturmiljön, öka tryggheten och bör vara omställningsbara (flexibla).

- Prioritera detaljplaner som är nödvändiga för att väg och kollektivtrafik ska fungera.

- Tillgängligheten till Farstaviken ska förbättras och platsen ska stärkas som en mötesplats.

- Hamnen ska förstärkas som ett besöks- och turistmål.

- I Gustavsberg utvecklas ett kulturhus som vänder sig till alla åldrar.

- Utveckla Ingarökrysset med en funktionsblandad struktur.

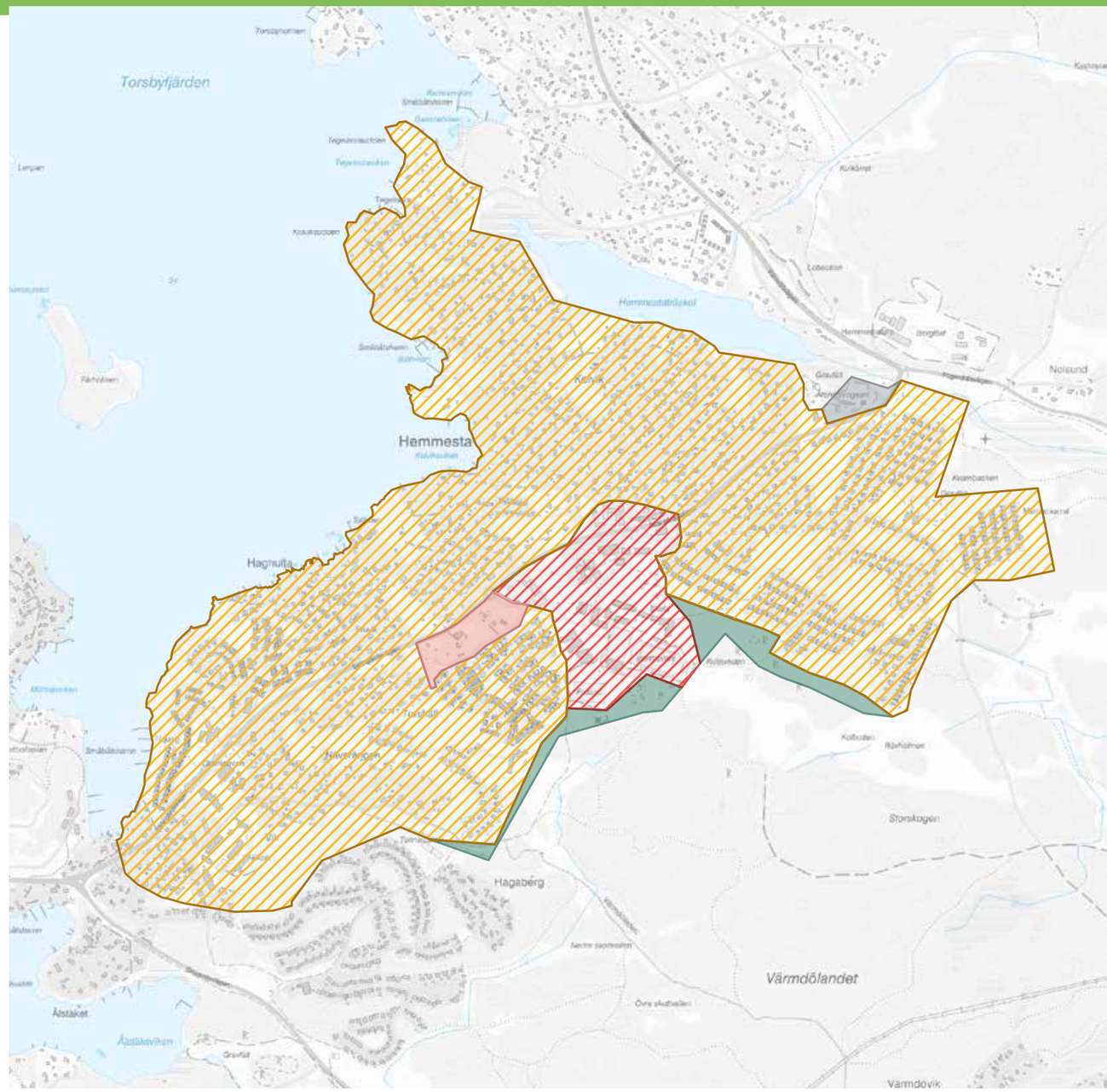
- Tydliggör och förstärk Värmdö företagspark, Kil, Värmdö marknad och Mölnvik som arbetsplatsområden.

- Värna, förstärk och tillgängliggör den gröna infrastukturen i samhället genom att bevara spridningssamband och ekmiljöer, planera med hänsyn till kumulativa effekter på olika skyddsvärda arter och långsiktigt skydda delar av Östra Ekedal och Holmviksskogen.

Riktlinjer för Hemmesta

I Hemmesta finns idag främst villabebyggelse och hyresrätter i flerbostadshus. Skola och idrott finns i området och många nyttjar den närliggande storskogen för rekreation. Hemmesta centrum behöver utvecklas och förnyas för att skapa ett levande och tryggt kommundelscentrum. För att möjliggöra detta behövs delvis fler som bor i området men också ett förstärkt näringsliv för att skapa liv och rörelse. Hemmesta ska utvecklas till ett fungerande kommundelscentrum för Värmdölandet med sammanhängande och trygga miljöer där man vill och kan vistas. På platsen behöver det därför finnas bostäder, verksamheter, förstärkt lokal grönstruktur, offentligt finansierad service och attraktiva offentliga platser.

Orten är ett primärt bebyggelseutvecklingsläge och pågående detaljplanering är därför högt prioriterad och behöver inte invänta utveckling i Gustavsberg. Idag finns dock framkomlighetsproblem för trafiken i området och kommande planläggning bör därför avvaktas till en framtida hållbar trafiklösning kan presenteras. Pågående planläggning ska fortsatt prioriteras för att möjliggöra ett lokalt kommundelscentrum. Trafikverket ansvarar för det statliga vägnätet som behöver ses över på sträckan förbi Hemmesta centrum samt mellan Ålstäket och Mölnvik. I och med att Trafikverket är ansvarig för vägnätet behöver nära samverkan ske och samordning mellan den statliga vägplaneringen och kommunens detaljplaneläggning.

Teckenförklaring

Bebyggelse tät
En variation av flerbostadshus, parhus, radhus och småhus. I dessa områden finns även viss samhällsservice så som skola och förskola.

Bebyggelse halvtät
Halvtät bebyggelse i form av småhus (rad- par samt enbostadshus). I dessa områden finns även viss samhällsservice så som skola och förskola samt naturområden.

Handels- och arbetsplatsområde

Industri- och verksamhetsområde

Natur- och rekreationsområden

Utredningsområde
Pågående detaljplaner, positiva planbesked, områden som föreslås ges ny användning.

Kommunen behöver parallellt arbeta med att se över lokalgatunätet för att minska antalet utfarter på Skärgårdsvägen samt skapa ett mer sammanhållet gatunät. Detta behöver ske delvis utifrån ett risk- och sårbarhetsperspektiv men även för att skapa en bättre framkomlighet. Ett viktigt komplement i anslutning till centrumområdet är tillkomst av fler infartsparkeringar för att skapa flöden och uppmuntra till att fler nyttjar stombussen som går från Hemmesta in mot Stockholm. Den nytillkommande båtpendlingslinje mellan Ålstäket och de centrala delarna av Stockholm kommer att utgöra ett attraktivt kollektivt färdsätt där vattenvägen utnyttjas och kan även denna stärka Hemmesta och Värmdö som målpunkt och bostads- och näringslivsort.

Hemmesta avgränsas i nordväst av vatten och i sydöst av storskogen som utgör en del av Nacka-Värmdö kilen. I anslutning till Hemmesta finns idag ingen skyddad natur, skogen ägs av flertalet privata markägare. Delar av storskogen bör utvecklas för rörligt friluftsliv

Vägledning för planering:

- Prioritera pågående detaljplaneprojekt. Kommande planläggning av nybyggnadsområden avvaktas till en framtida hållbar lösning på framkomlighet i trafiken kan presenteras och tidplanesättas.

- Hemmesta bör utvecklas med en blandad bebyggelse som anpassas till skärgårdskaraktär och landskapsbild. För att skapa ett blandat bostadsbestånd bör flerbostadshus tillkomma i centrum.

- Funktionsblandning ska tillämpas i anslutning till de centrala delarna för en stärkt centrumbildning genom ny bebyggelse med bostäder och lokaler samt välutformade offentliga miljöer.

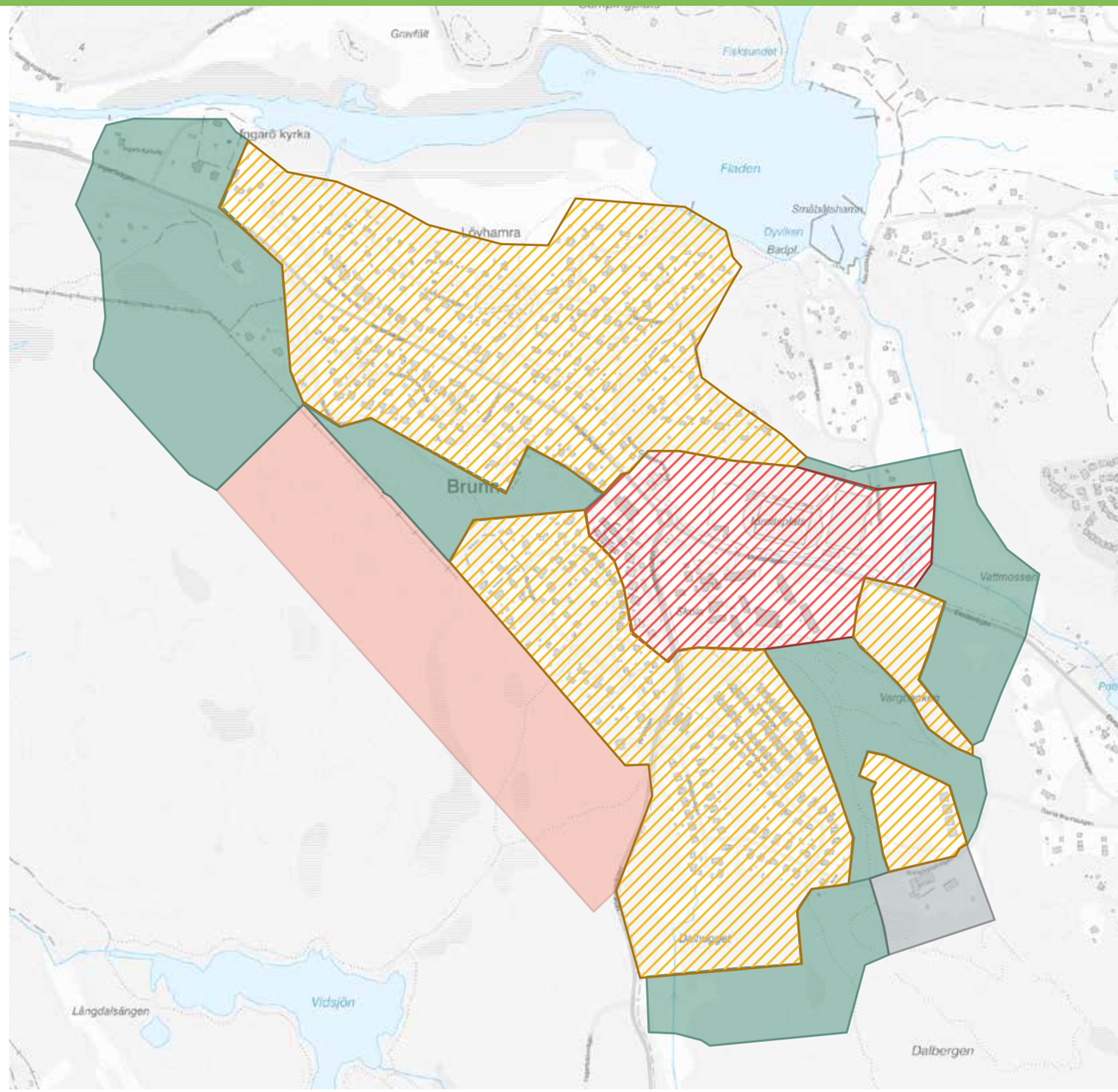
- De rekreativa värdena i Hemmesta med idrott och tillgång till natur ska värnas och på längre sikt säkras.

- Kommunen bör samverka med vägföreningar för att skapa och binda ihop delar av det lokala gatunätet utan att uppmuntra till genomfartstrafik.

Riktlinjer för Brunn

Brunn är ett samhälle som till stor del präglas av villabebyggelse. I de centrala delarna finns idag butik, skola och idrott. Infrastrukturen är väl utbyggd och kollektivtrafiken god men behöver på sikt förbättras. Av den anledningen har kommunen pekat ut orten som ett primärt bebyggelseläge. Brunn syftar även till att försörja och utgöra Ingarös kommundelscentrum. För att kunna erbjuda bostäder i livets olika skeden samt skapa underlag för utökad service och näringslivsutveckling, behöver Brunn utvecklas med en blandad bebyggelse som anpassas till skärgårdskaraktär och landskapsbild. I området pågår utbyggnad och planläggning för en förtätning som kommer att utgöra ett komplement till dagens utbud och förstärka strukturen. Dessa planer bedöms dock inte vara tillräckliga för att skapa tydliga entréer eller förstärka centrumet i så stor utsträckning som vore önskvärt. De kommer däremot att utgöra viktiga komplement. På mycket lång sikt (efter 2035) kan förtätning i redan bebyggda områden behöva utredas för att se om centrumet på så sätt kan stärkas ytterligare som ett kommundelscentrum. Detta kan även bidra till ett ökat underlag för kollektivtrafiken. Behov finns av ökad turtäthet på kort sikt samt på längre sikt anser kommunen att området bör försörjas av en stombusslinje.

Utvecklingen i Brunn har genom utpekandet som primärt bebyggelseläge hög prioritet och behöver inte invänta en utbyggnad av det primära utvecklingsläget Gustavsberg. Genom att utveckla Brunn med bebyggelse men också viss samhällsservice kan orten förstärkas som lokalt centrum. Här finns behov av att stärka det lokala näringslivet både genom funktionsblandning men också genom en utveckling av den norra delen av arbetsplatsområdet i Återvall. Eftersom det idag framförallt finns villabebyggelse i området finns behov att bredda utbudet med flerbostadshus. Även mindre småhus som radhus och stadsradhus utgör ett bra komplement. Kopplingar mot natur- och rekreationsområden behöver förstärkas och planeringen behöver ta hänsyn till det vattenskyddsområde som finns centralt i Brunn. De centrala delarna av Brunn utgörs av en vattentäkt som är viktigt för grundvattenbildning. Nytillkommande bebyggelse, genom pågående detaljplanering, positiva planbesked eller beviljade bygglov, måste därför ta hänsyn till vattenskyddsområden och minska andel hårdgjorda ytor samt aktivt arbeta med att åtgärder för att skapa möjligheter för att

Teckenförklaring

Bebyggelse tät
En variation av flerbostadshus, parhus, radhus och småhus. I dessa områden finns även viss samhällsservice så som skola och förskola.

Bebyggelse halvtät
Halvtät bebyggelse i form av småhus (rad- par samt enbostadshus). I dessa områden finns även viss samhällsservice så som skola och förskola samt naturområden.

Industri- och verksamhetsområde

Natur- och rekreationsområden

Utredningsområde
Pågående detaljplaner, positiva planbesked, områden som föreslås ges ny användning.

dagvatten infiltreras i området.
Söder om Brunn sträcker sig ett större sammanhängande grönområde med mestadels äldre skog som ingår i Nacka-Värmdö kilen. I takt med att samhället växer finns även behov av att säkra detta grönområdes natur- och rekreationsvärde.

Vägledning för planering:

- Brunn bör utvecklas genom en blandad bebyggelse som anpassas till skärgårdskaraktär och landskapsbild. För att behålla platsens karaktär av ett närcentrum ska variation och skala värnas vid ny bebyggelse.

- För att skydda den regionalt viktiga grundvattentäkten i Brunn bör ny bebyggelse inte tillkomma inom utpekat vattenskyddsområde. Pågående detaljplaner, positiva planbesked och beviljade bygglov kan dock slutföras.

- Vid planläggning bör hänsyn tas till befintlig bebyggelse och befintliga stråk genom att gröna släpp och skogsridåer bevaras. Hänsyn bör tas till områdets naturliga topografi genom att sprängningar begränsas där det är möjligt.

- Natur- och rekreationsområden i anslutning till Brunns centrala delar bör skyddas och tillgängliggöras. I södra brunn bör skydd av natur och ny bostadsbebyggelse samplaneras.

- Utveckla norra delarna av Återvall som arbetsplatsområde med beaktning av kulturmiljöområdet samt anpassa verksamheten med hänsyn till vattenskyddsområdet.

- Verka för utökad bussturtäthet, skapa förutsättningar för en effektiv utökad busstrafik och tillskapa förbättrad bussomstigning vid Ingarökrysset.

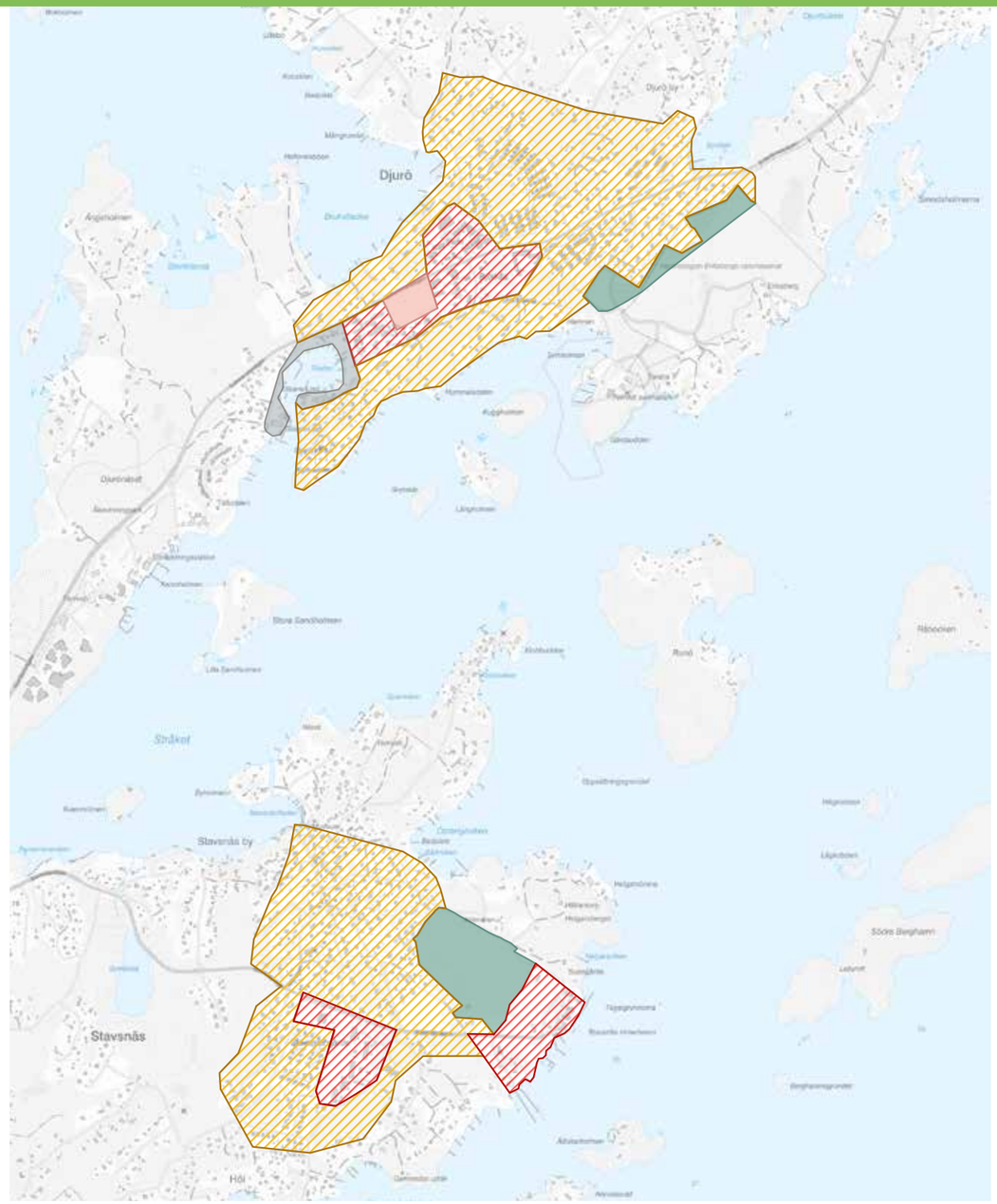
- På lång sikt kan framkomligheten längs väg 646 behöva förbättras i takt med att Ingarö utvecklas.

Riktlinjer för Stavsnäs

Stavsnäs är ett sekundärt bebyggelseområde och omfattar idag fritidshusområden, permanent bebodda områden, flerbostadshus i de centrala delarna och service. Det finns även gröna ytor i from av uppvuxna trädgårdar, skogsområden med skyddsvärda sandtallskogar och öppna gräsytor, sandiga biotoper, grundvattentäkter och värdefulla kulturmiljöer i och i anslutning till området. Under senare år har allt fler bosatt sig i tidigare fritidshusområden i Stavsnäs. I Stavsnäs vinterhamn pågår en utveckling av replipunkten med utökning av service, bostäder och hamnområdet. Stavsnäs vinterhamn har idag en betydande roll som regional replipunkt (hamn som är av stor vikt för kontakten mellan skärgård och fastland) för skärgårdstrafiken. Här passerar ett stort antal passagerare och gods året om. För att Stavsnäs ska kunna utvecklas som replipunkt och som närsamhälle behöver Stavsnäsvägens kapacitet och standard förbättras. Området är perifert och med relativt långa avstånd till såväl stor-Stockholm som Gustavsberg och är beroende av framkomlighet längs den statliga vägen in mot Ålstäket och Gustavsberg. I samband med utvecklingen av hamnen kommer funktionen som replipunkt ytterligare att stärkas med fler infartsparkeringsplatser, båtplatser, utökad service med mera. Samordning mellan bussar och sjötrafik samt tydlig information behöver också förbättras för att stärka platsen.

Utöver utvecklingen av Stavsnäs vinterhamn bör bebyggelseutveckling i Stavsnäs ske för att upprätthålla den samhälls- och servicenivå som finns där idag. Utvecklingen måste ta hänsyn till vattenskyddsområdet och bevara områdets naturliga förmåga att rena och infiltrera vatten. Ingen ny bebyggelse bör tillkomma i de primära delarna av vattenskyddsområde, men en- och tvåbostadshus kan prövas restriktivt i de sekundära delarna. I vinterhamnen planeras för bebyggelse i främst flerbostadshus vilket kommer att bidra till ett blandat lokalt bostadsbestånd. Sträckan mellan vinterhamnen med sommarhamnen pekas ut som lämplig för att utreda framtida bebyggelse med syfte att knyta ihop områdena.

Delar av Stavsnäs är anslutna till kommunalt vatten och avlopp. Vattnet kommer från grundvattentäkter på Ingarö och Stockholm vatten. Tillkommande bostäder i Stavnäs behöver ta hänsyn till tillgången till grundvattnet där bebyggelse är mer lämplig i områden med god tillgång. Bebyggelseutvecklingen i Stavsnäs har främst skett genom tillskott av bebyggelse genom bygglov och kommer fortsatt även ske på detta sätt. För att underlätta distansarbete ser kommunen gärna tillkomst av kontorshotell.

Teckenförklaring

Bebyggelse tät
En variation av flerbostadshus, parhus, radhus och småhus. I dessa områden finns även viss samhällsservice så som skola och förskola.

Bebyggelse halvtät
Halvtät bebyggelse i form av småhus (rad- par samt enbostadshus). I dessa områden finns även viss samhällsservice så som skola och förskola samt naturområden.

Industri- och verksamhetsområde

Natur- och rekreationsområden

Utredningsområde
Pågående detaljplaner, positiva planbesked, områden som föreslås ges ny användning.

Vägledning för planering:

- Stavsnäs bör utvecklas genom en blandad bebyggelse som anpassas till skärgårdskaraktär och landskapsbild. Ny bebyggelse bör bidra till ett blandat bostadsbestånd.

- I Stavsnäs bör ingen ny bebyggelse tillkomma i primärt vattenskyddsområde. I sekundärt vattenskyddsområde kan en- och tvåbostadshus prövas restriktivt.

- Ny bebyggelse ska i skala och form anpassas till befintlig kulturmiljö.

- Dagvattenfrågor ska särskilt beaktas inom vattenskyddsområdet. All planering av dagvatten ska omfatta hela avrinningsområdet med hänsyn till hela avrinningssträckan.

- Inom vattenskyddsområdet ska andel hårdgjord yta minimeras och renat dagvatten bör infiltreras inom kvarteret. Verksamheter som leder till en ökad infiltration av föroreningar ska förebyggas och undvikas.

- Sammanhängande stråk av bebyggelse bör skapas mellan Stavsnäs sommarhamn och vinterhamn.

- Stavsnäs utveckling som replipunkt bör säkras genom tillgång på båtplatser, parkering, service och fungerande godshantering samt samordning mellan trafikslag och bra information kring resande.

- Kommunen bör utreda möjligheten att utveckla rekreation och friluftsliv i anslutning till Stavsnäs gärde.

- Skydd av kulturmiljöer och sammanhängande grönområden beaktas i planeringen.

Riktlinjer för Björkås

Björkås utgör likt Stavsnäs ett sekundärt bebyggelseutvecklingsområde och är i många avseenden ett väl fungerande kommundelscentrum som naturligt vuxit fram kring Sollenkrokavägen. Bland annat finns dagligvaruhandel, skola, förskolor, bibliotek, idrottshall och vårdcentral. Bebyggelsen är varierad inom och kring centrumområdet med flerbostadshus, radhus, parhus och villaområden. Stora delar av Björkås saknar idag detaljplaner som reglerar markanvändningen och bebyggelsens utformning.

Den stora andelen fritidsfastigheter gör att befolkningen ökar avsevärt under sommarmånaderna. För att bibehålla en god service året runt behövs en viss komplettering av bostäder och lokaler i de centrala delarna av Björkås.
En fortsatt förtätning av Björkås bidrar till att skapa ett mera sammanhållet samhälle. Perifert belägen fritidshusbebyggelse på Vindö bör inte permanentas utan ska fortsatt vara fritidshusområden. Delar av Djurö, Björkås och Djurönäset är anslutna till kommunalt vatten och avlopp och fortsatt utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp kommer att ske i dessa områden för att säkerställa god tillgång till vatten.
I områden längre ut på Vindö ska utvecklingen av bostäder ske restriktivt med hänsyn till tillgången till grundvatten då det råder brist på grundvatten på delar av Vindö. Trafiksäkerheten behöver förbättras bland annat genom gång- och cykelbanor. Grönområdet öster om Björkås, Eriksbergsskogen, utgörs av ett naturreservat.
Bebyggelseutvecklingen i Björkås och på Djurö ska ske för att upprätthålla den samhälls- och servicenivå som finns där idag med mindre komplettering i de centrala delarna. För att underlätta distansarbete ser kommunen gärna tillkomst av kontorshotell.

Vägledning för planering:

- Björkås bör utvecklas genom en blandad bebyggelse som anpassas till skärgårdskaraktär och landskapsbild. Tillkommande bebyggelse bör bidra till ett blandat bostadsbestånd.

- Kommunen och Trafikverket bör tillsammans verka för säkra gatumiljöer och sammanhängande gång- och cykelvägar.

- Värna allmänhetens tillgång till stränder.

PRIORITERADE FÖRÄNDRINGSOMRÅDEN

I Värmdö finns omkring 14 000 fritidshus. Fritidshusen är utspridda över samtliga kommundelar såväl på fastlandet som på öarna. Allt fler väljer att bosätta sig i tidigare fritidshusområden, delvis för att ha närhet till natur och skärgård men också då tätorter växer och tidigare perifera lägen uppfattas som tätortsnära. I takt med att digitaliseringen utvecklas ökar även möjligheten att arbeta på distans. Permanentbosättningen ställer högre krav på att bostaden och fastigheten lämpar sig för året runtboende, att det finns trafiksäkra vägar och vattenförsörjning.
Områden med hög andel permanent boende ska på sikt förses med kommunalt vatten och avlopp för att säkerställa tillgången till vatten och avlopp. Dessa områden kallas prioriterade förändringsområden. Vilka områden som utgör prioriterade förändringsområden baseras på olika kriterier så som vattenbrist, permanentningsgrad, närhet till VA, närhet och turtäthet för kollektivtrafik, restid med bil, avstånd från centrum och förskola samt storlek på byggrätt. Därefter har kriterierna viktats och landat i en utbyggnadsprioritering. I många fall har de prioriterade förändringsområden fastigheter i direkt anslutning till recipient, vilket innebär att ett ökat bebyggelsetryck eller förändring av topografi kan påverka recipienten negativt.
Syftet med prioriteringen är att effektivisera arbetet så att de områden som är tätortsnära, har hög permanentningsgrad och är i stort behov av kommunalt vatten och avlopp prioriteras för planläggning och utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp närmst i tid.

Mellan de prioriterade förändringsområdena råder det stor skillnad i om marken redan är detaljplanelagd sedan tidigare eller inte. Vissa områden berörs av äldre byggnadsplaner eller så kallade 60/40 områden med en huvudbyggnad om 60 kvm och en komplementbyggnad om 40 kvm, det finns även stora delar som inte är planlagda. Genom att detaljplanelägga områden säkerställer kommunen hantering av dagvatten, ansvar för infrastruktur och graden på bebyggelseutveckling samtidigt som det skapas hållbara möjligheter kring att bosätta sig i dessa områden permanent.

Från 2014 finns nya byggregler i plan- och bygglagen, vilka innebär att fler bostäder kan uppföras på varje villafastighet. Detta kan innebära att på en fastighet där det tidigare funnits en huvudbyggnad nu innehåller fler bostäder än detaljplanen för fastigheten avser. Attefallshus, parhus och ibland även komplementbyggnader inreds till bostäder i en omfattning som kommunen tidigare inte kunnat förutse. Detta innebär också en ökad belastning på den tekniska infrastrukturen (VA och vägar) som är avsedd och anpassad till färre hushåll.
Generellt har kommunen en lång tradition av enskilt ägande över vägar, där fastighetsägarna själva har haft ansvar över vägområden. Konsekvenserna av större byggrätter och förtätning i förändringsområden kan bli att kommunen behöver ta större ansvar i frågor om huvudmannaskap för allmänna platser, även i områden som geografiskt ligger långt ut i kommunen. Generellt ska områdets karaktär och kringliggande bebyggelse vägas in vid bestämmelser om största byggnadsarea.

Riktlinjer för PFO

- Byggrätter ses över generellt i de prioriterade förändringsområdena och bedöms utifrån områdets karaktär och förutsättningar.

- Karaktären i områden ska bibehållas genom att:
  - » Sprängning, schakt och stora utfyllnader bör undvikas. Nya byggnader ska anpassas efter topografin.
  - » Omfattande förtätning genom avstyckning bör undvikas.
  - » Nya bebyggelse anpassas till befintlig bebyggelse och kulturmiljö samt passas in i den karaktär och bebyggelsestruktur som finns i området.
  - » Äldre och skyddsvärda träd ska bevaras.

- Möjliga sträckningar av gång- och cykelvägar för säkra skolvägar ska ses över vid planläggning.

- Enskilt huvudmannaskap tillämpas i de prioriterade förändringsområdena enligt tradition och likt angränsande områden. Huvudmannaskap för vägar och allmän platsmark ligger på områdenas väg- och samfällighetsföreningar.

- Fastighetens storlek bedöms utifrån områdets karaktär och förutsättningar. Inom fastigheten ska det finnas plats för parkering, möjligt uppförande av attefallshus och bergvärme.

SAMMANHÄNGANDE BEBYGGELSE

I den här rubriken ingår sammanhängande bostadsbebyggelse i form av tidigare prioriterade förändringsområden som har blivit detaljplanelagda, småhusbebyggelse i form av villor, rad- eller parhus i centrumnära lägen och områden med detaljplan. Platserna består huvudsakligen av bostadsbebyggelse, men en eller ett fåtal servicefunktioner kan förekomma. De områden som ingår i sammanhängande bebyggelse ligger relativt centralt i kommunen.

I dessa områden föreslår kommunen inte någon ändrad markanvändning. Utvecklingen ska utgå från gällande detaljplaner.

LANDSBYGDSOMRÅDEN

Kommunen har en omfattande spridd bebyggelse som i vissa fall klassas som samlad bebyggelse. I vissa områden finns äldre detaljplaner som reglerar områdets utveckling. De områden som pekas ut som landsbygdsområden ligger relativt perifert i kommunen. I dessa bör nya bebyggnader tillkomma i anslutning till befintlig bebyggelse för att undvika att bebyggelsen sprids ut. Även i landsbygdsområden bör karaktären med stora, gröna tomter bevaras. Inom dessa områden finns naturmark och jordbruksmark insprängt mellan bebyggelsen. Flera av de utpekade landsbygdsområdena ingår inte i det område som kommer att få kommunalt vatten och avlopp. Dessa områden lämpar sig även i framtiden som fritidshusområden.

I några utpekade landsbygdsområden finns en efterfrågan på utveckling av nya bostäder. Vid efterfrågan av utveckling av sammanhållen bebyggelse ska mark lämplighetsprövas genom detaljplan för att säkerställa att allmänna intressen som vatten och avlopp samt vägar och service tas hänsyn till. Om möjligt kan tillkommande bebyggelse inom områden där det råder efterfrågan prövas direkt i bygglov eller förhandsbesked med stöd av översiktsplanen (PBL 4 kap 2 §).

Riktlinjer

- Ny bebyggelse bör lokaliseras till lägen med närhet till kollektivtrafik och utbyggd infrastruktur samt i anknytning till redan bebyggda områden för att undvika utspridd bebyggelse.

- Ny bebyggelse bör anpassas till befintlig bebyggelse, topografi och landskapsbild och inordnas i den karaktär och bebyggelsestruktur som finns i området.

- Sprängarbeten, schakt och stora utfyllnader ska minimeras.

- Bebyggelse i kulturmiljöer anpassas efter platsens karaktär.

- Ny bebyggelse bör undvikas i områden med begränsad eller otillräcklig tillgång till grundvatten. En avvägning utifrån lokala förutsättningar behöver göras från fall till fall, till exempel genom provpumpning.

- Exploatering på jordbruksmark ska undvikas.

- Avstyckning bedöms utifrån områdets karaktär. Inom nya fastigheter ska det finnas plats för parkering samt enskilda anläggningar så som enskilt vatten, enskilt avlopp och bergvärme.

- I områden där enskilt vatten och avlopp inte kan lösas på den egna fastigheten bör gemensamma lösningar/samfälligheter ordnas.

SKÄRGÅRDSUTVECKLING

De fem kärnöarna Svartsö, Möja, Sandön, Runmarö och Nämdö bedöms ha förutsättningar för ett utbud av samhällsservice och infrastruktur tillräcklig för att utgöra basen i en levande skärgård. Det är också på dessa fem öar som majoriteten av alla fast- och deltidsboende i skärgården lever. De fungerar som servicepunkter för befolkningen på de omgivande öarna samt för turism och friluftsliv. Kärnöarna försörjs med en bastrafik av kollektivtrafik på vatten, vilket möjliggör resor till och från fastlandet året runt. För att möjliggöra en levande skärgård behövs bostäder för olika skeden och förutsättningar, en välfungerande service med skola och infrastruktur tillräcklig för att kunna bo, verka och leva i skärgården. Utöver detta behövs även en tillförlitlig bastrafik och godstrafik året runt för att näringslivet ska fungera och en hållbar livssituation ska finnas för skärgårdsborna. Det ska finnas möjlighet för nuvarande deltidsboende att bli fastboende i skärgården och kunna arbetspendla in till Stockholm och även arbeta hemifrån.

Kärnöar

För en levande skärgård krävs bostäder för livets olika skeden, en välfungerande service med likvärdig och kvalitetsmässig utbildning, infrastruktur, ett aktivt näringsliv, en besöksnäring och välmående natur- och vattenmiljöer. Likt på fastlandet behöver utvecklingen prioriteras i skärgården för att möjliggöra en försörjningsnivå och koncentration av resurser till vissa områden. Generellt har befolkningsunderlaget minskat den senaste tiden i skärgården. För att kunna ha en bibehållen servicenivå behöver befolkningen på sikt ligga kvar på samma nivå som idag och inte minska.

Tillgång till teknisk infrastruktur, pendling, skola och vatten är utgångspunkter för att skärgården ska vara attraktiv för året-runtboende. Tillgång på färskvatten begränsar på flera platser möjligheten till bebyggelseutvecklingen. Dagens deltidsboende i skärgården är eventuella framtida fastboende och planeringen bör därför möjliggöra att fler bosätter sig i skärgården. Kärnöarna bedöms alla ha förutsättningar för ett utbud av samhällsservice och infrastruktur, vilket möjliggör en långsiktig och robust samhällsstruktur som säkrar grundläggande förutsättningar för fastboende och näringslivsutveckling. De fungerar dessutom som servicepunkter för befolkningen på de omgivande öarna samt för turism och friluftsliv. Därför ska utvecklingen i skärgården, för att öka dess attraktivitet och få till stånd en ökad befolkning, koncentreras till de fem kärnöarna. Det är också på dessa fem öar som majoriteten av alla fast- och deltidsboende i skärgården bor. För att utveckla skärgården krävs delvis innovativa lösningar men även en regional och nationell samverkan.

Skärgården utgör också viktiga besöks- och turistresemål som är en förutsättning för det lokala näringslivet. För att det ska fungera är det viktigt att kunna erbjuda en fungerande resa från start till mål, att det finns service samt tillgång till natur- och rekreationsområden.

Strandskyddet är en viktig fråga för utvecklingen av kärnöarna. Det påverkar både utveckling av byar, möjligheten att bedriva verksamheter och förutsättningar för byggnation och annan utveckling av fastigheter i skärgården. Kommunen anser att kärnöarna kan ses vara sådana landsbygdsområden där det i den pågående strandskyddsutredningen föreslås vara enklare att få dispens från strandskyddet.
Naturmiljön skiljer sig åt mellan de fem kärnöarna. På alla öar finns miljöer som bedöms vara särskilt värdefulla. Sandöns öppna samt trädbevuxna sanddyner utgör en artrik sandtallskog. På Runmarö finns artrika kalkhällmarker, kalkpåverkade sjöar och våtmarker samt artrika kalkbarrskogar och på Möja finns naturskogslikande tallskogar. På Nämdö finns skärgårdsnaturskogar, kalkhällar och odlingslandskap och på Svartsö odlingslandskap.

Vägledning för planering av kärnöar:

- Ny bebyggelse, verksamheter och infrastruktursatsningar koncentreras till utpekade kärnöar, utmed vägstråk och i anslutning till befintliga byar och samhällen.

- Utveckla kärnöar med;
  - » En servicenivå som möjliggör för fast- och deltidsboende samt besökare.
  - » En funktionsblandad bebyggelse och olika boendeformer.
  - » Möjlighet till ett dynamiskt näringsliv genom att bland annat tillgodose behovet av flexibla lokaler.
  - » Möjlighet till digital utveckling - Tillgängliga platser för möten och socialt samspel.

- Verka för en välfungerande kollektivtrafik i kustområdet;
  - » Med en strukturerad bastrafik året om.
  - » Som är tillgänglig och samordnad mellan land och sjö och som har goda bytesmöjligheter.
  - » Med goda kollektivförbindelserna mellan replipunkt och kommuncentrum/ centrala regionkärna.

- Ny bebyggelse ska anpassas till platsen karaktär genom att hänsyn tas till befintlig karaktär, bebyggelse, kulturmiljö och landskapsbild. Sprängarbeten, schakt och stora utfyllnader ska minimeras.

- Ny bebyggelse bör undvikas i områden med begränsad eller otillräcklig tillgång till grundvatten. En avvägning utifrån lokala förutsättningar behöver göras från fall till fall, till exempel genom provpumpning.

- I områden där enskilt vatten och avlopp inte kan lösas på den egna fastigheten bör gemensamma lösningar/samfälligheter ordnas.

- Planeringen och placeringen av bredband bör samordnas med utbyggnaden av annan teknisk infrastruktur som vägar och energisystem.

- Godstrafik ska finnas till kärnöar året runt för att företag ska ha möjlighet att livnära sig året runt.

- Allmänhetens tillgång till stränder ska värnas.

- Hänsyn ska tas till biologisk mångfald och ekologiska spridningssamband vid planering och lovgivning.

Skärgårdsområden
Stockholms, Ålands och Åbolands skärgårdar utgör tillsammans världens största sammanhängande skärgårdslandskap. Ett sprickdalslandskap som sakta höjde sig ur havet efter den senaste istiden, med unika geologiska och biologiska värden. I Värmdös skärgård finns hela skalan av skärgårdslandskap, från innerskärgårdens lummiga öar med smala sund och fjärdar till mellanskärgårdens mer varierande storlek på öar och fjärdar, ut till ytterskärgårdens stora vattenytor med låga, karga ögrupper. Av kommunens cirka 3 000 km2 stora yta utgörs 2 500 km2 av vatten.

Skärgården ska utvecklas och bevaras för kommande generationer. De ska möta en skärgård med friskt vatten och goda livsbetingelser för växter, djur och människor. En livskraftig skärgård där människor kan bo och arbeta året runt, men också en skärgård som är öppen för friluftsliv och turism.

Riktlinjer

- Utveckling i skärgården koncentreras främst till de fem större öarna där service finns.

- Ny bebyggelse i kust- och skärgårdsområden bör lokaliseras i anknytning till redan bebyggda områden och utmed vägstråken mellan byarna för att undvika utspridd bebyggelse.

- Ny bebyggelse bör anpassas till befintlig bebyggelse, topografi och landskapsbild. Sprängarbeten, schakt och stora utfyllnader ska minimeras.

- Bebyggelse i skärgården anpassas till tillgången på dricksvatten. Där tillgången är otillräcklig bör ny bebyggelse begränsas.

- Ny bebyggelse bör undvikas i områden med begränsad eller otillräcklig tillgång till grundvatten. En avvägning utifrån lokala förutsättningar behöver göras från fall till fall, till exempel genom provpumpning.

- Avstyckning bedöms utifrån områdets karaktär. Inom nya fastigheter ska det finnas plats för till exempel enskilda anläggningar så som enskilt vatten, enskilt avlopp och bergvärme.

- I områden där enskilt vatten och avlopp inte kan lösas på den egna fastigheten bör gemensamma lösningar/samfälligheter ordnas.

- Restriktivitet gäller för ny bebyggelse på oexploaterade öar och i anslutning till områden med särskilt känsliga marina miljöer; ytterskärgårdens marina miljö, grunda vikar och flader, blåstångsbälten samt trösklade vikar.

- Ytterskärgårdens karaktär av ett ostört natur- och kulturlandskap ska bevaras.

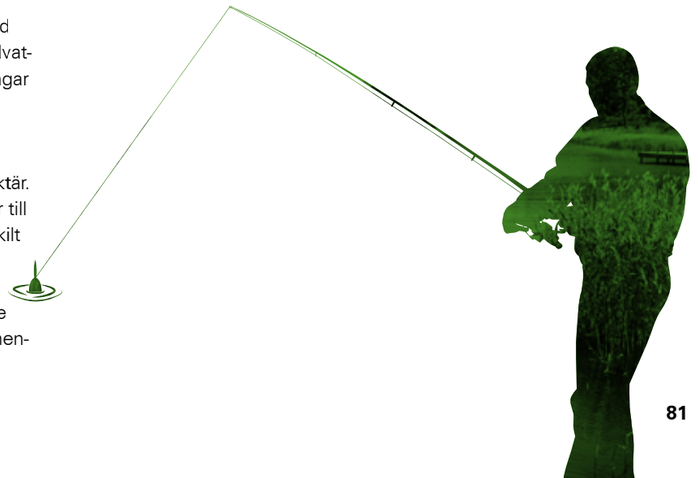
NATUR OCH REKREATION

Natur och rekreation innefattar större sammanhängande områden där värden för rekreation, friluftsliv, natur- och kulturmiljö, biologisk mångfald och ekosystemtjänster är prioriterade och förvaltas med hänsyn till naturvärden och friluftslivet.

Områdena ska vara allmänt tillgängliga och kan innehålla mindre byggnader, övernattningsmöjlighet för det rörliga friluftslivet, skidspår, vandringsleder, motionsslingor med mera. Områden kan ha olika karaktär och användning beroende på årstid.

NATURRESERVAT

Länsstyrelsen eller kommunen får förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat enligt 7 kapitlet 4 § miljöbalken i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Även ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får förklaras som naturreservat.

MARKANVÄNDNING

I Värmdö kommun finns 47 naturreservat. 11 nya naturreservat föreslås i markanvändningskartan. Dessa är:

1. Grönskär – Horssten – Mälkobbarna samt Björkskärs skärgård och Lilla Nassa
2. Sandhamn
3. Tjustvik
4. Skogsområde på Nämdö
5. Östra Ekedal
6. Långsunda-Paradiset-Sången
7. Holmviksskogen
8. Skogen söder om Brunn
9. Malmaön
10. Björkskärs skärgård och lilla Nassa
11. Del av Storskogen (Dyppeln-Svartträsket-Hampträsk)

Dessa områden är sedan tidigare utpekade i kommunens naturreservatsplan som godkändes av Samhällsplaneringsnämnden 2013. Naturreservatsplanen ersätts av översiktsplanen.

NATIONALPARK

Ett mark- eller vattenområde som tillhör staten får efter riksdagens medgivande av regeringen förklaras som nationalpark enligt 7 kapitlet 2 § miljöbalken. Syftet med en nationalpark ska vara att bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd. Naturvårdsverket får efter samråd med länsstyrelsen, kommunen och Havs- och vattenmyndigheten meddela föreskrifter om vård och förvaltning samt om inskränkningar i rätten att använda mark eller vatten inom nationalparken. Naturvårdsverket föreslår i en plan att Nämdöskärgården i Värmdö ska bli nationalpark. Den föreslagna nationalparken omfattar Bullerö, Långskär, Långviksskärs och Biskopsös naturreservat. Huvudön Biskopsö ingår däremot inte i nationalparksplanerna.

VERKSAMHETSOMRÅDEN

Verksamhetsområden utgör platser för industri och verksamhet som på något sätt är störande för omgivningen och inte kan placeras i direkt anslutning till bostäder. Det kan till exempel vara verksamheter som är ytkrävande, genererar tung trafik eller påverkar omgivningen med buller eller lukt. Konkurrensen av mark i goda kommunikationslägen är stor. För att kunna erbjuda plats för fler verksamheter behöver befintliga verksamhetsområden förädlas och förtätas med fler verksamheter.

HANDELSOMRÅDE

Handelsområden omfattar transportintensiv verksamhet som externhandel och storpartihandel. Dessa lokaliseras i målpunkter och lägen som fångar flöden av människor och som är kommersiellt fördelaktiga. Handelsområden innehåller inte verksamheter som är störande för omgivningen och kan därför lokaliseras i anslutning till eller i närhet av bostäder. Kommunens externa handelsplatser, Värmdö marknad och Mölnvik ligger i Gustavsberg. Båda är lokaliserade i anslutning till väg 222 och trafikeras med stombuss.

REPLIPUNKTER

I Värmdö kommun finns tre replipunkter med reguljär båttrafik till skärgården, Boda, Sollenkroka och Stavsnäs. Replipunkterna är strategiska bytespunkter för kollektivtrafikresor mellan skärgård, kärnöar, kommuncentrum och den centrala regionkärnan. De utgör regionalt viktiga noder och ska vara väl fungerande för person- och godstransporter till och från skärgårdsområdet och kärnöarna. Varje kärnö är försedd med allmän trafik genom båtförbindelser till en replipunkt på fastlandet. Bastrafiken gör det möjligt att resa till och från fastlandet till kärnöarna, året runt. Bastrafiken baseras på utpekade replipunkter.

Skärgårdstrafiken ska stärkas från kommunens replipunkter och utgå från basturlista och vara väl inarbetad i den landbaserade kollektivtrafiken. Björkviks brygga bör utredas som en regional replipunkt för kommunens södra skärgård.

Genom att respektive replipunkt utvecklas efter behov och förutsättningar främjas också skärgårdens utveckling. Stavsnäs vinterhamn har idag en betydande roll som regional replipunkt för skärgårdstrafiken. Här passerar ett stort antal passagerare och gods året om. För att Stavsnäs ska kunna utvecklas som replipunkt och som närsamhälle behöver Stavsnäsvägens kapacitet och standard förbättras. I samband med utvecklingen av hamnen kommer funktionen som replipunkt ytterligare att stärkas med fler infartsparkeringsplatser, båtplatser, utökad service med mera. Samordning mellan bussar och sjötrafik samt tydlig information behöver också förbättras för att stärka platsen. Vid kommunens replipunkter reserveras utrymme för vänd- och lastningsplatser, parkering för bil och båt, bryggor samt terminaler för gods och passagerare.

Riktlinjer

- Ny bebyggelse i kust- och skärgårdsområden bör lokaliseras i anknytning till redan bebyggda områden, utmed vägstråken mellan byarna och till replipunkter för att undvika utspridd bebyggelse.
- Reservera utrymme för vänd- och lastningsplatser, parkering för bil och båt, bryggor samt terminaler för gods och passagerare.
- Utveckla bastrafiken med hänsyn till såväl boende som besökare.
- Samordna kollektivtrafiken på land och till sjöss via replipunkterna och säkerställ goda och attraktiva bytesmöjligheter

FARLED

En farled är en trafikled på vatten, vilka ofta är utmärkta med olika sjömärken. Inom Värmdö kommun finns 13 farleder av riksintresse. Sjöfartsverket är ansvarig myndighet för underhåll, utmärkning samt placering och förbättring av farlederna.

TRANSPORTINFRASTRUKTUR – UTREDNINGSOMRÅDE HELIKOPTER

Föreslagna platser för regional ambulanshelikopter.
Kommunen verkar för att få tillbaka ambulanshelikoptern till Värmdö. Frågan om ambulanshelikoptern är inte avgjord och kan komma att avgöras innan översiktsplanen är klar. I översiktsplanen presenterar kommunen tidigare föreslagna platser. De områden som är aktuella är Myttinge, kustbevakningens station på Djurö, södra Mölnvik och Hålludden. Hålludden framhålls av regionen som det bästa alternativet utifrån närheten till övriga länet och förutsättningarna för samverkan mellan biltransport och helikoptertransport.

Placeringen av ambulanshelikoptern är avgörande för skärgårdskommunerna i regionen där Värmdö är ett av de områden med flest utryckningar. Ambulanshelikoptern är för många också det enda alternativet att snabbt få sjukhusvård.

UTREDNINGSOMRÅDEN

Utredningsområden är områden som föreslås få ny markanvändning, men där ny markanvändning behöver utredas vidare.

Mörkdalen i Gustavsberg som idag utgörs av jordbruksmark föreslås utredas för flexibel yta för dagvattenhantering och rekreation.

Skeviksodlingen i Gustavsberg, en yta som utgörs av jordbruksmark, föreslås utredas för bostäder.

I Kil föreslås ett område utredas för småindustri, sådan verksamhet som kan ha omgivningspåverkan och därför inte bör lokaliseras i direkt anslutning till bostäder. Områden med höga naturvärden eller livsmiljö för skyddade arter bör utredas tidigt i planprocessen då detta kan komma att påverka omfattningen av utveckling.

I Hemmesta vägskäl föreslås ett område utredas för bostadsbebyggelse eller småindustri.

Direkt väster om Mölnivk föreslås ett område för en smitväg.

Även positiva planbesked och pågående detaljplaner har pekats ut som utredningsområden i markanvändningskartorna.

5 Genomförande

Översiktsplanen är kommunens viktigaste strategiska dokument för den fysiska planeringen. I översiktsplanen anger kommunen viljeinriktningen för hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Vid genomförandet av översiktsplanen och i användandet av den behövs samverkan mellan kommunen, olika parter och myndigheter. I vissa frågor krävs ytterligare arbete i form av till exempel detaljplaner, utredningar och analyser för att fastlägga kommunens övergripande strategi.

GENOMFÖRANDE

Översiktsplanen är kommunernas viktigaste strategiska dokument för den fysiska planeringen. Ett genomförande av översiktsplanen innebär att kommunen, med sikte på 2035, ska jobba efter de utgångspunkter, strategier och vägledningar som presenteras i planen. För att uppnå översiktsplanens strategier och säkerställa ett genomförande av dess intentioner behövs samverkan mellan många olika parter och myndigheter.

Samverkan
Värmdö kommun har en viktig roll i genomförandet av översiktsplanen genom planmonopolet enligt Plan- och bygglagen. Kommunen har även en mindre roll genom sitt ägande av mark- och vattenområden. För genomförandet av översiktsplanen krävs en aktiv strategisk markpolitik. Den kan ge en inriktning och underlätta processer i samband med planering av den fysiska strukturen. Kommunen ska äga, förvalta och utveckla fastigheter som är av strategisk betydelse.

Utöver kommunen har enskilda fastighetsägare och flertalet myndigheter också viktiga roller i genomförandet. I många frågor som behandlas i översiktsplanen krävs samverkan. Merparten av mark i kommunen ägs av privata markägare, Värmdö kommun äger en del mark i centrumområden och i skärgården. I många samhällsbyggnadsfrågor är ett nära samarbete med markägare, exploatörer och företag av stor betydelse. Enskilda intressen kan i stor utsträckning bidra till att utbyggnadsstrategin för Värmdö kommuns översiktsplan uppnås.

Samarbete med angränsande kommuner, statliga och regionala organ krävs för att lösa flera frågor långsiktigt och gemensamt. För områden som saknar en geografisk avgränsning inom kommunen, så som vatten och infrastruktur är samarbete avgörande för att kommunen fortsatt ska kunna utvecklas hållbart. Till exempel är samverkan med Trafikverket nödvändig för att infrastrukturen ska byggas ut i samma takt som kommunens tillväxt och samarbete med närliggande kommuner är viktigt för att kunna nå miljökvalitetsnormer för vattenförekomster.

Fortsatt arbete
Översiktsplanen är en del av en kontinuerlig process där ny lagstiftning och ny kunskap hela tiden tillkommer. Enligt plan- och bygglagen regleras uppföljningen av översiktsplanen genom att kommunfullmäktige senast två år efter ordinarie val ska ha tagit fram en planeringsstrategi och i den bland annat tagit ställning till om översiktsplanen är aktuell i förhållande till kraven i lagen.

Översiktsplanen som sådan är enbart vägledande för kommande planläggning och former av lovgivning. Detta innebär att frågor fortsatt kommer att behöva utredas i kommande skeden vad gäller marken och områdets lämplighet att utvecklas. Översiktsplanen visar på hela kommunens utveckling och kan inte ta ställning till detaljfrågor som ska hanteras i kommande beslut. Till exempel föreslår översiktsplanen viss utveckling i potentiella och konstaterade förorenade områden, områden med särskilt höga naturvärden, kulturmiljöområden eller områden där det kan finnas livsmiljöer för skyddade arter. Dessa frågor ska belysas och utredas i efterföljande planprocesser.

Genomförandet av översiktsplanen sker över en längre period. De områden som pekas ut som utredningsområden och prioriterade förändringsområden efterföljs av processer som är tidskrävande, så som detaljplaneläggning och utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp, vilket innebär att det tar tid innan förändringen blir verklighet. För ett fortsatt arbete enligt översiktsplanens utgångspunkter, strategier och vägledningar ser kommunen ett behov av att

Skapa tillägg till och fördjupningar av översiktsplanen samt framtagande av andra strategiska dokument. Arbetet med Havs-, kust och vattenplanen som ett tillägg till översiktsplanen är en viktig förutsättning för att kunna utveckla bland annat skärgården på ett hållbart sätt i samspel med vatten- och naturvärden. Kommunen ser även ett behov av att utreda frågor som exploateringstryck och utveckling samt kommunalt vatten och avlopp på Djurö. Detta görs lämpligast genom en fördjupad översiktsplan eller ett planprogram. För gröna frågor behövs en grönstrukturplan och som en del i klimatanpassningsarbetet bör en skyfallskartering göras. I Gustavsberg behöver riksintresset för kulturmiljö och hur Gustavsbergsprojektet samspelar med det fortsatt utredas.

VÄRMDÖ KOMMUN